

אדבנטיסטים
שומרי שבת

מדריך לכתבי הקודש

ליום שבת

ינואר, פברואר, מארס 2015

ספר משלי

רבעון 1 2015

מדריך לכתבי הקודש ליום שבת

ספר משלי

מאת : ז'אק דוקאן

מאנגלית : שולמית גלאור

ינואר, פברואר, מארס 2015

הוצאת "חיים ושלוש"

מערכת : לינקולן 4 ירושלים 94186

תוכן העניינים :

- שיעור 1 : קריאת החוכמה 6
- שיעור 2 : מכף רגל ועד ראש 13
- שיעור 3 : עניין של חיים ומוות 20
- שיעור 4 : חוכמה אלוהית 27
- שיעור 5 : ברכות הצדיקים 34
- שיעור 6 : מראה עיניים עלול להוליך שולל 41
- שיעור 7 : כיצד להתמודד עם מריבות 48
- שיעור 8 : דברי חוכמה 55
- שיעור 9 : דברי אמת 62
- שיעור 10 : מאחורי המסכה 69
- שיעור 11 : לחיות באמונה 76
- שיעור 12 : ענוות החכמים 83
- שיעור 13 : על נשים ויין 90

המדריך ללימודי תנ"ך ליום שבת חובר במשרד המדריך ללימודי תנ"ך למבוגרים בועדה הכללית של האדוונטסים שומרי השבת. הכנת המדריך נעשית תחת פיקוחה הכללי של ועדה בינלאומית להערכת כתבי יד של מדריכי שבת, שחבריה משרתים בתור עורכים. המדריך היוצא לאור משקף את המלצות הועדה, ולא בהכרח או בלבד את כוונת הסופר(ים).

גרסאות תנ"ך

ציטוטי הברית החדשה לקוחים מתוך : הברית החדשה המודרנית, גירסא 2.1 ;
הברית החדשה תרגום דליטש, גירסא 2.0

כל הזכויות שמורות © לחברה לכתבי הקודש בישראל, 1976, 1991. החומר ניתן ברשות.

דברי חכמים

ספרים רבים בכתבי הקודש גדושים באמיתות רוחניות עמוקות, אך ספר משלי גדוש עצות מעשיות לחיי היומיום.

הפתגמים והמשלים הקצרים, המליציים, העסיסיים ולעיתים מלאי ההומור הם אוניברסליים, ענייניים וקלים לשינון; לפעמים הם יעילים בהרבה מנאומים רהוטים או טיעונים חותכים.

לדוגמה: **"לֵךְ אֶל נַמְלָה עֵצֶל; רֵאֵה דַרְכֶיהָ וְחַכֵּם."** (משלי ו' 6); **"טוֹב שָׁבֵת בְּאָרֶץ מְדָבָר מֵאֲשֶׁת מְדוּנִים (מְדֻנְיִים) וְכַעַס."** (משלי כ"א 19); **"אִם רָעַב שֵׁנְאָךָ, הֶאֱכַלְהוּ לֶחֶם; וְאִם צָמָא, הִשְׁקֵהוּ מַיִם. כִּי גַחְלִים אֲתָה חוֹתֵה עַל רֵאשׁוֹ; וְיִהְיֶה יִשְׁלֵם לָךְ."** (משלי כ"ה 21, 22). מי ישכח דימויים עוצמתיים כאלה?

ספר משלי מהווה עדות לחוכמה שנצברה במהלך הדורות. קבצי הפתגמים מיוחסים לשלמה המלך (משלי א' 1-18, י"ב כ"ב 16, כ"ב כ"ט), לחכמים עלומים מן המזרח התיכון העתיק (משלי כ"ב 17-17 כ"ד 22, כ"ד 23-34), ולאגור, מחבר לא יהודי (משלי ל' 1-33). הכתוב אף מאשש את תרומתו של המלך חזקיהו כעורך הספר (משלי כ"ה 1). בחלק מן הפתגמים ניכרת השפעה של טקסטים מן המזרח העתיק, במיוחד ממצרים. ועם זאת, ספר משלי הוא דבר ה', שכן הוא נכתב בהשראה אלוהית ומחבריו קיבלו מאלוהים את הנושאים ואת הלקחים שהעלו על הכתב. על אף שה' כמעט שאינו צוין מפורשות בטקסט, הוא תמיד נוכח בו: בין אם אנו מבקרים בשוק, משוחחים, אוכלים, שותים, עובדים, מוכרים, קונים או מקיימים קשרים עם הזולת, אלוהים תמיד נוכח שם. אלוהי ספר משלי אינו אך ורק אלוהיו של אדם דתי או כהן במקדש; חסידות ויראת שמיים עוטות כאן "בגדי עבודה".

ספר משלי אף מלמדנו יראת ה' מהי (משלי א' 7, ל"א 30), לא רק בבית הכנסת או בבית הקהילה, אלא אף בחיי היומיום, שכן אורחות חיינו מעידים עלינו הרבה יותר ממוצא פינני, הטפותינו, תפילותינו ואפילו קורבנותינו (משלי כ"ח 9, ט"ו 8). ה"חוכמה" על פי ספר משלי נחשפת כאשר אנו מכירים בה' בכל מעשינו ודרכינו. ככתוב: **"בְּכָל דַרְכֶיךָ דַעְהוּ; וְהוּא יְנַשֵּׂר אֶתְּחִיךָ."** (משלי ג' 6); כלומר, חוכמה פירושה לחיות באמונה ובציות; חוכמה מבטאת את משמעות היותנו בני אנוש לפני אלוהי הבריא.

מספר משלי נלמד כיצד להיות חכמים בדרכים קונקרטיות ומעשיות. הספר עונה על שאלות כגון, מה וכיצד אלמד את ילדיי? כיצד להיות מאושר ולהצליח בחיים? מדוע אני סובל מקשיים כספיים? כיצד אקודם במקום העבודה שלי? כיצד אתמודד עם כעס או עם הלשון הרפה שלי?

לבסוף, חוכמה אינה בהכרח משאב אינטלקטואלי. אדרבה, אדם הבטוח ביכולותיו השכליים נתון בסכנה הגדולה ביותר ועלול לנהוג כאוויל, שכן אפילו האדם הנבון ביותר יודע מעט כל כך. אדם עשוי לראות בעצמו חכם, להסתפק בחוכמתו ולא לבקש לרכוש דעת רבה יותר. ואולם, התנאי המוקדם לחוכמה הוא להיות עניו ומודע לצורך ברכישת דעת, ואז, לחפש אחריה.

ספר משלי הוא עמוק ועשיר ודן בנושאים רבים. משום שקצרה היריעה כאן, נאלצנו לבחור נושאים מסוימים לדיוננו. אין ביכולתנו לכסות את כל הנושאים, אך כל הדברים שנדון בהם ברבעון ראויים ללימוד מעמיק, הגות ותפילה.

ז'אק ב. דוקאן, פרופסור לעברית ולפרשנות תנכ"ית, מכהן כמנהל המוסד ללימודים עבריים-נוצריים בסמינר התיאולוגי האדוונטיסטי באוניברסיטת אנדרוס. דוקאן, בעל האזרחות הצרפתית (נולד באלגיריה), הוא בעל תואר דוקטורט בעברית מאוניברסיטת שטרסבורג ובתיאולוגיה מאוניברסיטת אנדרוס.

קריאת החוכמה

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי א'-ג', ברא' א' 1, שמות י"ט 16, כ' 20, משלי י"א 30, י"ג 12, ט"ו 4.

פסוק לשינון: "יִרְאֵת יְהוָה, רֵאשִׁית דָּעַת; חֲכֵמָה וּמוֹסָר, אֲוִילִים בְּזוּ" (משלי א' 7).

מימי גן העדן ועד ימינו, שורש הטרגדיה האנושית נעוץ בנטילת בחירות שגויות. "האדם איבד הכול משום שבחר להקשיב למתעה ולא לאלוהים – התגלמות האמת, שרק לו לבדו יש בינה. לאחר שהאדם ערבב את הרע עם הטוב, מוחו הפך מבולבל." (אלן גיי. ווייט, Education, עמ' 25).

ספר משלי נועד לסייע לנו ליטול בחירות נכונות, לבחור בדרך שהי' מתווה לנו, ולא בדרכיו של המתעה. כאשר הורים משוחחים עם בנם או בתם, הם לא רק מזהירים אותם מפני נטילת בחירות שגויות, אלא אף מעודדים אותם ליטול בחירות נכונות ונכונות. הדבר חשוב מאוד, שכן הבחירות שאנו נוטלים הם עניין של חיים ומוות, פשוטו כמשמעו.

שלושת הפרקים הראשונים בספר משלי ממחישים את שיטת החינוך הזו. לאחר שהמחבר מבהיר את תכלית הספר: "לְדַעַת חֲכֵמָה וּמוֹסָר" (משלי א' 2), ומציג את המוטו של הספר: "יִרְאֵת יְהוָה, רֵאשִׁית דָּעַת" (משלי א' 7, השו' עם ט' 10), הוא שב ומזהיר אותנו מפני הקשבה לדברי איוולת, ומאיץ בנו להגיב לקריאת החוכמה האלוהית.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 3 בינואר.

ראשית חוכמה

הכותרת הפותחת את משלי א' 1-6: "מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד – מְלֶכֶד יִשְׂרָאֵל" (א' 1), מאששת את הקשר בין קובץ הפתגמים הזה לבין הכתוב במלכים א ג' 5-14. בספר מלכים (וגם במשלי) שלמה המלך מוצג כבן המבקש לרכוש חוכמה מאלוהים. בנוסף להצגת שלמה כבנו של דוד, שני הטקסטים משתמשים במינוח דומה, לדוגמה, במילים "דעת", "חוכמה", "משפט". נקודות דמיון אלה לא רק מאששות את העובדה ששלמה המלך חיבר את ספר משלי, אלא אף מראות שהספר עוסק בחיפוש האנושי אחר חוכמת האלוהים.

קרא את משלי א' 7. מהי חכמה? מהי "יראת ה'"? כיצד מתכתבים שני מושגים אלה?

"חוכמה" על פי ספר משלי מוגדרת כחוויה דתית. היא קשורה ליראת ה'. מושג חשוב זה בדת העברית הוא המפתח לספר משלי. הוא לא רק שב ונשנה לאורך הספר, אלא אף מהווה מסגרת לספר (משלי א' 7, ל"א 30).

ליראת ה' אין שום קשר לאמונות תפלות ולפחדים ילדותיים מפני ענישה מיד ה'. אדרבה, עלינו להבין שיראת ה' פירושה מודעות לנוכחות ה' בחיינו בכל מקום ובכל עת. יראת ה' אפיינה את תגובת העם להתגלות ה' במעמד הר סיני (שמות י"ט 16, כ' 20), והעידה על מחויבותם של בני ישראל לדבוק בה' ולאהוב אותו בתגובה לברית שכרת עימם (דברים י' 12).

בקצרה, יראת ה' משמעה להיות נאמן לה' ולאהוב אותו. פירוש הביטוי "יְרָאתָ הָיְהוָה, רֵאשִׁית דַּעַת" הוא שמקור החוכמה או הדעת הוא ב"יראה". המילה העברית "ראשית" היא המילה הראשונה הפותחת את סיפור מעשה הבריאה (בראשית א' 1). לפיכך, הלקח הראשון של החוכמה הוא ההבנה שאלוהים הוא בוראנו, המעניק לנו חיים ונשמת חיים ותמיד נוכח בחיינו כאלוהי האהבה, המשפט והגאולה (יוחנן ג' 16, תהל' פ"ט 14, אל העברים ט' 12).

אנו מצווים לאהוב את ה' ואף לירוא אותו. כיצד מתקשרים שני מושגים אלה בחווייתכם עם ה'?

חינוך אמיתי

קראו את משלי א' 8-19. באילו שתי דרכים סותרות מוצגת כאן מהות ה"חינוך"?
מהו המסר העיקרי כאן, לא רק להורים, אלא לכל אדם ירא ה'?

חינוך הוא בראש וראשונה עניין משפחתי, וחינוך אמיתי מופקד בראש וראשונה בידי ההורים. בפתגמים אלה, חינוך מכונה "מוסר" או "תורה". תורה פירושה הוראה או הכוונה. ההורים אמורים לכוון את ילדיהם לדרך הישר. לעומת זאת, חינוך מסוג אחר אינו מזוהה כאן בשם כלשהו, אלא פשוט מוצג כקולם של הרשעים, המוביל לדרך הרעה. בנוסף, המילה "בְּנִי" ששבה ונשנית בטקסט, מדגישה את החינוך ההורי, ולכן אין לראות בה פנייה למגדר אחד בלבד. המילים "אָבִיךָ" ו"אִמֶּךָ" מופיעות בלשון יחיד ומציינות מעורבות אישית, בעוד שהמחנה האחר מורכב מאנשים "חֲטָאִים" אנונימיים, המוצגים בלשון רבים.

"אלוהים בחוכמתו קבע שהמשפחה תהיה המחנכת החשובה והדגולה ביותר. חינוך הילד אמור להתחיל בבית. הבית הוא בית הספר הראשון שלו. כאן, עם הוריו כמחנכים, עליו ללמוד את השיעורים והלקחים שידריכו אותו במהלך חייו... להשפעות החינוך ההורי יש כוח עצום לטובה או לרעה... ילד שלא חונך כהלכה בביתו יחונך בידי השטן בעזרת מחנכים מטעמו." (אלן ג'י. ווייט, *The Adventist Home*, עמ' 182).

הטיעון החותך ביותר לטובת החינוך ההורי הוא תוצאותיו. הוא מפיק בילד תכונות אופייניות טובות, הדומות לתכשיטים יקרי ערך שעונדים לצוואר או לזר או עטרת המעטרים את הראש (פס' 9). בתרבות המזרח התיכון הקדומה הורים נהגו להעביר לילדיהם ענקים וצמידים יקרים כירושה יקרת ערך. ואולם, חינוך חשוב הרבה יותר מעושר חומרי. הזמן שאנו מבליים עם ילדינו יהיה בעל ערך רב יותר בעבורם מאשר הזמן שאנו מקדישים לעבודתנו או לעסקינו. בנוסף, ההתייחסות לראש ולצוואר, המהווים את פניו של הילד, רומזת על כך שחינוך יעצב את אישיותו. כשהכתוב דן בדרכם של הרשעים או הכסילים, מוזכרות הרגליים בלבד (משלי א' 15, 16), כאילו הבן הסורר איבד את זהותו.

כיצד נלמד להתגבר על פיתויים שהחברה, התרבות, החברים ואפילו בני המשפחה עלולים להציג בפנינו?

קריאת החוכמה

קראו את משלי א' 20, 21. כיצד מוצגת כאן החוכמה? מה נאמר לנו?

בזמן שהחוטאים אורבים במסתרים לצדיקים (משלי א' 11), החוכמה "בחוץ תרִפָּה; בְּרַחֲבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ; בְּרֹאשׁ הַמִּיּוֹת תִּקְרָא; בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בְּעִיר, אֲמַרְיָהּ תֹאמֶר." (משלי א' 20, 21). החוכמה המואנשת כאן מתייצבת בשערי או בחוצות העיר וקוראת לעוברים ושבים. היא נועדה לכל אדם ואדם, יהיו אשר יהיו עסקיו ועיסוקיו. בקרב ההמולה, הרעש והיריבות המאפיינת את חיי המסחר, בקרב קריאות המוכרים הרבים המכריזים על מרכולתם, קריאתה של החוכמה חייבת להיות רמה; אחרת היא לא תישמע, אלא תיבלע בשאון הקולות הרבים בסביבה.

קראו את משלי א' 22-32. מהי התוצאה של סירוב לחוכמה?

לסיבה לדחייתם של אנשים רבים את החוכמה אין שום קשר לחוכמה כשלעצמה, אלא לאופיים של האנשים הפוסלים אותה ומסרבים לקבלה. הם מתוארים כגאוותנים, סרבניים ומלאי בוז, הממאנים להקשיב לדברי החוכמה ושונאים את תוכחה, כאילו הם יודעים טוב ממנה (משלי א' 25, השוו עם פס' 30). מה שמשתמע מהתנהגותם הוא שחוכמה נועדה לתמימים ולפתיים. ואולם, דווקא אלה המסרבים לשמוע את החוכמה הם הטיפשים והפתיים; הם מכונים "כְּסִילִים", אשר "יִשְׁנָאוּ דַעַת" (משלי א' 22; השוו עם פס' 29).

אנשים הממאנים לקבל את החוכמה יקצרו את פרי הבאשים של מאיסתם בחוכמה. לאחר שסירבו לבחור ביראת ה', יהיה עליהם להסתפק בעצמם, דהיינו, במזימותיהם ובפרי מעלליהם. ככתוב: "וַיֵּאָכְלוּ מִפְּרֵי דָרְכָם; וּמִמַּעַצְתֵּיהֶם יִשְׁבְּעוּ" (שם, פס' 31). כשאנו מואסים בחוכמת האל, לעיתים קרובות אנו מסתבכים בשקרים ובסיפורים שבדינו מלבנו, או בשקרים ובדותות שאנשים אחרים המציאו בשבילנו, שאותם קיבלנו ללא היסוס. כך אנו מחליפים את אלוהים באלילים. זה אירוני שדווקא אלה הבזים לאמונה, לועגים למאמינים ורואים בהם תמימים ופתיים, הם בעצמם חדורי אמונות תפלות, ומעריכים את הדברים הכי חסרי ערך, הכי קצרים וחסופים, שבסופו של דבר אינם יכולים לספק את מאווי הלב הבסיסיים ביותר.

קראו את פסוק 33 בפרק א' במשלי. בהתחשב בהקשר של הפסוקים שלפניו, איזו הבטחה ואיזו תקווה טמונות כאן בעבורנו? כיצד מתממשת הבטחה זו בחוויה שלנו?

התועלת שבחוכמה

קראו את משלי ב' 1-5. מהם התנאים להבנת "יראת ה' "? אילו בחירות אנו נוטלים בהקשר זה?

בקובץ פתגמים זה, המחבר משתמש שלוש פעמים במילת החיבור "אם", וזאת כדי לציין את השלבים ההדרגתיים בחינוך. ה"אם" הראשון מתייחס לשלב ההקשבה הפסיבי; דהיינו, פשוט לשמוע ולהיות קשוב לדברי החוכמה (משלי ב' 1, 2). ה"אם" השני מציג את תגובתו של המחפש אחר החוכמה, המתבטאת בקריאה לחוכמה (שם, ב' 3). וה"אם" השלישי מציג את החיפוש הנלהב אחר חוכמה ודעת, בדיוק כפי שתרים אחר מתכות יקרות הטמונות באדמה. ככתוב: "אם תִּבְקֹשׁוּנָה כִּכְסֹף; וְכִמְטַמְוִיִּם תִּחְפְּשׁוּנָה." (שם, ב' 4).

קראו את משלי ב' 6-9. מהם התנאים להבנת הצדקה? מהי מחויבותו של ה' כלפי מי שמבקשים לרכוש חוכמה ודעת?

שימו לב שהמשפט "כִּי יִהְיֶה יִתְּן חֲכָמָה" (פסוק 6), מהווה תשובה למשפט "וְיִדְעַתְּ אֱלֹהִים וְתִמְצָא" (פסוק 5). חוכמה, כמו גאולה, היא מתת אל. כשם שהפסקה הראשונה מתארת את התהליך האנושי הכרוך ברכישת חוכמה, פסקה זו מתארת את מעשי האל: ה' מעניק חוכמה; הוא מצפין את החוכמה; הוא שומר ומגן על חסידיו ועל דרכם.

קראו את משלי ב' 10-22. מה קורה כשהחוכמה נכנסת לבסוף ללב, המשמש כמשכן החוכמה והדעת?

"כִּי תִבּוֹא חֲכָמָה בְּלִבְךָ" – זהו השלב האחרון בתהליך רכישת החוכמה. או אז, לא רק שניהנה מן החוכמה מאת ה', אלא אף נתענג על חוכמת ה' בשכלנו ובלבנו ונזכה בחוויה נעימה (משלי ב' 10). בנוסף, נהיה מוגנים מפני דרכים רעות (משלי ב' 12), מפיתויים וחטאים (משלי ב' 16), ונלך בדרך הישר (משלי ב' 20).

קראו את משלי ב' 13, 17. מהו הצעד הראשון של הרשע? להיכן הוא מוביל?

על אף שכולנו חוטאים, איננו חייבים למעוד ולעשות את הרע. האנשים המתוארים כאן כמי שהולכים בדרך הרעה, חייבים היו לסטות תחילה מדרך הישר. רשע פירושו בראש וראשונה חוסר נאמנות. חטא מתחיל בתמימות ובצורה מרומזת, אך במהרה החוטא לא רק עושה את הרע, אלא אף נהנה ממנו.

מה אנו אמורים ללמוד על עצמנו, אם חלילה אנו נהנים מעשיית הרע? וגרוע מכך, מה אם חדלנו לראות בכך מעשה רע?

”אֵל הַשֶּׁכַּח !”

קראו את משלי ג' 7. איזו מלכודת טמונה בלהיות חכם בעיני עצמך?

אדם המחשיב את עצמו לחכם משלה את עצמו. הוא סבור שהוא אינו זקוק לאלוהים כדי להחכים. זהו מצב חסר תקווה. ככתוב: ”כִּי־אֵיךָ אִישׁ חָכֵם בְּעֵינָיו: תִּקְנֶה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ” (משלי כ"ו 12). כלומר, מי שהוא ”חכם בעיניו” מאמין שאין לו יותר מה ללמוד, מכאן שאין תקווה לחנכו ולהשכילו, בעוד שלכסיל יש תקנה. רכישת החוכמה מתוארת כאן שוב כמחויבות דתית. להיות חכם פירושו לשמור את מצוות ה' (משלי ג' 1), להפגין ”חֶסֶד וְאֱמֻנָה” (ג' 3), ולבטוח בה' (ג' 5). חוכמה משמעה קשר של קרבה יתרה עם ה'. שימו לב להתייחסות החוזרת ונשנית ללב האדם (משלי ג' 1, 3, 5), המקום שממנו אנו מגיבים להשפעת האל עלינו. (הלב כבר אוזכר במשלי ב' 10 כמושב החכמה והדעת).

קראו את משלי ג' 13-18. איזה גמול מגיע עם מתת החוכמה?

חוכמה מקושרת לחיים ולבריאות (משלי ג' 2, 8, 16, 18, 22). החוכמה כ”עֵץ חַיִּים” (ג' 18) היא אחד הדימויים היותר מעוררי מחשבה; דימוי זה רומז על גן העדן; הבטחה זו שבה ונשנית לאורך הספר (משלי י"א 30, י"ג 12, ט"ו 4). אין פירושה שרכישת חוכמה תעניק לנו חיי נצח; אדרבה, הרעיון הוא שנוכל לחוות במידת מה את איכות החיים בחברת אלוהים שחוו לראשונה אבות אבותינו בגן עדן. כשאנו חיים בחברת ה', אנו מקבלים שמץ של מושג או רמז כלשהו לחיים בגן עדן; אנו לומדים לקוות להשבת המלכות האובדת הזו, כפי שהובטח לנו. (ראו דניאל ז' 18).

קראו את משלי ג' 19, 20. מדוע הצורך בחוכמה חיוני כל כך?

דומה שההתייחסות הפתאומית למעשה הבריאה אינה במקום בהקשר זה. ואולם, השימוש בחוכמה בשעת הבריאה מחזק את הטעוץ המופיע בפסוק 18, אשר מקשר את החוכמה לעץ החיים. משום שאלוהים השתמש בחוכמה כדי לברוא את השמיים והארץ, אנו למדים שחוכמה אינה דבר פעוט ערך. חוכמת ה' היא קוסמית. היא קיימת מעבר לגבולות הקיום האנושי. היא אף קשורה לחיי הנצח שנחל. לקח זה משתמע מן ההתייחסות לעץ החיים, המזכיר את גן העדן. נקודת מבט זו אף כלולה בהבטחה החותמת את הקטע: ”כְּבוֹד, חֶכְמִים וְיִתְהַלּוּ” (משלי ג' 35).

לימוד נוסף: קראו בספרה של אלן ג'י. ווייט, Christ's Object Lessons, את הפרק "Hidden Treasure", עמודים 111-114; בספרה, Messages to Young People, את הפרק "A Blessing in the Home", עמ' 334; בספרה, Education, את הפרק, of Physiology, עמודים 197, 198; בנוסף, קראו את פרשנותה של אלן ווייט בספר The SDA Bible Commentary, כרך 3, עמ' 1156.

"בני הנעורים חייבים להבין את האמת העמוקה הטמונה בהכרזה המקראית, שעל פיה אלוהים הוא יְמָקוֹר חַיִּים [תהלי' ל"ו 10]. אלוהים אינו רק בורא הכול, הוא אף החיים של כל חי. אנו מקבלים את חייו באור השמש, באוויר הצח, במשב רוח רענן, במזון הבונה ומחזק את גופנו ומעניק לנו כוח. חייו מקיימים אותנו מדי שעה ומדי רגע. כל מתנותיו מעניקות לנו חיים, בריאות ושמחה, אלא אם כן הן הושחתו בידי החטא." (אלן ג'י. ווייט, Education, עמודים 197, 198).

"אנשים רבים מאמינים כי מסירות לה' מזיקה לבריאות ופוגמת באושר המלבב שאנו מפיקים מקשרינו החברתיים. אך הצועדים בנתיב החוכמה והקדושה יגלו כי הַחֲסִידוּת מוֹעִילָה בְּכָל וְבָה הַבְּטָחָה לַחַיִּים שֶׁבְּהֵנָה וְלַחַיִּים שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא. [טימ"ב ד' 8]. אנשים כאלה ממצים במלואן את הנאות החיים האמיתיות." (אלן ג'י. ווייט, מתוך הספר The SDA Bible Commentary, כרך 3, עמ' 1156).

שאלות לדיון:

1. מהו ההבדל בין חוכמה לבין ידע? כיצד יכול אדם להיות בעל ידע נרחב אך נטול חוכמה? אחרי הכול, מי מאיתנו אינו מכיר אישית אנשים בעלי ידע רב שדומה שלא ניחנו בחוכמה (או לפחות שמע על אנשים כאלה)?

2. הגו לעומק ברעיון של "יראת ה'". אם אכן "אֵין פֶּחַד בְּאַהֲבָה" (יוח"א ד' 18), כיצד נוכל לירוא את ה' ועדיין לאהוב אותו? כיצד ניישב את הסתירה לכאורה בין הצדק והאהבה הטמונים ב"יראת ה'?"

3. מדוע להיות "חכם בעיניך" הוא מצב מסוכן כל כך, במיוחד כשמביאים בחשבון את המושחתות הרבה של הלב האנושי, ועד כמה קל לנו להמציא תירוצים הגיוניים כדי להצדיק את מעשינו? חשבו על האנשים שהצדיקו על דרך ההיגיון את המעשים הרעים ביותר ואת ההתנהגויות האיומות ביותר. כיצד נוודא שאיננו נוהגים כמותם?

מכף רגל ועד ראש

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי ד',
מל"א ג' 9, מתי י"ג 44, משלי ה', קור"א י' 13, משלי ו' 1-19.

פסוק לשינון: "פִּלְס מַעְגַל רִגְלָךְ; וְכַל דְּרָכֶיךָ יִכְנוּ. אֵל תֵּט יְמִין וּשְׂמֹאל; הָסֵר רִגְלְךָ מִרָע" (משלי ד' 26, 27).

על פי המדע, שמיעה משפיעה על הדרך שבה אנו צועדים, ושווי המשקל שלנו מושפע מאיכות השמיעה שלנו. לפיכך, הוראה או חינוך, כלומר הדברים שאנו שומעים, חיוניים מאוד לאורחות חיינו. במשלי ד' 7 נאמר: "רֵאשִׁית חֲכָמָה, קִנְיָה חֲכָמָה!" מכאן שחוכמה היא הדבר העיקרי.

ואולם, תהיה ההוראה טובה ככל שתהיה, התלמיד חייב לשים לב לדברים שהוא לומד. מורה מצרי קדום העיר באירוניה: "אוזנו של הנער ממוקמת על גבו; הוא מקשיב כשמלקים אותו." (באומנות המצרית, תלמיד מוצג לפעמים כבעל אוזניים גדולות על גבו.) אין די בידע מה טוב ונכון לעשות, ומה רע ומוטעה לעשות; עלינו לדעת כיצד לבחור בין טוב לרע. רכישת חוכמה מורכבת מהקשבה להוראה נאותה וציות לדברים שלמדנו כדי שלא נסטה חלילה מדרך הישר.

שְׁמַעוּ!

קראו את משלי ד'. איזו אמיתה מעשית טמונה כאן? כיצד ניישם אותה בחיינו, בזמן שאנו משתדלים לדבוק בה' ולהישאר נאמנים לו?

פעולה ה"שמיעה" מציינת את הצעד הראשון בחינוך. העברים הקדמונים האמינו כי מרכז החוכמה או הבינה אינו המוח, אלא האוזניים. מכאן עולה שאפילו לפני שאנו מנסים לתפוס או לפתור בעיה כלשהי, עלינו תחילה לשמוע אותה. פירוש הדבר שעלינו להקשיב. כששלמה ביקש חוכמה מה', הוא ביקש במיוחד לקבל "לב שִׁמְעַ" (מל"א ג' 9), דהיינו, לב קשוב ומבין.

לפיכך, הצעד הראשון ברכישת חוכמה הוא "להקשיב", דבר המעיד כי חוכמה נובעת ממקור חיצוני (במקרה הזה, ההורים). אין ביכולתנו לגלות את החוכמה בעצמנו. אדם מצליח שהשיג את הצלחתו בכוחות עצמו הוא רעיון בלתי אפשרי בעיני החוכמה המקראית. חוכמה היא בראש וראשונה דבר מה שאנו מקבלים, לא דבר שאנו בונים ומעצבים דרך כישורינו או חושפים בעזרת פיקחותנו או דרך החשיבה שלנו. היכולת ל"שים לב" מרמזת על מעורבותו של הלב בתהליך ההקשבה. לפיכך, החיפוש אחר חוכמה אינו אך ורק מבצע אובייקטיבי קר. הלב, לב לבו של האדם (ועל פי מחשבת העברים) מושב הרגשות, משתתף בחיפוש אחר החוכמה.

קראו את מתי י"ג 44 ואת ירמיה כ"ט 13. איזה קשר מצאתם בין פסוקים אלה לבין החיפוש אחר החוכמה, המתואר במשלי ד'?

לרגשות יש תפקיד חיוני בקשרינו עם הזולת, ולכן אין להתעלם מהם בנוגע לקשר שלנו עם אלוהים. כיצד נלמד מהו מקומם הנאות וערכם של הרגשות בהקשר לחיינו הרוחניים? כיצד נווטו אתכם רגשותיכם לעשות את הטוב (והרע), ומהם הלקחים שהפקתם מחוויות אלה?

הגנו על משפחתכם

מרגע שהחלטנו לצעוד בדרך החוכמה, עלינו לנקוט משנה זהירות, שכן אנו ניתקל במכשולים לאורך הדרך (ראו פטר"א ה' 8). אחת הסכנות הגדולות ביותר שניקלע אליהן קשורה למשפחתנו, התחום היקר ביותר, הרגיש ביותר והאינטימי ביותר של חיינו.

קראו את פרק ה' במשלי. מפני אילו סכנות עלינו להישמר?

הסכנה הראשונה טמונה בנו; ליתר דיוק, במוצא פינו. עלינו לשמור על לשוננו מכל משמר כדי לוודא שאיננו מעבירים מסר לא הולם או מבולבל. מוצא פינו חייב לעלות בקנה אחד עם הידע שלנו ולשקף את השקפותינו הרוחניות.

הסכנה השנייה אורבת לנו מגבר אחר או אישה אחרת. על אף שהכתוב מייחס את הסכנה ל"אישה אחרת", יש להבין את לשון הכתוב כמתייחסת לגברים ונשים כאחד; פיתוי יכול לבוא מגבר או אישה המתערבים ומפריעים לחיי המשפחה. גבר או אישה עלולים לפתות את בן/ת הזוג הנשוי/אה להפר את שבועת הנישואים, ומי מאיתנו לא ראה אצל הזולת או חווה על בשרו את ההרס הרב שממיט חטא זה?

על פי הכתוב, הדרך הטובה ביותר להתגבר על פיתויים כאלה, המתחילים לפעמים במילים מפתות, היא להקשיב לדברי החוכמה. דרך הקשבה וציות להדרכה שניתנה בהשראת ה', רוב הסיכויים שנצליח להתמקד בעשיית הדברים החיוניים, וכך נהיה מוגנים מפני ניאוף או פיתויים אחרים שניתקל בהם.

מובן שעלינו לא רק להישמר מפני ניאוף, אלא אף להימנע מללכת למקום שבו יושבת המפתה (משלי ה' 10); וברור שעלינו לא להתקרב "אֶל פֶּתַח בַּיְתָהּ" (שם, פס' 8).

לבסוף, ייתכן שההגנה הטובה ביותר מפני הפיתוי לאהוב גבר אחר או אישה אחרת היא פשוט לאהוב את בן/בת הזוג. לכן, עצת האב לבנו היא לדבוק ב"אִשְׁתְּ נְעוּרָךְ" (משלי ה' 18). עצה זו מהדהדת בדברי מחבר ספר קהלת: "רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבְּלָדָה, אֲשֶׁר נָתַן לְךָ [ה'] תַּחַת הַשָּׁמַשׁ" (קהלת ט' 9). היו אסירי תודה על מה שיש לכם, ולא תצטרכו לחפש במקום אחר.

קראו את פסוק 13 בפרק י' באיגרת הראשונה אל הקוריקנתיים. עם הבטחה זו לפניכם, אילו צעדים מוגדרים ומעשיים עליכם לקחת, כאן ועכשיו, כדי להגן על עצמכם מפני התאוות המקננות בלבכם?

הגנו על קשרי הידידות שלכם

מישהו התפלל פעם: "אלוהים הגן עלי מפני חבריי; אני יכול לטפל בעצמי באויביי." מחבר ספר משלי מודאג מן הפגיעות של קשרי ידידות. הוא מייעץ לנו כיצד לשמור על חברינו וגם, אם יעלה הצורך, כיצד להישמר מפניהם. המילה "רע" עשויה אף לציין "שכן", אדם הקרוב אלינו שהפך לחבר או עשוי להפוך לחבר. חוכמת המקרא מוקירה ומעריכה קשרים אנושיים ומייעצת לנו לנהוג בשום שכל ובכבוד במערכות היחסים שלנו. **קראו את משלי ו' 1-5. לאיזו בעיה מתייחס שלמה? מהו הפתרון? בנוסף, איזה עיקרון רוחני חשוב אנו מוצאים כאן?**

בשעה שהתורה מאיצה בבני האדם לעזור לעניים ולהלוות להם כסף בלי לדרוש מהם ריבית (שמות כ"ב 25), החוכמה מזהירה אותנו ממתן ערבות כספית לחבר הנתון בחובות. חובת גמילות החסדים חייבת לעלות בקנה אחד עם הצדק (שמות כ"ג 2, 3). על אף שעלינו לנהוג בנדיבות כפי שידינו משגת, עלינו לנהוג בתבונה כדי לוודא שגמילות החסדים שלנו או תרומתנו הכספית לא יהפכו לכישלון מחפיר (השוו עם משלי כ"ב 27). לפיכך, מחבר הספר משיא לנו עצה חכמה. ההזהרה הראשונה חלה על מוצא פינו. חשוב מאוד שנעריך את המצב לאשורו ונוודא שידינו משגת כדי לסייע לידידנו. אם זה המצב, רק אז נוכל להתחייב ולהבטיח לערוב לו. כשמדובר בקשר חם או כשרגשותינו מציפים אותנו, הדבר עלול לגרום לנו לנהוג בפזיזות ולתת את התחייבותנו, ואנו עלולים להצטער על כך בשלב מאוחר יותר.

לא משנה עד כמה כוונותינו טובות, חשוב מאוד שנחשוב פעמיים לפני שנתחייב לדבר מה שאין ביכולתנו למלא. הנקודה היא שאם מיהרנו להבטיח ערבות ואין בידינו לקיים זאת, עלינו לעשות כל שביכולתנו כדי לתקן את המצב, כולל להשפיל עצמנו, להודות בטעותנו ולבקש מחילה וחסד.

כיצד נמצא את האיזון בין רצוננו לשאת "איש את מעמקת רעהו" (גלט' ו' 2), לבין מוסר ההשכל שניתן לנו בפסקה זו המזהירה אותנו מפני מתן ערבות?

הגנו על עבודתכם

קראו את משלי ו' 6-8. מה נוכל ללמוד מן הנמלה?

הנמלים לא רק עובדות קשה (אפילו קשה יותר מבני האדם, אם משווים בין המשא שהן מסוגלות לסחוב למשא שהאדם יכול לסחוב ביחס למשקל של שני הצדדים), הן אף עובדות באופן עצמאי ואינן זקוקות למשגיח. ככתוב: "[הנמלה] אין לה קצין, שטר ומש"ל" (פס' 7). הסיבה היחידה לחריצותן היא העתיד. הן "מצפות" לזמנים קשים (עונת החורף), ולכן מכינות מבעוד מועד את מזונן לקראת החורף. לפיכך, הנמלה מלמדת אותנו את חוכמת החשיבה לעתיד בזמן שאנו עורכים תוכניות או עוסקים בפעילות כלשהי. "סוגיה זו דורשת את שיקול הדעת של כל הורה, כל מורה, כל תלמיד וכל בן אנוש, צעיר או זקן. שום תוכנית עסקית או תוכנית לחיים לא תהיה מאוזנת או מושלמת אם היא כוללת אך ורק את שנות החיים הקצרות בעולם הזה ואינה מכינה דבר לקראת העתיד הנצחי." (אלן ג'יי. ווייט, Education, עמ' 145).

קראו את משלי ו' 9-11. מה נוכל ללמוד מן העצל?

העצל הוא זה שצריך ללמוד מן הנמלה ולא להיפך: "לֵךְ אֶל נְמִלָּה עֲצֵל! רְאֵה דְרָכֶיהָ וְחָכְמָהּ" (משלי ו' 6). בזמן שהנמלים עסוקות בעבודתן, העצלנים ישנים. בזמן שהנמלים (סמל החריצות), אוגרות את תנובת הקציר, העצלנים מבליים בשינה, בנמנום או יושבים בחיבוק ידיים, (סמל לעצלות ובטלה). הנמלים מתעלות על עצמן כשהן סוחבות משא הכבד בהרבה ממשקל גופן, וכשהן אוגרות מזון לקראת העתיד; העצלנים חיים בהווה, הם אינם עושים את המוטל עליהם, והם עסוקים בעצמם בלבד.

על אף שעצלות ובטלה מוקעים כאן, עלינו אף לזכור שהחיים הם הרבה יותר מעבודה ועשיית רווחים. כיצד השבת החותמת את שבוע העבודה מסייעת לנו למצוא את האיזון הנכון?

הגנו על עצמכם

לאחר שהוזהרנו מפני הסכנות המסוימות המאיימות על שלושה היבטים בחיינו – משפחתנו, קשרינו החברתיים ועבודתנו – מעניק לנו ספר משלי תיאור של הרשעים ומציג בפנינו סטירה אירונית חדורת הבחנה פסיכולוגית חדה. שתי הפואמות (משלי ו' 15-12, 16-19) מקבילות ומציגות מוטיבים דומים. טיבו של הרשע מתואר לפי הדברים הטמונים בלבו: המחשבות הרעות והמזימות שהוא חורש בלבו; בעת ובעונה אחת, מחשבותיו ומזימות לבו באות לידי ביטוי במעשיו ובהתנהגותו.

קראו את משלי ו' 14, 18 ואת מתי ט"ו 19. איזו נקודה חשובה מחדד הכתוב? _____

"אם אתם מתמכרים לדמיונות שווא ומניחים למוחכם להגות בנושאים לא טהורים, אתם אשמים במידה מסוימת לפני ה' כאילו ביצעתם את מחשבותיכם." (אלן ג'י. ווייט, The Adventist Home, עמ' 334.)

אילו אזהרות ניתנו במשלי ו' 12-19? _____

הדימוי כאן הוא אירוני. הרשע הממהר לעשות את מעשיו הרעים, מופיע בעקבות תיאורו של העצלן המנמנם או יושב בחיבוק ידיים. דומה ששתי הגישות שונות לחלוטין, ועם זאת שתיהן מפיקות לקח זהה. הן הרשע והן העצל מרוכזים בעצמם. לאיש מהם אין שום עניין בקבלת עצה או הדרכה מן הזולת. הם פועלים על פי חוכמתם ונטיית לבם. העצלנים ישנים, אוזניהם אינן שומעות ורגליהם אינן מתפקדות; הרשעים מפעילים אך ורק את רגליהם ואת פיהם, לא את אוזניהם. התוצאה זהה: הן הרשעים והן העצלנים יאבדו.

לרוע יש שתי תוצאות: הוא לא רק מזיק לאנשים שנעשה להם עוול, אלא אף לחוטאים עצמם. השקרנים יאמינו לבסוף בשקרם של עצמם. חשוב גם לציין שהתוצאה הסופית של הרשע היא מחלוקת וריב, דבר שעשוי להשפיע גם על החברה. אכן, תוצאות החטא רק לעיתים נדירות, אם בכלל, מוגבלות לחוטאים בלבד. אנשים אחרים מושפעים מן החטא, ובדרך כלל לרעה בלבד.

כיצד השפיעו חטאיהם של אנשים אחרים על חייכם? אין ספק שבמידה רבה. אילו לקחים תפיקו מכך על מידת הזהירות שעליכם לנקוט כדי שמעשיכם לא יזיקו לזולת? _____

לימוד נוסף: קראו בספרה של אלן ג'י. ווייט, The Adventist Home, את הפרק "Moral Standards", עמודים 326-339; בספרה, The Ministry of Healing, את הפרק "In Contact With Others", עמודים 489-491; בספרה, Education, את הפרק "Other Object Lessons", עמודים 117-120.

"יש ללמד את תלמיד כתבי הקודש לגשת ללימוד ברוח של תלמיד. אנו אמורים לחפש ולהתעמק בכתובים, לא כדי למצוא הוכחה שתאשש את דעותינו, אלא כדי ללמוד ולדעת מה אלוהים אומר..."

"היעדר ריכוז הוא אחד הגורמים העיקריים לחולשה מוסרית ולשימוש חלקי ביכולת השכלית... בעקבות הגל הגואה של דברי דפוס המציפים אותנו ללא הרף מבתי הדפוס ומן העיתונות, זקנים וצעירים כאחד עושים לעצמם מנהג לקרוא במהירות, ברפרוף ובשטחיות; אי לכך, המוח מאבד את יכולת הריכוז ואת החשיבה החדה שלו." (אלן ג'י. ווייט, Education, עמ' 189).

"הקנינים שהנמלים בונות לעצמן מעידים על המיומנות, החריצות וההתמדה שלהן. בכוחן לשאת אך ורק גרעין חיטה זעיר אחד בכל פעם, אך בזכות שקדנותן והתמדתן הן עושות פלאים.

"שלמה המלך מצביע על החריצות והשקדנות של הנמלה כתוכחה לאנשים המכילים את זמנם בבטלה או במעשים המשחיתים את הנפש והגוף. הנמלה מתכוננת לקראת עונות השנה הבאות; ואולם, אנשים רבים שחוננו במתת החשיבה ושיקול הדעת אינם משכילים להתכונן לחיי העולם הבא." (אלן ג'י. ווייט, Counsels to Parents, Teachers, and Students, עמ' 190).

שאלות לדיון:

1. הגו לעומק ברעיון העזרה לזולת. כיצד נסייע לזולת, ואפילו במחיר אישי? כיצד ניישב בין הדברים שלמדנו בשיעור השבוע לבין המצווה: "אִין אֶהְבֶּה גְדוֹלָה מֵאֶהְבְּתוֹ שֶׁל הַנּוֹתָן אֶת נַפְשׁוֹ בְּעַד יְדִידוֹ" (יוחנן ט"ו' 13)?
2. אילו לקחים נוספים נפיק מעולם הטבע כדי ליישם בחיינו? ואולם, בהתחשב בעובדה שעולמנו נגוע בחטא, מדוע עלינו לנקוט זהירות בלקחים שאנו מפיקים ממנו?
3. קראו את שבע תועבות ה' על פי משלי ו' 16-19. מדוע דברים אלה מתועבים כל כך בעיני ה'?

עניין של חיים ומוות

שבת אחר הצהריים

קראו את הפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: מתי ה' 21-30; משלי ו' 21; ז' 3; משלי ו' 23; ז' 2; ו' 24; ו' 31,30; משלי ז' 26, 27.

פסוק לשינון: "פִּי יָרַ מְצֹנָה, וְתוֹרָה אֹר; וְדַרְךְ חַיִּים, תּוֹכָחוֹת מוֹסֵר" (משלי ו' 23).

שני אחים נשארו לבד בבית. הם קיבלו מאמס אזהרה חמורה לא לגעת בעוגה שזה עתה נאפתה. כדי לוודא שיצייתו, היא איימה עליהם בעונש אם יעזו להפר את מצוותה. מיד לאחר שהאם עזבה את הבית, לקח לבנים דקות ספורות בלבד להחליט לאכול את העוגה. "זה עניין של חיים ומוות" – הצדיקו את החלטתם. "הרי אימא לעולם לא תהרוג אותנו, אז בוא נאכל את העוגה!"

ואולם, בעיני המורה בספר משלי, הסוגיה הנידונה כאן היא באמת עניין של חיים ומוות. השפה שהוא נוקט בה נוקבת ונחושה ולפעמים ציורית מאוד. גם ישוע השתמש בלשון נוקבת כאשר לימד על המוות ועל חיי הנצח (ראו מתי ה' 21-30), ואין להתפלא על כך. בסופו של דבר, גורלנו הסופי, הנצחי (יש משהו חשוב יותר מזה?) תלוי בבחירות שאנו נוטלים כאן ועכשיו. לכן, עלינו לקחת את הדברים הנוקבים שנאמרו כאן כפשוטם.

התורה בחיינו

קראו את משלי ו' 21, ז' 3. כיצד אנו אמורים להבין את הדימויים הגופניים שניתנו בפסוקים אלה, בקשר לדרך שבה עלינו להתייחס לתורת ה'?

כפי שראינו באחד השיעורים הקודמים, בספר משלי הלב נחשב למושב הרגשות והמחשבות. כשאנו מצווים לקשור את התורה על לבנו (ו' 21), הכוונה היא שנשרה תמיד בקרבה יתרה לתורת ה'. כשהתורה קשורה על לבנו, לעולם לא נאבד מגע איתה, שכן היא מגדירה מהו חטא (רומ' ז' 7). המורה אף מאיץ בנו לכתוב את התורה על לוח לבנו (משלי ז' 3), כשם שעשרת הדיברות נחרטו על לוחות הברית באצבע אלוהים.

כשמדברים על התורה החרוטה על לבנו, פירוש הדבר הוא שהתורה אינה מערכת חוקים חיצונית שנכפתה עלינו. התורה אמורה לחדור למטרותינו, מניעינו וכוונות לבנו הכמוסים, ובדרך זו להיות חלק מ"האני" שלנו. זהו ביטוי נוסף להבטחה שנתן שאול השליח: כאשר "הַמְּשִׁיחַ בְּקִרְבְּכֶם, הַתְּקֹה אֶל הַכְּבוֹד" תהפוך למציאות בחייים (קול' א' 27).

ענידת התורה סביב הצוואר מעידה אף היא שעלינו לשמור אותה קרובה אלינו. אנשי העולם העתיק נהגו לקשור את תכשיטיהם וחפצי הערך שלהם סביב צווארם. הצוואר הוא האיבר שדרכו עובר האוויר אל הריאות, וכך הוא מאפשר לנו לנשום ולחיות.

קשירת התורה על האצבעות משמעה יישום מעשי של התורה. המורה מתמקד כאן באצבעות כדי לרמוז על פעולות עדינות מאוד. התורה אמורה להשפיע לא רק על נטילת החלטות חשובות, אלא אף על נטילת החלטות פטוטות (ראו לוקס ט"ז 10).

על אף שהכוונה המקראית של הדימויים הללו היתה סמלית בלבד, חשוב לציין שסמלים אלה משמשים הלכה למעשה במסורת העברית, הנוצרית והמוסלמית. לדוגמה, כריכת התפילין סביב הראש, האצבעות והזרועות ביהדות, ענידת סמל הצלב על הצוואר בנצרות, וכריכת מחרוזות התפילה סביב האצבעות בנצרות ובאסלם.

סמלים עשויים לעזור, אך מדוע עלינו להיזהר לא לבלבל בין סמל לבין הדבר הממשי שהוא מייצג?

אור וחיים

קראו את משלי ו' 23. כיצד קשורה התורה ל"אור"?

דבר ה' או תורת ה' הושוו בתנ"ך לאור: "גַּר לְרַגְלֵי דְבָרְךָ; וְאֹר, לְנִתְיָבְתֵי" (תהילים קי"ט 105). במחשבה העברית קיים קשר בין "תורה" ל"אור": כשם שהמנורה מאירה את דרכנו, התורה עוזרת לנו לצעוד בדרך הישר ולא לסטות ממנה; כלומר, כאשר אנו עומדים בפני החלטות מוסריות, התורה מסייעת לנו לדעת מהי הבחירה הנכונה, גם אם לפעמים ההיגיון שלנו או תועלתנות אישית מנסים לפתותנו להתעלם ממצוות התורה. אילו דוגמאות תמצאו בכתבי הקודש של אנשים שנהגו על פי תורת ה' חרף סיבות טובות לא לעשות זאת? מה נלמד מציותם? באילו מקרים, אם בכלל, החלטתכם לדבוק בתורה נראתה שגויה, לפחות מנקודת מבט אנושית?

קראו את משלי ו' 23 ומשלי ז' 2. מדוע התורה קשורה ל"חיים"?

מאז החטא הקדמון, תקוותנו לחיי נצח אינה טמונה בתורה, אלא אך ורק במשיח, דרך אמונה בו. ואולם, ציות לתורה ולעקרונות שהיא מייצגת ממשיד להוות חלק חשוב מחיי האמונה (ראו מתי י"ט 17, התגי י"ד 12). אנו מציינים משום שה' הוא אלוהינו, כפי שהוא אמר לבני ישראל לפני אלפי שנים: "אֲנִי, יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא י"ח 4). תורת ה' קשורה ל"חיים" משום שאלוהים הוא מקור החיים. עקרון זה מייצג רוחניות אמיתית: עלינו לבטוח באלוהים ובהבטחותיו לחיינו בעולם הזה, ממש כשם שעלינו לבטוח בהבטחותיו לחיי הנצח שננחל.

ישוע אמר: "אֲנִי אֹר הָעוֹלָם. אִישׁ הַהוֹלֵךְ אֶחְרַי לֹא יִתְהַלֵּךְ בַּחֹשֶׁךְ, אֲלֵא אֹר הַחַיִּים יִהְיֶה לוֹ." (יוחנן ח' 12). האם חוויתם את ממשות ההבטחה הנפלאה הזו בהליכתכם עם ה'?

לגבור על פיתויים

כאמור, מחבר פסוק 23 במשלי ו' מקשר בהשראת רוח הקודש בין אור וחיים לתורת ה'. בפסוק הבא, הוא מעניק לנו דוגמה מעשית לדרך שבה התורה, כאור וכחיים, יכולה לשמש מגן רוחני עוצמתי בעבורנו.

ממה אנו מוזהרים במשלי ו' 24? חוץ מהאזהרה המפורשת והמובנת מאליה, איזו אזהרה מרומזת יותר ניתנה כאן?

כאשר אדם דתי עובר ניסיון, הפיתוי הגדול ביותר שלו הוא למצוא סיבה דתית שתצדיק את חטאו. שימוש בשם ה' כדי לתרץ ולהצדיק התנהגות רעה אינו רק חילול השם בדרך הנוראה ביותר, אלא גם הולכת שולל, ובגדול. אחרי הכול, אם מישהו מאמין ש"אלוהים איתנו", מה כבר תוכלו לומר לו? זה עלול אפילו לקרות במקרים של ניאוף. אנשים כאלה יאמרו בהחלטיות: "אלוהים הראה לי שזו האישה המיועדת לי!" אם זה מה שהם מאמינים, מי יוכל לחלוק על מה ש"אלוהים" הראה להם?

בנוסף, שימו לב שלא רק יופייה של האישה מפתה את הנער. היא משתמשת בלשון חלקות ובמחמאות, וזאת כדי למשוך את הקורבן לתוך המלכודת. לדאבונו, גברים ונשים רבים נקלעו למצבים מסוכנים כאלה דרך דברי פיתוי, שלפעמים מנוסחים אפילו בשפה דתית. מחבר ספר משלי מבקש להזהירנו מפני הולכת שולל זו.

התורה היא תרופת הנגד המושלמת ל"חלקת הלשון" של אישה פתיינית. רק מצוות התורה וחובת הציות יסייעו לנו לעמוד בפני מילותיה המפתות, הנשמעות כנות ויפות כל כך. ואכן, אישה כזו תאמר לכם שאתם לא רק נאים, אלא גם חכמים ופקחים. היא אפילו עלולה להזכיר בפניכם את צרכיה הרוחניים; ואז, באורח אירוני ומסוכן, "אהבת האלוהים" עלולה להפוך תירוץ להצדקת חטא.

חשבו באיזו קלות אנו עלולים ללכת שולל, אפילו תחת מסווה האמונה, ולהצדיק מעשים רעים מסוגים שונים, לא רק ניאוף. לכן, מדוע מחויבות מוחלטת לתורת ה' היא המגן היחיד שלנו מפני מוחנו ומפני התחבולות שהוא עלול להשתמש בהן כדי להערים עלינו?

”לא תגנוב”

מיד לאחר האזהרה מפני ניאוף (משלי ו' 24-29), המחבר דן בחטא אחר: גניבה (פסוקים 30, 31). הקשר בין שני הדיברות (לא תנאף, לא תגנוב), מראה לנו כיצד אי ציות לאחד הדיברות עלול להשפיע על ציותנו ליתר הדיברות. אדם הבוחר את מצוות התורה שברצונו לציית להן נוקט בגישה מסוכנת יותר מאי ציות לתורה כולה. ”מעוז הרוע בעולמנו אינו חיי הרשע של חוטא רע ומושחת או אדם מנודה ובזוי, אלא דווקא חיי חסידות ומוסריות, שלמראית עין נראים מכובדים, מהוגנים, אציליים ומרשימים, אך הם נגועים בהתמכרות לחטא אחד או למידה מגונה אחת... אדם שניחן ברעיונות נעלים על החיים, האמת והכבוד, ועם זאת עובר על מצווה אחת מתורת ה' הקדושה, עיוות והשחית את מתנותיו הנאצלות והפך אותן לפיתוי המביא לידי עבירה.” (אלן ג'י. ווייט, Education, עמ' 150).

קראו את משלי ו' 30, 31. מה נאמר בפסוקים אלה על מה שאדם נואש מסוגל לעשות?

עוני או רעב אינם מצדיקים גניבה. הגנב אשם גם אם עשה זאת ”כדי לַמְלֵא נַפְשׁוֹ, כִּי יִרְעֵב” (פס' 30). על אף שאין לבוז לגנב כזה, הוא עדיין חייב לשלם פי שבע מגניבתו; הדבר מעיד על כך שאפילו מצבו הנואש אינו מצדיק את חטאו. מאידך, בתנ”ך נאמר מפורשות שאנו מחויבים למלא את צרכי העניים והנזקקים, שמא יאולצו לגנוב כדי לשרוד (דברים ט”ו 7, 8).

מעניין לציין שהמחבר דן בניאוף, עובר לדון בגניבה, ואז שב לדון בניאוף (משלי ו' 32-35). שני החטאים דומים במידת מה. בשני המקרים, אדם לוקח ללא היתר דבר מה השייך לזולתו. ואולם, ההבדל החשוב, המכריע בין גניבה לניאוף טמון בעובדה שבחטא הגניבה מדובר אך ורק על אובדן של חפץ, ואילו חטא הניאוף כרוך בדבר הרבה יותר משמעותי וחשוב. בחלק ממקרי הגניבה ניתן לתת פיצוי על גניבת חפץ; במקרה של ניאוף, במיוחד כשלנואף או לנואפת יש ילדים, הנזק עלול להיות חמור בהרבה מאשר במקרה של גניבה.

”לא תנאף.” דיבר זה לא רק אוסר מעשים לא מוסריים, אלא אף מחשבות תאוות ותשוקות גשמיות, או כל מעשה הנוטה ללבותן... המשיח, אשר לימד את החובות והמצוות הכבירות של תורת ה', הכריז כי מחשבה או מבט לא טהורים כמוהם כעבירה על מצות התורה.” (אלן ג'י. ווייט, אבות האומה ונביאי ישראל, כרך ב', עמ' 70).

איום המוות

רוב האנשים אינם חושבים על המוות בעודם מבצעים חטא; עניינים אחרים מעסיקים את מוחם, בדרך כלל מחשבות על הסיפוק וההנאה המידיים שיפיקו מחטאם. בנוסף, משום שהתרבות הפופולרית נוטה לרומם את הניאוף וחטאים אחרים, הדבר מגמד את סוגיית החטא. לעומת זאת, ספר משלי מציב את החטא בפרספקטיבה הנכונה; השקפה זו הדהדה שנים רבות מאוחר יותר בדברי שאול השליח: **"כִּי שָׂכַר הַחַטָּא הוּא מָוֶת"** (רומי ו' 23).

קראו את משלי ז' 22, 23. מה הופך את הנואף פגיע כל כך לסכנת מוות?

האדם ה"הולך אחריה" מתואר כמי שאיבד את אישיותו ורצונו. הוא הפסיק לחשוב. המילה "פתאום" רומזת על כך שהוא לא הקדיש זמן למחשבה. הוא מושווה ל"שור, אָל טָבַח גָּבֵא," לאוויל המובל כשידיו אזוקות כדי לקבל את עונשו, או לציפור "הממהרת" ליפול לתוך מלכודת. אף אחד מהם אינו מבין שחיינו נתונים בסכנה.

קראו את משלי ז' 26, 27. מה הופך את האישה המושחתת לקטלנית?

אפשר שהאישה המתוארת כאן אינה "רק" נואפת. למעשה, היא מייצגת ערכים המנוגדים לחוכמה. שלמה משתמש בדימוי זה כדי להזהיר את תלמידו מפני רשע מכל סוג שהוא. הסיכון הוא עצום, שכן האישה הזאת לא רק פוצעת, אלא אף הורגת, וכוחה רב כל כך שהיא מסוגלת להרוג אפילו את הגברים החזקים ביותר. במילים אחרות, גברים רבים לפניכם שהיו חזקים מכם, לא הצליחו להימלט מידיה ולשרוד. שפת הכתוב האוניברסלית מעידה מפורשות על כך שהמחבר המקראי דן באנושות כולה. (למילה "שאול" המופיעה בטקסט אין שום קשר למילה "גיהינום" כפי שנהוג לחשוב; היא מציינת את מקום מושבם של המתים: הקבר).

לבסוף, הנקודה היא שחטא, בין אם מדובר בניאוף או בעבירה אחרת, מוביל להכחדה, והכחדה היא ההיפך הגמור מחיי הנצח שה' חפץ להעניק לכל בני האדם דרך ישוע המשיח. אין להתפלא על הלשון הנוקבת, שכן, כפי שאמרנו במבוא לשיעור ביום שבת – אנו עוסקים כאן, פשוטו כמשמעו בעניינים של חיים ומוות.

חשבו על אנשים "חזקים" שהכרתם או שמעתם עליהם, שנפלו, ובגדול. מדוע אמור הדבר לגרום לכם לרעוד בנוגע לעצמכם? מהו המגן היחיד שלנו?

לימוד נוסף: "השטן מציע לבני האדם את ממלכות העולם הזה בתמורה לכניעתם לסמכותו העליונה. אנשים רבים עושים זאת ומוותרים על אלוהים ועל מלכות השמיים. עדיף למות מאשר לחטוא; עדיף לסבול מחסור מאשר לרמות; עדיף לרעוב מאשר לשקר." (אלן ג'י. ווייט, Testimonies for the Church, כרך 4, עמ' 495).

"עדיף לבחור בעוני, תוכחה, נתק מחברים או כל סבל אחר, מאשר לטמא את הנשמה בחטא. מוות במקום המטת חרפה או חילול תורת ה' אמור להיות המוטו של כל משיחי. כמאמינים המתיימרים להיות מתקני דת, אשר נוצרים את האמיתות הקדושות והמטהרות ביותר של דבר ה', עלינו להעלות את הרמה הרבה מעל המקובל בעת הזו." (אלן ג'י. ווייט, Testimonies for the Church, כרך 5, עמ' 147).

שאלות לדיון:

1. כיצד נפגין כובד ראש בנוגע לחומרת החטא בלי ליפול למלכודת הפנאטיות? בעת ובעונה אחת, כיצד נציית לתורת ה' בלי ליפול ללגליזם?
2. קראו את שמות כ' 1-17. כיצד קשורים עשרת הדיברות זה לזה? מדוע, אם נחלל בגלוי דיבר אחד, קרוב לוודאי שנחלל גם את יתר הדיברות? (ראו איגרת יעקב ב' 11). אילו דוגמאות תמצאו בכתבי הקודש, שבהם חילול של דיבר אחד הוביל לחילול של דיבר נוסף או של יתר הדיברות?
3. הגו לעומק ברעיון כיצד אנשים עלולים להשתמש בדת כדי להצדיק את מעשיהם הרעים. לא קשה לעשות זאת, במיוחד כשמעלים על נס את ה"אהבה" כקנה המידה האולטימטיבי של טוב ורע. אחרי הכול, חשבו על כל המעשים הרעים שבוצעו בתואנה של "אהבה". לכן, כיצד ממשיכה התורה להגן על בני האדם, הן מפני עצמם והן מפני הזולת, שכן בלעדיה הם עלולים להיגרר לחטא?
4. עברו שוב על השאלה שניתנה בסוף השיעור ביום א', העוסקת בכלבול בין סמלים לבין הממשות שהם מייצגים. כיצד אנו עלולים לעשות זאת? לדוגמה, כיצד עבודת אלילים עשויה להיות אחת הדרכים לכך? אילו מסורות המסמלות אמיתות רוחניות עלולות להיחשב בטעות כאמיתות עצמן?

חוכמה אלוהית

שבת אחר הצהריים

קראו את הפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי ח' 1-21, מתי ט"ז 26, משלי ח' 22-31, ברא' א' 31, משלי ח' 32-36, משלי ט' 1-18.

פסוק לשינון: "יהוה קנני, ראשית דרכו; קדם מפעליו מאז" (משלי ח' 22).

החוכמה שבה ומופיעה כאן (ראו משלי א' 20, 21). מפסוקי הלימוד השבוע עולה בבירור שהחוכמה היא האמת, כפי שהיא קיימת לפני ה', ממנו נובעת האמת כולה. דגש זה על טיבה ה"אבסולוטי" של האמת מנוגד להלך המחשבה הרווח בימינו, במיוחד בארצות המערב, שבהן האמת נתפסת כיחסית, מקרית, או תרבותית, כשהאמת של כל אדם עשויה להיות שונה לחלוטין מזו של זולתו. ואולם, רעיון זה אינו מקראי. האמת שלי חייבת להיות זהה לאמת שלכם, פשוט מפני ש"האמת" היא אוניברסלית. היא אינה שייכת לאדם מסוים, אלא לאנושות כולה, בין אם האנושות מכירה בכך ובין אם לאו. מעניין לציין שהשאלה שפילטוס הפנה לישוע: "מהי אמת?" (יוחנן י"ח 38), באה בתגובה להכרזת ישוע: "כִּל אֶשֶׁר הוּא מִן הָאֵמֶת שׁוֹמֵעַ לְקוֹלִי" (שם, פס' 37). אמת אבסולוטית קיימת, והיא אפילו מדברת אלינו; מה שחשוב מבחינתנו זה האם נקשיב לה ונציית לדבריה.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 24 בינואר.

החוכמה נושאת את קולה

קראו את משלי ח' 1-21. על פי פסוקים אלה, מהו ערכה של החוכמה?

החוכמה חשובה כל כך, שהיא חייבת להגיע לכל אדם. אלוהים ברא את האנושות, והמשיח מת בעבור כל אחד ואחת מאיתנו. לפיכך, חוכמת ה', דעת ה' והגאולה שהוא מעניק, נועדו לכל אדם ואדם.

בחנו את המילים ששימשו לתיאור הדרך שבה החוכמה נושאת את דבריה: "תִּקְרָא", "תִּתֵּן קוֹלָהּ", "תִּרְרָה", "אֶקְרָא", "קוֹלִי", "אֲדַבֵּר", "מִמֶּנִּי שִׁפְתַי", "יִהְיֶה חִכִּי", "אֲמַרְי פִּי". לא משנה כיצד אנו מבינים את הדימויים הללו, מה שברור הוא שהחוכמה חייבת להיות מועברת; היא אמורה להישמע באוזני כל מי שיקשיבו לה. אחרי הכול, כפי שראינו בשבוע שעבר, דבריה של החוכמה הם עניין של חיים ומוות.

החוכמה מעידה שמונה פעמים על אמיתות דבריה. מעניין לציין שתיאור החוכמה כאן מקביל לתיאור על ה' בספר דברים (ל"ב 4). הקבלה זו אינה אמורה להפתיע אותנו, שכן ה', בורא הכול (ראו יוחנן א' 1-3), הוא הוא המקור והתשתית של החוכמה כולה.

קראו את משלי ח' 10, 11. מה נאמר בפסוקים אלה על החוכמה?

אנשים רבים חיו ועדיין חיים בבורות, איוולת ואפלה. אנשים רבים חיים בלי שום תקווה, אפילו תקווה חסרת שחר. מה שמחמיר עוד יותר את המצב האומלל הזה הוא שחוכמה ואמת הן נפלאות כל כך: הן חדורות תקווה והבטחה לחיים טובים יותר, וערבון לחיי הנצח שנחל בשמיים החדשים ובארץ החדשה – הכול הודות לקורבן התמורה של ישוע המשיח. כל העושר שבעולם אינו שווה דבר בהשוואה לדעת ה' (ראו קהלת ב' 11-13).

קראו את מתי ט"ז 26. שאלו את עצמכם עד כמה מטיבים חייכם לשקף את האמיתה

החשובה הטמונה במילים אלה.

חוכמה ובריאה

קראו את משלי ח' 22-31. כיצד קשורה החוכמה למעשה הבריאה?

בפתגמים אלה, החוכמה קשורה באופן מסתורי לה' הבורא. בפואמה זו מופיעות מילים רבות החופפות למילים ששימשו לתיאור מעשה הבריאה בבראשית א' ו-ב'; היא אפילו משקפת את המבנה הספרותי של סיפור הבריאה, המתאר את שלושת היסודות העיקריים בבריאה: שמיים, מים ואדמה. כוונת ההקבלה היא להדגיש את אמינותה של החוכמה, אשר קדמה לכל יתר הנבראים: אם אלוהים בכבודו ובעצמו השתמש בחוכמה כדי לברוא, ואם החוכמה היא כלי השרת הקדום ביותר של ה', קדום יותר מן היקום וחיוני כל כך לקיומו של היקום, על אחת כמה וכמה שעלינו להיעזר בה בכל מעשינו.

הכתוב מדגיש במיוחד את מקורה האלוהי של החוכמה. המילה הפותחת את הפואמה היא "יְהִנֶּה". ה' "הוליד" או יצר את החוכמה. החוכמה מכריזה: "יְהִנֶּה קִנְיִי, רֵאשִׁית דְּרָבִי." פירוש המילה "קנה" הוא "רכש". בהקשר שלפנינו, הקונוטציה של המילה "קנה" היא "הוליד", ולא דווקא "ברא" (ראו דברים ל"ב 6, בראשית ד' 1). המילה הבאה, "ראשית", מקושרת למעשה הבריאה ומופיעה בפסוק הפותח את ספר בראשית: **"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ."**

ואולם, המילה "ראשית" במשלי ח' 22 משמשת באופן שונה במעט מאשר בבראשית א' 1. בבראשית א' 1 היא מקושרת למעשה הבריאה. אך במשלי ח' 22 היא מקושרת לה' בכבודו ובעצמו, ל"דְרָבִי", כלומר, לטבעו. וכך, החוכמה היא חלק בלתי נפרד מטבעו של אלוהים.

לפיכך, החוכמה קיימת מקדמת דנה, הרבה לפני בריאת היקום. קיומה של החוכמה בעידן שבו רק אלוהים לבדו היה קיים, מעיד על קדמוניותה. החוכמה קיימת "מִקְדָּמִי אֲרָךְ". היא מעידה על כך שהיא קדמה ליתר ברואי ה': **"קִדְּם מִפְעֻלֵי מְאֹז."** לפיכך, החוכמה לא צמחה בקרבנו, אלא נגלתה לנו. החוכמה היא דבר שעלינו ללמוד או לרכוש, דבר שמלמדים אותנו; היא אינה נוצרת בתוכנו. אין ספק שלצעוד לאורה של חוכמתנו פירושו להתהלך בחשכה. נאמר לנו שישוע הוא **"הָאֹרֶר הָאֲמֵתִי, הַמְאִיר לְכָל אָדָם"** (יוחנן א' 9). כל אדם זקוק לאור הזה.

לשמוח בבריאה

בפרק א' בבראשית אנו רואים שכל שלב במעשה הבריאה מסתיים באותו פסוק חוזר: **"וַיְבָרֵא אֱלֹהִים כִּי טוֹב!"** (ברא' א' 4, 10, 12, 18, 21, 25, 31). בתום מעשה הבריאה נאמר: **"וַיְבָרֵא אֱלֹהִים אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, וַהֲיָה טוֹב מְאֹד!"** (פס' 31). המילה "טוב" טומנת בחובה את הרעיון של הנאה, ואף רומזת על מערכת יחסים. בתום שבוע הבריאה, ה' שובת ממלאכתו ונח כדי להתענג על בריאתו (ברא' ב' 1-3). יום המנוחה, השבת, הוא יום מבורך, שכן ה' קידש וברך את השבת. בדומה, הפואמה במשלי חותמת בתיאור החוכמה המתענגת על הבריאה.

קראו את משלי ח' 30, 31. מדוע שמחה החוכמה?

החוכמה השמחה בבריאה ומתענגת עליה, משקפת את שמחתו של ה' בבריאה. שמחה זו לא רק מתבטאת "יום יום" בתום כל שלב ושלב במעשה הבריאה, אלא שהיא גם גולת הכותרת במעשה הבריאה, כשהבריאה (החיים על פני האדמה) תמה ונשלמה. בפרק ח' במשלי אנו מוצאים את הסיבה לשמחתה של החוכמה: **"וַיִּשְׁעֶשְׂעֵי אֵת בְּנֵי אָדָם"** (פס' 31). בתום מעשה הבריאה, ביום השבת, אלוהים החל בקשר קרוב עם בני האדם. לדרך שבה ה' נח ממלאכתו בתום שבוע הבריאה והתענג על בריאתו, יש השלכות לגבי החוויה שלנו בשבת: "בדומה לדפוס הפעולה של הבורא, חייב האדם להתבונן במעשה כפיו בשמחה, הנאה וסיפוק. כך עשוי האדם לשמוח לא רק בבריאת ה', אלא אף בשלטונו שלו על הבריאה, שאותו הוא מבצע בנאמנות ובאחריות, לא בניצול." (גיהרד אף. השל, בספרו של קנט איי. סטרנד, *The Sabbath in Scripture and History*, (Review and Herald Publishing Association, 1982), עמ' 23).

קראו את הפסוקים הבאים: אל הקולוסים א' 15-17, ב' 3, ההתגלות ג' 14 ויוחנן א' 14-14. מה אנו למדים מפסוקים אלה על תפקידו של ישוע במעשה הבריאה? מדוע תפקידו כבורא חשוב כל כך להבנת תפקידו כגואלנו?

מוסר ההשכל של החוכמה

הפתגמים האחרונים בפרק שבים למישור האישי – ליישום המעשי של חוכמה שנרכשה. ידע אינטלקטואלי על קיומה של החוכמה מקדמת דנה ועל הימצאותה בשעת הבריאה, הוא אומנם עמוק מאוד, אך אין די בו. על פי כתבי הקודש, האמת (האלוהית) חייבת בשלב כלשהו ל"היתרגם" או ל"רדת" לרמה האנושית כדי שתוכל להתבטא בחיינו ובדרך שבה אנו מגיבים לברכות ולזכויות שנחלנו במשיח.

קראו את משלי ח' 32-36. איזה מסר חשוב, המהווה עניין של חיים ומוות, ניתן כאן?

המילה "אשרי" פירושה "מאושר", "שמח". בפסקה זו, המילה "אשרי" קשורה לשני תנאים. התנאי הראשון כרוך בפעולה: **"אֲשֶׁרִי, דָּרְכֵי יִשְׁמְרוּ" (פס' 32)**. ניסוח זה מופיע בהקשר לתורה במזמור קי"ט בתהילים פסוקים 1, 2: **"אֲשֶׁרִי תְּמַיְמֵי דָרְךְ, הַהֲלָכִים בְּתוֹרַת יְהוָה. אֲשֶׁרִי, נִצְרֵי עֲדָתִי..."**

התנאי השני כרוך בגישה: **"אֲשֶׁרִי אֲדַם, שְׂמֵעַ לִי"**. בשני המקרים, הדרישה רומזת על מאמץ מתמשך. אין די בגילוייה של דרך הישר; עלינו "לשמור אותה", כלומר, לדבוק בה ולא לסטות ממנה. אין די בשמיעת דבר ה'; עלינו "לעמוד על המשמר" מדי יום, וללכת בעקבות המצוות שלמדנו. ישוע הכריז: **"אֲשֶׁרִי הַשּׁוֹמְעִים אֶת דְּבַר אֱלֹהִים וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ" (לוקס י"א 28)**.

"האם זהו האושר הנחשק הטמון בנתיב המרי ובחילול התורה המוסרית והגשמית? חיי המשיח מצביעים אל המקור האמיתי של האושר ועל הדרך שבאמצעותה ניתן להשיגו... אם הם יהיו מאושרים באמת, הם יחפצו למלא בשמחה את מחויבויותיהם ולבצע בנאמנות ובמסירות את המלאכה שהוטלה עליהם, בעודם מתאימים את לבם וחייהם לדרך המופתית." (אלן ג'יי. ווייט, My Life Today, עמ' 162).

אושר עלול להיות דבר חמקמק; ככל שנסתוקק לו יותר, כך נתקשה יותר ויותר להשיגו. מדוע אמורות נאמנות ומסירות לה', בניגוד לרדיפה אחרי האושר, לעמוד בראש מעייננו? וחץ מזה, ממה סביר יותר שנפיק אושר (ומדוע) – מחיפוש אחר אושר, או מחיפוש תחילה אחר מלכות האלוהים?

זה או זה

בהמשך לפנייתה של החוכמה אל בני האדם, מחבר פרק ט' במשלי, שכתב את דבריו בהשראה אלוהית, מאיץ בקוראיו לבחור בין שני אורחות חיים: חוכמה או טיפשות. הפסוקים הראשונים וששת הפסוקים האחרונים הם סימטריים ומחדדים את הניגוד בין שני המחנות (משלי ט' 1-6, 13-18).

השוו בין משלי ט' 1-6 ומשלי ט' 13-18. מה ההבדל בין חוכמה לאיוולת?

1. החוכמה היא "אשת אשכולות" רבת פעלים המעורבת במעשה הבריאה: שבעה פעלים מתארים כאן את מעשיה (פסוקים 1-3). שבעת העמודים שהחוכמה חצבה (פס' 1), רומזים על שבעת ימי הבריאה. מנגד, הכסילות יושבת בבטלה גמורה ומעמידה פנים שהיא אישה חשובה בזמן שלמעשה היא "אִשֶׁת כְּסִילוֹת, הַמְיָה; פְּתִיּוֹת, וּבַל יִדְעָה מָה" (פס' 13).

2. על אף שהחוכמה והכסילות מזמינות אליהן את אותו קהל אורחים (שימו לב לדמיון בין פסוק 4 לפסוק 16), הדבר שהן מעניקות לאורחים שונה בתכלית השינוי. החוכמה מזמינה את אורחיה לאכול את הלחם שאפתה ולשתות את היין שהכינה (פס' 5). הכסילות אינה מציעה לאורחיה דבר מה לאכילה או לשתיה; היא פשוט מתפארת במצרכים הגנובים שברשותה (פס' 17).

3. החוכמה קוראת לנו לנטוש את דרך הסכלות, ללכת בדרך הבינה, ולפיכך לחיות. הסכלות סובלנית יותר; היא אינה דורשת מאיתנו לעזוב הכול, אך אחריתה מוות. ההולכים בעקבות החוכמה יכוננו את צעדיהם "בְּדֶרֶךְ בִּינָה" (פס' 6), ואילו אלה שפנו לדרך הכסילות יישארו במצב סטטי, ו"לא יידעו" כי אחריתם מוות (פס' 18).

קראו את משלי ט' 7-9. כיצד מגיבים החכם והרשע להוראת החכמה? מה הופך את החכם חכם יותר מן הרשע?

המפתח לחוכמה הוא ענווה. החכם מוכן להוסיף ולקנות דעת וחוכמה, והוא מגיב להוראת החוכמה בראש פתוח. החוכמה באה רק אל אדם אשר בדומה לילד חש צורך ללמוד ולצמוח. מסיבה זו, ישוע אמר מפורשות: "אֲמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֵס, אִם לֹא תִשְׁבּוּ וְתִהְיוּ כִּילָדִים לֹא תִכְנסוּ לְמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם" (מתי י"ח 3).

לימוד נוסף: "ריבון העולם לא היה לבדו בשעת מעשה הבריאה רב החסד. היה לו שותף, חבר לעבודה, שיכול היה להעריך ולהוקיר את תכלית מעשיו, ולהשתתף בשמחתו כאשר הרעיף אושר על יצירי כפיו. 'בְּרֵאשִׁית הָיָה הַדָּבָר, וְהַדָּבָר הָיָה עִם הָאֱלֹהִים, וְאֱלֹהִים הָיָה הַדָּבָר. הוּא הָיָה בְּרֵאשִׁית עִם הָאֱלֹהִים.' יוחנן א', 1, 2. המשיח, הדבר, בנו יחידו של האל, היה אחד עם האב הנצחי – אחד בטבע, באופי, בתכלית – ההוויה היחידה שנכנסה בסוד תוכניותיו ומטרותיו של ה'... בן האלוהים הכריז בנוגע לעצמו: 'יְהוָה קָנָנִי, רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ: קָדָם מִפְּעֻלּוֹ מֵאָז. מֵעוֹלָם, נִסְכַּתִּי מֵרֵאשִׁשׁ... בָּאֵין תְּהִמּוֹת חוֹלְלָתִי... בְּהִכִּינוּ שְׁמַיִם, שָׁם אָנִי; בְּחָקוֹ חוּג, עַל פְּנֵי תְהוֹם... בְּחֻקּוֹ, מוֹסְדֵי אֶרֶץ. וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֲמוֹן: וְאֶהְיָ שְׁעִשְׁוּעִים, יוֹם יוֹם... משלי ח' 22-30." (אלן ג'י. ווייט, אבות האומה ונביאי ישראל, כרך א', עמ' 36).

שאלות לדיון:

1. מדוע אמונה בסיפור הבריאה על פי ספר בראשית היא הבסיס לחוכמה המקראית? מדוע רעיון האבולוציה סותר לחלוטין את תורת כתבי הקודש?
2. הגו לעומק ברעיון שחוכמה אמיתית היא דבר שנבצר מאיתנו לייצר בעצמנו, ושהיא חייבת להתגלות לנו. אילו הן אחדות מן הדוגמאות לאמיתות חשובות שלא היו נודעות לנו לעולם, אלמלא נגלו לפנינו דרך השראה אלוהית? לדוגמה, כיצד יכולנו לדעת על מות המשיח על הצלב ועל הברכות שנחלנו בזכות קורבן התמורה שלו, אלמלא הם נגלו לנו? ומה לגבי השבת או ביאת המשיח השנייה?
3. כיצד מעיד פועלו של ה', שנחשף בפרק א' בבראשית, על העובדה שטוב אינו יכול להתערבב עם רוע? מה משתמע מתשובתכם בנוגע לרעיון שאדם יכול להאמין בתורת האבולוציה ולשלבה בסיפור הבריאה המקראי?
4. כיצד ההנאה שמפיק ה' מן הבריאה עוזרת לנו להבין כיצד לחוות חוויה עמוקה ועשירה יותר בשבת?

ברכות הצדיקים

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי י' 1-14, מתי י"ט 19, משלי י"א-י"ב, יוחנן ג' 16, משלי י"ג.

פסוק לשינון: "בְּרָכוֹת, לְרֹאשׁ צְדִיק; וּפִי רְשָׁעִים, וְכַסֵּה חָמָס" (משלי י' 6).

השבוע נבחן את הברכות המורעפות על הצדיקים. המילה "צדיק" היא מילת מפתח בפסוקי הלימוד השבוע. המילה "צדק" שממנה נגזרת המילה "צדיק", מופיעה בפתיח של הספר: "מְשָׁלִי, שְׁלֵמָה... לְקַחַת מוֹסֵר הַשָּׁפֵל; צְדָק וּמִשְׁפָּט..." (משלי א' 1-3). המסר שספר משלי מעביר לנו הוא שחוכמת ה' היא צדיקה, וצדיקות פירושה לחיות על פי מצוות ה' – להתהלך באמונה ובציות לייעוד ולקריאה שקיבלנו מאלוהים. צדיקות היא מתת הניתנת לנו מיד ה'. סכלות וחוסר נאמנות הם ההפך הגמור שלה. חוכמה היא צדק, צדקה וצדיקות; סכלות היא חטא ורוע. בפסוקים שנלמד להלן ניווכח בניגוד החד ביניהן.

צדיקות – הדרך לחיים מאושרים

קראו את משלי י' 1-7. אילו עיקרים שונים על החיים ועל האמונה נחשפים כאן?

ישנו סיפור על אדם שישב בסירה והתחיל לקדוח חור תחת רגליו. כשיתר הנוסעים דרשו ממנו להפסיק, הוא אמר: "זה לא עניינכם. זה המקום שלי!" תגובה אבסורדית זו היא לרוב התירוץ שנותן החוטא כדי להצדיק את התנהגותו. "אלה החיים שלי, זה בכלל לא קשור אליכם."

מובן שלכל דבר שאנו עושים או לא עושים יש השפעה על הזולת, במיוחד על יקירינו. מי מאיתנו לא חווה על בשרו, ובגדול, את תוצאות מעשיהם של אנשים אחרים, הן טובה והן לרעה?

עיקרון ההתאמה בין חיי המוסר, חיי הרוח והחיים הגשמיים נידון בפסוקים 3-5. הרעיון העיקרי הוא שרוע או חוסר מוסריות אינם משתלמים, גם אם מדובר באדם עשיר; שנית, הגמול של חיי צדיקות הוא תמיד חיובי, בדרך זו או אחרת, גם כשמדובר באדם עני.

בפסוקים 6, 7, אנו מוצאים ביטוי מוקדם יותר לדברים שאמר ישוע על תאוה הנחשבת לניאוף או על שנאה הנחשבת לרצח. מחשבות רעות על הזולת מתבטאות לעיתים קרובות בשפת הגוף שלנו ובנימת קולנו. נקודת הפתיחה הטובה ביותר ליחסים טובים היא המצווה "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט 18, השוו עם מתי י"ט 19). כפי שעולה מן הכתוב, הרושם שאנו מותירים על הזולת עשוי להיות בעל השפעה ארוכת טווח. בסופו של דבר, אנו דנים במידה מסוימת של היגיון בריא: האם לא עדיף להיות בעל שם טוב מאשר בעל שם רע?

איזו החלטה חשובה אתם עומדים ליטול בקרוב? אם טרם נטלתם אותה, חישבו בכובד ראש על ההשפעה שתהיה לה על הזולת, לטובה או לרעה.

פי הצדיקים

הפה (המכיל שפתיים ולשון) הוא האיבר החשוב ביותר בספר משלי. המילים "פה", "שפתיים" ו"לשון" שבות ומופיעות לאורך הספר. השימוש באיבר זה לצורך דיבור הוא נושא חשוב במיוחד במשלי י-י"א.

ההנחה הבסיסית החשובה ביותר היא שמילות פינו הן עוצמתיות מאוד, לטובה ולרעה. הלשון יכולה להיות המתנה הטובה ביותר או הגרועה ביותר שחוננו בה. אמביוולנטיות זו לגבי הלשון היא אחד הלקחים החשובים ביותר בספר משלי. ואכן, הלשון מפיקה חיים, אך בכוחה אף להמיט מוות.

קראו את משלי י' 11-14. איזה ניגוד חד מוצג כאן בין אופן הדיבור של הצדיק לזה של הכסיל?

שימו לב לנאמר בפסוק 11: **"מְקוֹר חַיִּים, פִּי צְדִיק."** הדימוי של מעיין מים חיים מסמל את תכונותיה של החוכמה. הביטוי **"מְקוֹר חַיִּים"** צוין במקום אחר במקרא בהתייחסות לאלוהים, הוא מקור החיים (תהלי' ל"ו 10). אותו דימוי צוין לגבי המקדש ממנו נובע מעיין מים חיים (יחזקאל מ"ז 1, 2). ישוע השתמש בדימוי זה כדי להמחיש את מתנת רוח הקודש (יוחנן ד' 14). לפיכך, ההשוואה בין פי הצדיק למעיין מים חיים, כמוה כהקבלה בין פיו של הצדיק לה' בכבודו ובעצמו.

הדבר המאפיין את פי הצדיק הוא מתת "החיים" הטובה. איכות זו מלמדת אותנו כיצד הפה אמור לתפקד. הפה אמור לשמש לטובה, לא לרעה. הוא אמור להוות מקור של חיים, לא של מוות. מה שנאמר כאן צוין גם באיגרת יעקב ג' 2-12.

בנוסף, זכרו שאלוהים ברא את השמיים ואת הארץ דרך מוצא פיו, **"בְּדְבָרוֹ רָב הַגְּבוּרָה"** (עבר' א' 3). לפיכך, דיבור אמור לשמש אך ורק למטרות בונות ומועילות.

חשבו עד כמה מילים הן עוצמתיות להפליא. בעזרת מוצא פיכם תוכלו להחזיר בזולת ביטחון עצמי, עידוד ותקווה, או לשבור אותו ולהזיק לו, בדיוק כאילו תקפתם אותו פיזית. עד כמה אתם זהירים במוצא פיכם, בשימוש בכוחה של לשונכם?

תקוות הצדיק

”תָּמַת יְשָׁרִים תִּנְחַם; וְסִלַּף בְּגָדִים וּשְׂדֵם (יְשָׁדֵם)“ (משלי י”א 3). איזו ראייה יש לנו לאמיתות הפסוק? אילו דוגמאות ראיתם או שמעתם שחשפו את האמיתה הרוחנית הזו? לעומת זאת, אילו דברים ראיתם שהעידו כי עליכם לפחות לקבל את הפסוק באמונה?

קראו את משלי י”א. על אף שהפרק דן בנושאים רבים, מהן אחדות מן הברכות הגדולות ביותר המורעפות על הצדיקים לעומת מה שקורה לרשעים? _____

הציפייה לעתיד ולדברים הנפלאים ”הבִּלְתִּי נְכָאִים“ הצפונים בו (קור”ב ד’ 18), מסייעת לצדיקים לחיות חיי צדיקות. משום שהם מקווים ומייחלים לעתיד, הם נוהגים בענוה, צניעות, יושר וחמלה.

מאידך, הרשעים חיים אך ורק בהווה; הם מתעניינים רק בדברים שהם רואים כאן ועכשיו ובתגמול מידי. הם חושבים על עצמם לפני שהם חושבים על הזולת ואף נוהגים ברמייה וברשע. לדוגמה, אנשי מכירות המרמים את לקוחותיהם עשויים להשיג רווח מידי גבוה יותר, אך בסופו של דבר הם עלולים לאבד את לקוחותיהם והעסק שלהם יפשוט את הרגל (משלי י”א 3, 18).

חשבו על החלטות שעליכם ליטול ועל האופן שבו תבצעו זאת. באיזו מידה משמש תכנון ארוך טווח (כגון לקראת הנצח) בהכרעת החלטותיכם? _____

האמת של הצדיק

קראו את משלי י"ב והתמקדו בנושא של מילים, במיוחד בהקשר של אמירת אמת או שקר. איזה מסר טמון כאן על יושר ועל אמירת שקר?

הפילוסופית סיסלה בוק הצליחה להוכיח כיצד אמירת שקר עלולה להזיק לחברה. לטענתה: "חברה שחבריה אינם מסוגלים להבדיל בין דברי אמת לדברי שקר, תתמוטט." (Lying: Moral Choice in Public and Private Life [New York: Pantheon Books, 1978], עמ' 19). בדומה, על פי אוגוסטינוס (כפי שצוטט בספרה של בוק), "כאשר ההערכה לאמת מתמוססת או אפילו נחלשת קמעה, כל הדברים ימשיכו להיות מוטלים בספק" (שם, עמוד 15).

אלן ג'י. ווייט כתבה: "שפתי שקר הם תועבה בעיני ה'. אלוהים מכריז: 'לא יִכְנָס... כָּל טָמָא וְעוֹשֵׂה תוֹעֵבָה וְשָׁקֵר' לעיר הקודש. הבה נאחז ביד איתנה באמירת האמת ובל נרפה ממנה. הבה נהפוך את אמירת האמת לדרך חיים. מי שמשחק באמת, מפחית מדיוקה ומסווה אותה כדי להתאים אותה למטרותיו האנוכיות, אמונתו תתרסק... מי שמפיץ שקרים מוכר את נשמתו בשוק הזול ביותר. שקריו עשויים לשרת אותו בשעת חירום; הוא עשוי להשיג רווח עסקי שלא יכול היה להרוויחו בעסקה ישרה; ואולם, לבסוף הוא מגיע לשלב שבו הוא אינו מסוגל לבטוח באיש; כשקרן גמור, אין לו שום ביטחון במילות הזולת." (My Life Today, עמ' 331).

כשאנו חושבים על כמה גדול הוא כוחן של מילים, עלינו לחשוב גם על אמירת שקר, שכן רוב השקרים מבוטאים במילים. מי מאיתנו לא חש כאב, בגידה ותחושת חילול כששיקרו לנו? לא קשה לדמיין חברה שמגיעה לכאוס מוחלט כשהשקר הוא הנורמה המושלת בכיפה. ישנה גם זווית ראייה נוספת. השקר פועל כחרב פיפיות: הוא לא רק משפיע על האדם ששומע אותו, אלא גם על השקרן עצמו. ישנם אנשים המורגלים כל כך לשקר, שהדבר אינו מטריד אותם; אך אנשים רבים חשים אשמה או בושה כשהם משקרים. וטוב שכך, שכן זה מעיד שיש בהם פתיחות כלשהי לרוח הקודש.

לפיכך, דמיינו את הסכנה האורבת לאדם שמשקר בלי לחשוב פעמיים על השקר שלו. **מתי לאחרונה שיקרתם? כיצד הרגשתם כשעשיתם זאת?**

גמול הצדיקים

מרבית דברי העצה וההוראה שהוצגו בספר משלי ניתנו דרך שני סוגי בני אדם: חכם ורשע.

למעשה, בכלנו יש מעט חוכמה ומעט איוולת. חוץ מישוע, כולנו חוטאים. ככתוב: **"הַפֶּלַח חָטָאוּ וּמַחְסְרֵי כְבוֹד אֱלֹהִים הִמָּה"** (רומ' ג' 23). לשמחתנו, אנו מחזיקים בהבטחה הנפלאה שניתנה בפסוק הבא: **"אֵךְ הֵם מַצְדִּיקִים בְּחֶסְדּוֹ, בְּחַנּוּם, הוֹדוֹת לַפְדוֹת שְׁבַמְשִׁיחַ יִשׁוּעַ"** (שם, פס' 24).

בסופו של דבר, בקץ העולם, האנושות תתחלק לשני מחנות: מחנה הנושעים ומחנה האובדים.

קראו את יוחנן ג' 16. אילו שתי ברירות עומדות בפני האנושות? _____

קראו את משלי י"ג. כיצד מציג הפרק את חייהם וגורלם של הצדיקים לעומת אלה של הרשעים? _____

החכמים מושווים לאור הבוקע מן הנר ומאיר על סביבתו; הרשעים מושווים לנר דועך (משלי י"ג 9). החכם יתענג על הפרי הטוב של מעשיו וחסדיו, בזמן שהרשע יקצור את פרי הבאזשים של מעלליו הרעים (פס' 2, 25). דרך ילדיהם, לחכמים יש המשכיות (משלי י"ג 22); ואילו הרשעים ישאירו את עושרם לזרים, ואפילו לצדיקים (משלי י"ג 22).

הנקודה היא שחיי אמונה וציות לה' עדיפים על חיי מרי ואיוולת.

אם נניח בצד את הסוגיה החשובה של הבטחת חיי הנצח, מהם חלק מן היתרונות והתועלות שחוויתם על בסיס יומיומי בחיי האמונה שלכם? _____

לימוד נוסף: "אין די בהצהרה על אמונה במשיח וברישום שמותינו בספר הקהילה... תהיה אשר תהיה הצהרתנו, אין לה שום חשיבות, אלא אם כן המשיח נחשף במעשי הצדקה שלנו." (אלן ג'יי. ווייט, Christ's Object Lessons, עמודים 312, 313).

"השקר הגדול ביותר שהוליד שולל את מחשבת האדם בימיו של המשיח היה שדי בהסכמה עם האמת כדי להיות צדיק. לאורך כל ימי האנושות, ידע תיאורטי של האמת הוכח כבלתי מספק לשם גאולת הנפש... פרקי ההיסטוריה האפלים ביותר עמוסי רישומים של פשעים שבוצעו בידי קנאים דתיים..."

"אותה סכנה אורבת לנו כיום. רבים בטוחים שהם תלמידי המשיח, פשוט מפני שהם דוגלים בעיקרי אמונה מסוימים. אך האמת אינה מתבטאת בחייהם הלכה למעשה... אנשים עשויים להצהיר על אמונתם באמת, אך הדבר אינו הופך אותם כנים, אדיבים, סבלניים או יראי שמיים; הצהרתם הופכת לקללה בעבורם, ודרך השפעתם על הזולת היא הופכת לקללה בעבור העולם."

"צדיקות על פי המשיח פירושה שהלב וההתנהגות עולים בקנה אחד עם רצון ה' שנגלה לנו." (אלן ג'יי. ווייט, The Desire of Ages, עמודים 309, 310).

שאלות לדיון:

1. דונו בסוגיה כיצד החלטותינו משפיעות על הזולת לטובה ולרעה. מדוע זוהי עובדת חיים שאין מנוס ממנה? אמיתה זו נחשפה לראשונה בסיפור החטא הקדמון: תוצאות הבחירה שנטלו אדם וחווה משפיעות על חייו של כל אדם ואדם. אולי מפתה לנסות לאמוד את מידת הטוב או הרע שהפקנו מהחלטותינו, אך הדבר כרוך בסיכון, שכן לרוב איננו יודעים מהי ההשפעה של החלטות שנטלנו. לכן, לאור תורת ה' והידע שלנו על ה', מדוע עלינו לבחור לעשות את הטוב, בלי לחשוש מפני ההשלכות שיהיו לבחירתנו?
2. ספר משלי מציג הבדל חד בין הצדיק לבין האוויל; מן הפתגמים שלמדנו אנו יודעים מה טוב ונכון לעשות ומה לא לעשות. לכן, מדוע עלינו להיזהר מאוד כשאנו שופטים את הזולת כאווילים? מאידך, באיזו שכחות התעו אותנו אנשים שחשבו אותם לצדיקים?

מראה עיניים עלול להוליך שולל

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי י"ד,
דניאל ז' 25, מרקוס י"ב 30, 31, משלי ט"ו 3, ישעיה ה' 20, משלי ט"ו, מתי
כ' 26-28.

פסוק לשינון: "יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנַי אִישׁ; וְאַחֲרֵיהָ, דֶּרֶךְ מָוֶת" (משלי י"ד 12).

שאול השליח אמר: "עֲכָשׂוּ רֹאִים אָנוּ בְּמִרְאָה, בְּמַעֲרָפֶל..." (קור"א י"ג 12). ואכן, אנו רואים מעט כל כך, ומה שאנו רואים עובר תמיד סינון במוח. למעשה, עינינו, אוזנינו וכל חושינו מעניקים לנו אך ורק מבט צר של המציאות האמיתית. בנוסף, אנו עלולים ללכת שולל, לא רק לגבי העולם, אלא גם בנוגע לעצמנו. חלומותינו, השקפותינו ודעותינו עלולים לתת לנו תמונה מעוותת על מי שאנחנו באמת, ומכל ההטעיות, זו יכולה להיות ההטעיה הנוראה ביותר. לכן, מה עלינו לעשות כדי להגן על עצמנו מפני הטעיות כאלה? ספר משלי משיא לנו מספר עצות בסיסיות. אל לנו לבטוח בעצמנו כשם שעושה הכסיל. אדרבה, עלינו לבטוח בה', השולט בכל נסיבות חיינו, גם כשנדמה לנו שהכול השתבש. בקצרה, עלינו לחיות באמונה ולא להסתמך אך ורק על מראה עיניים, שכן מראה עיניים עלול להיות מטעה מאוד ולהראות לנו רק חלק קטן מן התמונה האמיתית. והכי גרוע, הוא עלול לעוות את התמונה החלקית שהוא חושף בפנינו.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 7 בפברואר.

בטחוננו של האוויל

קראו את פרק י"ד במשלי. מה נאמר בו על האוויל?

האוויל מדבר דברי גאווה (משלי י"ד 3). הולכת השולל הראשונה שלו קשורה לדברי הגאווה שבפיו: "בְּפִי אָוִיל, חֶסֶר גָּאֹנָה." מן הדימוי של "חוטרי" (מקל או אלה), המקושר לפיו של האוויל, משתמע עונשו הסופי. דברי הגאווה שלו יסתיימו במכת מחץ על שפתיו, תוצאה המנוגדת למה שיקרה לשפתי החכמים שישמרו ללא פגע (ראו גם דניאל ז' 8). האוויל לועג לחוכמה (משלי י"ד 6-9). על אף שדומה שהוא מחפש אחר חוכמה, למעשה הוא אינו מאמין בה; הוא מפקפק בה. הוא לא ימצא חוכמה, שכן בעיניו לא קיימת חוכמה מחוץ לו. אבל הדבר הכי נורא הוא היחס שלו כלפי חילול התורה. האם יכול להיות משהו קטלני יותר מאשר לעג לרעיון החטא?

הכסיל הוא פתי המאמין לכל דבר (משלי ט"ו 15). באורח אירוני, בזמן שהכסיל לועג לאנשים הדוגלים בערכי החוכמה ומקדישים מחשבה לכל דבר, הכסיל איבד את היכולת לחשוב בתבונה ובביקורתיות על הדברים שהוא שומע; הוא מאמין לכל דבר איוולת ומתפתה על נקלה. האירוניה במצב זה משקפת את לב לבה של החברה החילונית. הספקנים לועגים לאלוהים ולדת וטוענים כי אמונות כאלה נועדו לילדים ולזקנים, ועם זאת הם עצמם מאמינים לעיתים קרובות ברעיונות הטיפשיים ביותר, לדוגמה, בריאת החיים על פני האדמה ביד המקרה.

הכסיל נוהג באימפולסיביות (משלי י"ד 16, 29). הוא מאמין שהוא אוהז באמת, ולכן הוא אינו מקדיש זמן למחשבה. הוא נוהג בפזיזות, ודחפיו הם המניע העיקרי למעשיו. הכסיל עושק את הזולת (משלי י"ד 21, 31). ניתן להסביר את התנהגותו הנלוזה בעזרת הלכי הנפש שלו: הוא אינו סובלני כלפי הבריות ומתייחס אליהם בבוז (ראו דניאל ז' 25, ח' 11, 12).

קל לנו לזהות את מאפייניו של הכסיל אצל הזולת, אך מה לגבי עצמנו? איזה פגם מפגמי האופי הללו תצטרכו לזהות ראשון, ואז לבקש מה' חסד כדי להתגבר עליו?

החכם ירא ה'

שובו וקראו את משלי י"ד. מה נאמר בו על החכמים?

החכם מדבר בענווה (משלי י"ד 3). הוא מרסן את לשונו. הוא מגיב בשתיקה מפני שאינו גאוותן. הוא מכבד את דעות הזולת; לכן הוא מקדיש זמן למחשבה ושוקל את הדברים כהווייתם. החכמים הם שקטים, שכן הם מקשיבים ומוכנים ללמוד מן הזולת. החכמים מעריכים למידה וידע (משלי י"ד 6, 18). הכסיל מתקשה ללמוד כי קשה לו לשבת לרגלי מורה וללמוד מפיו; לעומת זאת, לחכם קל ללמוד מן הזולת מפני שהוא עניו. החכם נהנה מחוויית הלמידה ומן הצמיחה שלו. החיפוש אחר החוכמה ואחר הידע שאין לו הוא זה שהופך אותו לאדם חכם.

החכמים הם זהירים ומחושבים (משלי י"ד 15). הם יודעים שיש חטא ורשע, ולכן הם נזהרים בצעדיהם. הם בוחנים את הדרך שלפניהם ונזהרים ממכשולים. הם אינם בוטחים ברגשותיהם ובדעותיהם; הם שוקלים את הדברים ומבקשים עצה. ועם זאת, הם תמיד ינקטו זהירות לגבי הדברים שאנשים אומרים להם; הם בוחנים כל דבר ודבר, ולכן הם ישימו לב לעצה טובה וידחו על הסף עצה רעה (תסל"א ה' 21).

החכמים ניחנו באורך רוח. הם רגועים ושלווים מפני שהם אינם בוטחים ב"דרכם שלהם", אלא מסתמכים על מי ש"מעליהם" (משלי י"ד 14). אמונתם באלוהים היא זו שמאפשרת להם להירגע ולהפגין שליטה עצמית (ישע' ל' 15). יראת ה' נוסכת בהם תחושת ביטחון (משלי י"ד 26).

החכמים הם רחמנים ורגישים (משלי י"ד 21, 31). שתי המצוות: "ואהבת את ה' אלוהיך", "ואהבת לרעך כמוך", קשורות הדוקות זו לזו (מרקוס י"ב 30, 31). לא ניתן לאהוב את ה' ובעת ובעונה אחת להפגין יחס רע כלפי הזולת. הבעת האמונה הגדולה ביותר שלנו היא האופן שבו אנו נוהגים בזולת, במיוחד יחסנו כלפי אנשים נזקקים.

"איננו מודעים למספרם הרב של משיחיים המתהלכים על פי מראה עיניים ולא באמונה. אנו מאמינים בדברים הנגלים לעינינו, אך איננו מוקירים את ההבטחות היקרות שניתנו לנו בדבר ה'". (אלן ג'יי. ווייט, *Our High Calling*, עמ' 85). מה פירוש הדבר להתהלך באמונה ולא על פי מראה עיניים? כיצד אנו אמורים לעשות זאת?

“עֵינֵי יְהוָה”

“בְּכָל מְקוֹם, עֵינֵי יְהוָה צְפוּת, רְעִים וְטוֹבִים” (משלי ט”ו 3). מה אתם חשים לנוכח עובדה זו? מדוע?

בשני הפרקים הבאים בספר משלי משתנית נימת הכתוב. אלה פרקים תיאולוגיים יותר מן הפרקים הקודמים. ישנה בהן התייחסות רבה יותר לאלוהים. כמו כן, נאמר לנו כאן דבר מדהים על אלוהים: עיני ה' צופות בכל מקום (משלי ט”ו 3). מודעות חדה זו לנוכחות ה' היא בדיוק מה שהעברים הקדמונים כינו “יראת ה'”. אסוציאציה דומה מופיעה בתהילים: “הִנֵּה עֵין יְהוָה אֶל יִרְאֵיו; לְמַיְחָלִים לְחַסְדּוֹ” (תהלי ל”ג 18). בדומה, איוב מתאר את ה' כמי ש”לְקַצוֹת הָאֲרֶזְךָ גִבִּיט; תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה” (משלי כ”ח 24). לפיכך מסיק איוב כי: “יִרְאֵת אֲדַנְי, הִיא חֲכְמָה” (שם, פס' 28). פרק זה מזכיר לנו את יכולתו של ה' להבחין ולהבדיל בין טוב ורע, יהיה אשר יהיה המקום שבו הם נמצאים. כפי שהבין שלמה (מל"א ג' 9), חוכמה אמיתית היא היכולת להבחין בין טוב ורע. ברמה האנושית, מודעות זו אמורה לעזור לנו תמיד לזכור לעשות את הטוב ולהימנע מן הרע, שכן ה' רואה את כל מעשינו, גם אם איש אינו רואה זאת. אנו משקרים לעצמנו כשאנו חושבים שמשום שעשינו את הרע והתחמקנו מעונש, נוכל באמת להתחמק מן העונש על מעשינו. בטווח הארוך, לעולם איננו מתחמקים מן העונש על מעשינו הרעים.

לכן, הבה נעמוד על המשמר ונקפיד בהתנהגותנו, שכן “אֵין שׁוֹם נִבְרָא נִסְתָּר מֵעֵינָיו; הַכֹּל חֲשׁוֹף וְגָלוּי לְעֵינָיו מִי שֶׁלִּפְנָיו עֲלִינוּ לְתֵת דִּין וְחֶשְׁבוֹן” (אל העברים ד' 13).

קראו את משלי ט”ו 3, ישעיהו ה' 20, אל העברים ה' 14. מהו המסר העיקרי בפסוקים אלה, במיוחד בעבור הדור שלנו שבו המושגים “טוב” ורע” לעיתים קרובות אינם ברורים, כשאנשים טוענים שטוב ורע הם יחסיים או שהם מהווים רעיון אנושי חסר שחר? מה רע בדעה כזו, ומדוע מסוכן כל כך להחזיק בה?

שמחת ה'

קראו את משלי ט"ו. מדוע שמחה היא נכס אנושי חשוב כל כך? _____

_____

_____

כתבי הקודש אינם מבטיחים לנו חיים נטולי קשיים, צרות ומבחנים. ישוע בכבודו ובעצמו הכריז: "יְדִי לֹא לִיּוֹם צָרְתִי" (מתי ו' 34). פסוק 15 במשלי ט"ו דן באדם השמח בחלקו. נאמר כאן כי אדם השומר על לב שמח במהלך הימים הרעים הפוקדים אותו יפיק מהם רק טוב. כאב, סבל, קשיים ומבחנים יפקדו אותנו, ובדרך כלל אין בכוחנו לשלוט בעיתויים או בכמותם. מה שאנחנו כן יכולים לשלוט בו, לפחות במידת מה, הוא הדרך שבה אנו בוחרים להגיב עליהם.

קראו את משלי ט"ו 14, 23. מהו חלקו של ה' בשמחה זו? _____

_____

_____

על אף שהטקסט המקראי אינו מבהיר מפורשות את הסיבה לשמחה, ההקבלה בין פסוק 14 לפסוק 13 מעידה כי "לב שמח" הוא "לב נבון". לב כזה שייך לאדם בעל אמונה, אשר מייחל לגאולה וחווה בגאולה מעבר לקשיים המידיים הפוקדים אותו. זוהי הסיבה לכך שאמונה באלוהים חשובה כל כך; זוהי הסיבה לכך שחשוב כל כך שנדע ונחווה על בשרנו את ממשותו של ה' ואת אהבתו. לכן, יהיו הקשיים אשר יהיו, יהיו הסבלים אשר יהיו, בעלי התבונה מסוגלים לשאתם, שכן הם חוו על בשרם את אהבת ה'.

משלי ט"ו 23 מציג בפנינו רעיון חשוב נוסף: שמחה נובעת ממה שאנו נותנים, יותר ממה שאנו מקבלים. מילה טובה לזולת תשמח את לבו של הנותן. מי מאיתנו לא חווה את הברכות הנובעות מכך שבירכנו אנשים אחרים, הן במילים והן במעש? כאמור, למילים שלנו יש כוח רב. הן יכולות להפיק טובה רבה או להסב נזק רב. ברור שעדיף שהן יפיקו טובה רבה, לא רק לאדם שמקבל את הברכה, אלא לאדם שנותן אותה.

באיזו מידה חוויתם על בשרכם את אהבת ה'? אילו דברים תעשו שיפתחו את לבכם לאמיתה חשובה זו? חשבו עד כמה חייכם יכלו להיות טובים יותר אילו חוויתם את ממשותה של אהבת ה'. _____

_____

_____

ריבונותו של ה'

כולנו חולמים ועורכים תוכניות לעתיד, ואולם לפעמים הן אינן מתגשמות כפי שייחלנו: לעיתים חיינו הופכים טובים יותר, ולעיתים חיינו אינם מתנהלים על מי מנוחות. כתבי הקודש מאששים את ערכם הרב של המחויבות האנושית וחופש הבחירה. אך הם אף מאששים את שליטתו של ה' בכל נסיבות חיינו ובכל מה שקורה ביקום (ראו משלי כ"ד, כ"א, 31, דניאל ב', ז').

מה נאמר במשלי ט"ז 1? כיצד עלינו להבין את הכתוב?

כולנו עורכים תוכניות, אך המילה האחרונה שייכת לה'. אין פירוש הדבר שהכנותינו ותוכניותינו הן חסרות ערך. אך בחיי האמונה, אם רק נפקיד את תוכניותינו בידי אלוהים, הוא יפעל להגשמתן בכך שיכוון את צעדינו (משלי ט"ז 9) ולבסוף יגשים אותן (משלי ט"ז 3). אפילו מעשיהם של אויבינו ישמשו לתועלתנו ולטובתנו (משלי ט"ז 4, 7). על אף שרעיונות אלה אינם קלים להבנה, במיוחד כשאנו מתמודדים עם קשיים, הם אמורים להפיח בנו נחמה ועידוד ולסייע לנו ללמוד לבטוח בה', גם אם נדמה שהדברים משתבשים נוראות וגם כאשר תוכניותינו אינן מתגשמות כפי שייחלנו שיתגשמו. הנקודה החשובה היא שעלינו ללמוד להכניע הכול לה'; אם נעשה זאת, תהיה לנו ודאות בהדרכתו, אפילו בשעות הקשות ביותר.

קראו את משלי ט"ז 18, 19. מהו מקומה של השאפתנות בהצלחה האנושית?

כתבי הקודש שבים ומזהירים אותנו מפני הגאווה. אחרי הכול, כבני אנוש חוטאים, במה יש לנו להתגאות? האם ישנו חטא גדול יותר נגד ה' מאשר חטא הגאווה – החטא הראשון (ראו יחזקאל כ"ח 17)? ישוע לימד מפורשות שאל לנו לבקש גדולה לעצמנו, שכן זהו חטא. הוא האיץ בתלמידיו לבקש ענווה תחת גדולה (מתי כ"ד 26-28).

קראו את משלי ט"ז 33. מהו מקומם של המקריות או המזל בהצלחה האנושית?

כתבי הקודש אינם מאששים את קיומם של יד המקרה או המזל. גם אם אדם סבור שמהלך הנסיבות בחייו הוכתב ביד המקרה, ביכולתו לבטוח בה' השולט בכל.

בזמן שאנו מנסים להבין מדוע דברים קורים, כיצד תסייע לנו ממשותו של העימות הגדול להתמודד עם סוגיות קשות בנוגע לסיבה שגורמת לדברים לקרות כפי שהם קורים?

לימוד נוסף: "מבראשית הציג השטן בפני האדם את פריו 'הטוב' של החטא. כך הוא פיתה אלפי מלאכים. כך הוא הדיח את אדם וחווה לחטוא. הוא עדיין מוביל את ההמונים הרחק מציות לה'. דרך החטא נראית מפתה ונחשקת, אך 'אחריתה דרכי מוות' [משלי י"ד 12]. אשרי האנשים שפסעו בדרך זו, טעמו מפרי הבאושים של החטא וסו ממונה מבעוד מועד." (אלן ג'י. ווייט, Patriarchs and Prophets, עמ' 720).

"דבר אינו מקדם את בריאות הגוף והנפש מאשר רוח של הכרת טובה, הודיה והלל. מחובתנו להתגבר על מרה שחורה ומורת רוח, על מחשבות ורגשות של אי שביעות רצון, בדיוק כשם שחובה עלינו להתפלל. אם קשרנו את גורלנו לשמיים, כיצד נוכל להסתובב כחבורת מקוננים, הנאנחים ומתלוננים לאורך כל הדרך המובילה אל היכלו של אבינו שבשמיים? אנשים המצהירים על היותם תלמידי המשיח ועם זאת אינם חדלים להתלונן, וסבורים ששמחה ועליזות הם חטא, אין בלבם אמונה אמיתית." (אלן ג'י. ווייט, The Ministry of Healing, עמ' 251).

שאלות לדיון:

1. דונו ברעיון שעל פיו יש לנו תמונה מוגבלת של המציאות. מה פירוש הדבר? אילו דברים קיימים בעולם, שאנו יודעים שהם ממשיים, אך עם זאת איננו יכולים לראותם או לחוש בהם? לדוגמה, גלי רדיו רבים אופפים אותנו ללא הרף, (כגון בטלפונים ניידים, בתוכניות לוויין ותוכניות רדיו), אך איננו מסוגלים לראות ולשמע אותם או לחוש בהם. כיצד אמור קיומן של תופעות כאלה לסייע לנו להבין עד כמה מוגבלים חושינו? כיצד אמורה תובנה זו לסייע לנו להיווכח בקיומם של דברים ממשיים נוספים שאין ביכולתנו לראות, כגון מלאכים?
2. מדוע חשוב להבין את ממשות חופש הבחירה והרצון החופשי שלנו, אפילו אם בסופו של דבר אלוהים הוא זה ששולט בכל? על אף שדומה שמושגים אלה (חופש הבחירה, ריבונותו של ה') עומדים בסתירה, כתבי הקודש מלמדים את שניהם. לכן, כיצד ניישב ביניהם?

כיצד להתמודד עם מריבות

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי י"ז,
קור"א י"ג 5-7, יוחנן ח' 1-11, משלי י"ח, משלי י"ט, דברים כ"ד 10-22.

פסוק לשינון: "טוב פת חרבה ושלוחה בה מבית מלא זבחי ריב" (משלי י"ז 1).

ספר משלי מגנה את הולכת השולל הנובעת מרושם חיצוני. ייתכן שברשותנו כל מה שהעולם מציע: עושר, עוצמה ותהילה – ואולם, מאחורי החזות החיצונית מסתתרים אינספור מריבות ומחלוקות, אומללות רבה וצער רב. ייתכן שהגורם למתח ולאומללות הוא דווקא העושר וחיי הנוחות, שאנשים רבים יוצאים מגדרם כדי להשיגם. במשל מצרי קדום נאמר: "טובה פת לחם עם לב שמח מעושר רווי ריב ומדון." (Miriam Lichtheim, "Instructions," Ancient Egyptian Literature: A Book of Readings כרך 2, עמ' 156).

על פי ספר משלי, הצעד הראשון לפתרון הבעיה הוא להציב מחדש את סדרי העדיפויות שלנו: יחסי רעות שלווים ונעימים חשובים יותר מעושר (משלי י"ז 1). מה שחשוב זה לא מה שיש לנו, אלא מי אנו באמת. העצה שניתנה בחלק השני בפסוק תסייע לנו לדבוק בעדיפות זו, ותובילנו לשלווה שתעצים את אושרנו.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 14 בפברואר.

חברים שמעדרו

קראו את משלי י"ז 9, י"ט 11. איזו נקודה חשובה מחדד הכתוב בשני פסוקים אלה?
 כיצד נתמודד עם אנשים שמעדרו וחטאו?

כשאדם ממכרינו סוטה מדרך הישר, הדבר מפתה אותנו מאוד להפיץ את השמועה ולספר על כך לאחרים. "שמעתם מה עשה פלוני?" על אף שאנו עשויים להפגין שאט נפש ממעלליו של האיש, אנו אוהבים לספר על כך לאחרים. בקצרה, אנחנו מרכלים; בדיוק מפני התנהגות כזו אנו מוזהרים כאן, שכן רכילות עלולה להוליד מחלוקת וריב, אפילו בין חברים קרובים. אחרי הכול, כשחברכם מועד, איזה מין חברים אתם, אם אתם מספרים על כך לכולם?

העצה שניתנה לנו כאן היא "לכסות" על החטא שרענו ביצע. ואולם, אין פירוש הדבר שעלינו להסתיר את החטא, ולנהוג כאילו הדבר לא קרה מעולם, כאילו האיש לא מעד. החטא ש"כוסה" עדיין שריר וקיים, על אף שהוא הוסתר. למעשה, למילה "לכסות" בביטוי "לכסות על פשע" יש קונוטציה של מחילה (תהילים פ"ה 2, נחמיה ד' 5). אנו אמורים להפגין אהבה כלפי אדם שמעדר, לא לרכל עליו.

קראו את משלי י"ז 17 ואת קור"א י"ג 5-7. כיצד מסייעת האהבה בהתמודדות עם טעות שעשה חבר?

איש אינו אוהב את חבריו על שום היותם מושלמים. אנו אוהבים את חברינו ואת בני/בנות הזוג שלנו חרף מגרעותיהם וטעויותיהם. רק בעזרת אהבה אנו לומדים לא לשפוט את הזולת, שהרי בשל החסרונות שלנו והטעויות שעשינו אנו עלולים להיות אשמים בדיוק כמוהם. תחת זאת, אנחנו יכולים להשתתף בצערם של חברינו על מה שהם עוללו, ולנסות למצוא דרך לעזור להם להתמודד עם המצב. אחרי הכול, בשביל מה יש חברים, אם לא בשביל זה?

חשבו על תקופה שבה "פישלתם" בגדול ואנשים סלחו לכם, התפללו בעבורכם וניחמו אתכם. מה תלמדו מכך על מה שאתם אמורים לעשות למען הזולת?

נהגו ביושר ובצדק!

אהבה אמיתית אינה עיוורת. העובדה שאנו "מכסים" על חטאו של אדם אחר מתוך אהבה אליו, אין פירושה שאיננו רואים את החטא שהוא ביצע או שאיננו רואים במעשהו חטא. אהבה וצדק הולכים יד ביד. משמעות המילה "צדק" היא בין היתר "לנהוג בצדקה, חסד ואהבה". ללא צדק, לא יהיו בנו חמלה ואהבה. צדק ואהבה חייבים לדור בכפיפה אחת.

לדוגמה, אין להפגין חסד ורחמים כלפי העניים על חשבון הצדק; מכאן העצה שלא לנהוג משוא פנים כלפי העניים בבית המשפט (שמות כ"ג 3). אם האהבה מחייבת אותנו לעזור לעניים, זה לא יהיה צודק אם ניתן להם יחס מועדף כשהם חוטאים, רק מפני שהם עניים. לכן, צדק ואמת אמורים ללכת יד ביד עם אהבה וחמלה. תורת ה' דוגלת באיזון נבון זה, וספר משלי מלמד ומעודד אותנו להשיגו.

קראו את משלי י"ז 10, י"ט 25. מה נאמר בפסוקים אלה על הצורך בתוכחה ובעימות?

העובדה שפסוק 10 במשלי י"ז בא בדיוק אחרי העצה "לכסות" את החטא (פסוק 9), אינה מקרית. אזכור ה"גערה" בהקשר זה מעמיד את האהבה בפרספקטיבה הנכונה. מן הכתוב עולה שמדובר בתוכחה נוקבת.

קראו את יוחנן ח' 1-11. כיצד התמודד ישוע עם סוגיית החטא כשהביאו אליו אישה

חוטאת שנתפסה בשעת מעשה?

"במחילה שהעניק לאישה זו ובעידוד שנתן לה לחיות חיים טובים יותר, אופיו של ישוע זרח והאיר ביופיייה של צדיקות כלילת שלמות. הוא אינו מפחית מחומרת החטא ואינו מקטין את תחושת האשמה, אך אין בחפצו להרשיע, אלא להושיע. העולם ראה באישה חוטאת זו אך ורק מטרה לבוז, לעג וקלס; אך ישוע דיבר אליה בנועם, במילות נחמה ותקווה. רחמיו של המשיח החף מחטא נכמרו על חוטאת זו בשל חולשתה, והוא נחלץ לעזרתה. בשעה שהפרושים הצבועים הוקיעו אותה, ברך אותה ישוע ואמר לה: 'לכי ואל תוסיפי לחטא עוד.' (אלן ג'י. ווייט, Desire of Ages, עמ' 462).

ושוב, כוחן של מילים

קראו את משלי י"ח. על אף הנושאים השונים המוצגים בפרק, התמקדו במה שנאמר כאן על מוצא פינו. אילו רעיונות חשובים מוצגים כאן בנוגע לדברים שאנו אומרים ולדברים שאיננו אומרים?

שוב אנו עומדים בפני ממושך וכוחן של המילים; במקרה הזה, אנו רואים כיצד הכסילים משתמשים במוצא פיהם לרעתם, שכן דבריהם מובילים לחורבנם. פסוק 13 שופך אור רב יותר על הסוגיה. על פי הפסוק, הכסיל אינו מאזין למה שאומרים לו, אלא נחפז להשמיע את דבריו האוויליים. קל כל כך לדבר לפני שאנו מקשיבים ובוחנים את מה שנאמר לנו. פעמים רבות כל כך יכולנו לחסוך מעצמנו ומן הזולת כאב וריבים מיותרים, אילו רק למדנו לחשוב על הדברים ששמענו ולבחון אותם בתשומת לב לפני שאנו מגיבים. ואכן, לפעמים שתיקה היא המענה הטוב ביותר.

דימוי הדיבור ל"מים עמוקים" הנובעים ממעיין, משמש בספר משלי לייצוג החוכמה (משלי כ' 5), ומרמז על חוכמה עמוקה ועשירה, הדומה למקור מים חיים. החכמים אינם אנשים שטחיים. הם שואבים את מילותיהם ממעמקי מחשבתם, הגותם וניסיונם האישי. מי מאיתנו לא השתאה מן המחשבות והתובנות העמוקות של אנשים בעלי תבונה וידע?

קראו את משלי י"ח 21. מה משמעות הכתוב?

שוב חוזר ספר משלי על מה שאנו אומרים כבר לדעת: כוחן של המילים שבפינו הוא רב ועצום, והן יכולות לשמש ככוח מועיל או ככוח הרסני; בנוסף, בכוחן להביאנו אלי מוות או להצילנו ממוות ולחיותנו. ככתוב: "מִוֹת וְחַיִּים, בְּיַד לְשׁוֹן." לכן, עלינו לנקוט זהירות רבה בשימוש שאנו עושים בכלי שרת עוצמתי זה.

חשוב על מקרה שבו דבריו של אדם פגעו בכם עמוקות. מה אתם אומרים להסיק מכך על כוחן הרב של המילים? מה אתם אומרים ללמוד מכך על הזהירות הרבה שעליכם לנקוט במוצא פיכם?

שני פנים למטבע

קראו את משלי י"ח 2. מדוע הכסילים אינם מקדישים זמן כדי לגבש ולקבוע את דעותיהם?

הכסילים בטוחים כל כך בעצמם ולהוטים כל כך להביע את דעתם ואת רעיונותיהם חסרי הערך, שהם אינם מעוניינים להקשיב לזולת וללמוד מן הזולת. מוחם הסגור עולה בקנה אחד עם פיהם הפתוח. מדובר בשילוב קטלני. עלינו לנקוט משנה זהירות שמא נהג חלילה כמותם, במיוחד כשאנו מדברים על נושא שאנו משוכנעים כי אנו צודקים לגביו. אחרי הכול, מי מאיתנו לא הביע דעה נחרצת בנושא כלשהו שהיה בטוח בו, ובשלב מאוחר יותר גילה שהוא טעה? האם פירוש הדבר שעלינו להיות לא החלטיים בדעותינו? למעשה, פירוש הדבר הוא אך ורק שאנו זקוקים למידה מסוימת של עוונה: עלינו להבין שלא לכולם יש את התשובות הנכונות, ושגם אם תשובותינו נכונות, האמת לעיתים קרובות עמוקה יותר, מורכבת יותר ובעלת גוונים רבים יותר ממה שביכולתנו להבין.

קראו את משלי י"ח 17. איזו נקודה חשובה מחדד הכתוב?

רק אלוהים אינו זקוק לחשוב פעמיים, משום שמטבעו הוא יודע-כל ועיניו צופיות בכל מקום (משלי ט"ו 3). אלוהים יכול לראות את כל הצדדים וכל ההיבטים של כל דבר ודבר. בניגוד אליו, אנחנו מחזיקים בדרך כלל בהשקפה צרה למדי על הכול, והשקפה זו נוטה להצטמצם עוד יותר כשאנו מתעקשים לדבוק בדעתנו, במיוחד בעניינים הרי חשיבות בעינינו.

ואולם, אנו אמורים כבר לדעת שיש שני פנים ולפעמים יותר לסיפור כלשהו, וככל שנשיג מידע רב יותר, כך נוכל לקבוע דעה נכונה בנושא.

חשוב על מקרה שבו הייתם משוכנעים לגמרי בדבר כלשהו, למשל, דעה שהחזקתם בה מילדותכם, ולבסוף גיליתם ששגיתם כל ימי חייכם. מה תלמדו מכך על הצורך שלכם לקבל את האפשרות שאתם אולי טועים לגבי דברים שכרגע אתם מגנים עליהם בלהט?

היו דוברי אמת

מלך אחד ביקש למנות שר חדש בתפקיד המשנה למלך, המשרה הגבוהה ביותר בממלכתו. לשם כך הוא אירגן תחרות מיוחדת: תחרות השקר הגדול. מי שיספר את השקר הגדול ביותר, יזכה בתחרות ובמשרה הנחשקת. כל השרים נרשמו לתחרות, וכל אחד ואחד מהם בא וסיפר למלך את השקר הגדול ביותר שעלה בדעתו. אך המלך לא היה שבע רצון; השקרים שלהם לא היו משכנעים. פנה המלך אל יועצו הקרוב והנאמן ושאל: "מדוע לא נרשמת לתחרות?"

השיב היועץ: "הוד מלכותך, צר לי לאכזב אותך, אך אינני יכול להירשם לתחרות."
"מדוע לא?" שאל המלך.

"מפני שאינני משקר לעולם," השיב היועץ.

בו ברגע החליט המלך למנות אותו למשרה הרמה.

משום שכולנו חוטאים, לא קשה לנו לשקר; אנו עושים זאת בקלות רבה יותר ממה שנדמה לנו; ושוב, מסיבה זו עלינו להקפיד ולהיזהר במוצא פינו.

קראו את משלי י"ט. על אף מגוון הנושאים המוצגים בפרק, מה נאמר כאן על אמירת שקרים?

ספר משלי דוגל בקנה מידה מוסרי גבוה. עדיף להישאר עניים ואפילו לאבד העלאה בדרגה במקום העבודה אם עלינו לשקר, להקריב את היושרה שלנו (משלי י"ט 1), ולרמות או לאבד את אמינותנו לשם כך (משלי י"ט 22).

קראו את משלי י"ט 9. איזו מחויבות יש לעד?

אמירת שקר לכשעצמה היא דבר רע; אך לשקר בבית המשפט, ועוד תחת שבועה, הוא מעשה חמור שבעתיים. בארצות רבות, עדות שקר ושבועת שקר נחשבות לפשע חמור. לכן, העד חייב לתת עדות נאמנה. אין זה מקרה שפסוק זה בא אחרי אזכור של אדם שהכול מבקשים להיות רעיו שכן הוא מרעיף מתנות על שוחרי פניו (משלי י"ט 6), ואזכור על עני השנוא בידי רעיו ואפילו אחיו (משלי י"ט 7). הנקודה היא שאסור שעדים יושפעו על ידי שוחד או מן העמדה הבכירה של האדם שהם מעידים לגביו.

קראו את דברים כ"ד 10-22. איזה עיקרון חשוב נגלה כאן? כיצד עלינו ליישם אותו לגבי עצמנו ובמגעינו עם אנשים נזקקים?

לימוד נוסף: "רוח של רכילות והוצאת דיבה היא אחת מכלי השרת המיוחדים של השטן שנועדו לזרוע מחלוקת, ריב ומדון, להפריד בין חברים, ולערער את אמונתם של אנשים רבים העושים את מלאכתם נאמנה במשרות שהופקדו בידיהם. אחים ואחיות באמונה להוטים מדי לדבר על הטעויות והמגרעות שקיימות לדעתם אצל הזולת, במיוחד אנשים הנושאים ללא חת את מסרי התוכחה והאזהרה שניתנו להם מאת ה'." (אלן ג'יי. ווייט, Testimonies for the Church, כרך 4, עמ' 195).

"ילדיהם של מלעזיזים אלה מקשיבים קשב רב וניזונים מן הרעל של חוסר הנאמנות שלהם. בדרך זו חוסמים ההורים מבלי משים את הערוצים שדרכם ניתן להגיע אל לבם של הילדים. משפחות רבות מתבלות את ארוחותיהן היומיות בביקורתיות והטלת ספק. בני המשפחה מנתחים את אופיים של ידידי המשפחה ומגישים את מסקנתם בתור קינוח טעים. פיסה קטנה ממעךר ההשמצה עוברת בין "חברי הוועדה" כדי שהכול יחוו דעתם עליה, לא רק המבוגרים, אלא גם הילדים. בדרך זו, כבודו של אלוהים מחולל. ישוע אמר: 'אָמֵן, אֹמֵר אֲנִי לָכֶם, מִה שֶׁעֲשִׂיתֶם לְאָחֶד מֵאֶחֶי הַקְּטָנִים הַאֵלֶּה לִי עֲשִׂיתֶם.' לכן, אנשים המשמיצים את עבדי המשיח למעשה מזלזלים במשיח, מגדפים אותו ועולבים בו." (אלן ג'יי. ווייט, Testimonies for the Church, כרך 4, עמ' 195).

שאלות לדיון:

1. תמיד קשה כשיקירינו מועדים. קל לנו כל כך לנסות לחפות על מעשיהם. כיצד נמצא את האיזון הנכון במצבים כאלה? מובן שעלינו להפגין חסד, בדיוק כפי שאנו זכינו בחסד כשמעדנו או חטאנו. אך האם הפגנת חסד במקרים כאלה משמעה תמיד שאדם יכול לחטוא ללא חשש מעונש ובלי שיישא בתוצאות מעשהו? מהי הדרך הנכונה שעלינו לנקוט במצבים כאלה?
2. כפי שראינו בשיעור השבוע, מרבית הדברים בחיים מסובכים מאוד ויש להם שלל היבטים. לכן, אפילו דברים שאנו צודקים לגביהם מתגלים בסופו של דבר כמורכבים יותר ממה שחשבנו. כיצד נלמד לשמור על ראש פתוח, ובעת ובעונה אחת לא לנהוג בטיפשות, כלומר, לא לקבל דברים ששמענו בלי לבחון אותם לעומק?
3. מהן אחדות מן הדרכים שבהן אנו עלולים לשקר ללא מילים?

דברי חוכמה

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי כ', קור"א י"ב 14-26; ירמיה ט' 23, 24; משלי כ"א; מתי כ"ה 35-40; משלי כ"ב.

פסוק לשינון: "רַב אָדָם יִקְרָא אִישׁ חֶסֶדוֹ; וְאִישׁ אַמּוֹנִים, מִי יִמָּצֵא?"
(משלי כ' 20).

במידה מסוימת (למעשה, במידה רבה), כולנו תוצרים של סביבתנו. על אף שלתורשה יש תפקיד חשוב, אנו שואבים את הערכים שאנו דוגלים בהם מסביבתנו: מבית הורינו, מחינוכנו ומתרבותנו. מינקות אנו מושפעים ממה שאנו רואים ושמעיים. לרוע המזל, מה שאנו רואים ושמעיים לא תמיד מועיל לנו; העולם סביבנו נגוע בחטא מכל בחינה שהיא, והוא מוכרח להשפיע עלינו באופן שלילי. ואף על פי כן, נחלנו את הבטחת רוח הקודש, ובידינו דבר ה' המכוון אותנו לדבר מה נעלה, נשגב וטוב יותר ממה שהעולם מציע.

השבוע נבחן פתגמים נוספים מספר משלי ואת האמיתות הטמונות בהם, אמיתות שאם נאמצן אל לבנו, נדבק בהן ונחייה על פיהן, הן יעזרו לנו לגבור על ההשפעה השלילית של העולם השרוי בחטא, ולהתכוון לקראת עולם טוב יותר, העולם הבא.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 21 בפברואר.

כולנו שווים

קראו את משלי כ' 12. מה נלמד מן הכתוב על ערכם של כל בני האדם?

בניגוד לתיאוריית האבולוציה, הרואה בכולנו תוצרים של יד המקרה בעולם נטול בינה ותו לא, התנ"ך מלמד שכל בני האדם נבראו בידי אלוהים בכבודו ובעצמו (ראו גם מה"ש י"ז 26). בנוסף, אין זה מקרה שתומס אדיסון טען שכל בני האדם שווים בדיוק מפני שהם "יצירי כפיו" של אלוהים. השוויון בינינו נעוץ באלוהים ונובע אך ורק מאלוהים.

על אף שלכולנו בורא אחד, אין פירוש הדבר שכולנו זהים. אפילו תאומים זהים אינם מפגינים התנהגות זהה. באיגרת אל הקורинתיים, שאול השליח דן בהבדלים הקיימים בינינו ומדגיש שהם אינם אמורים לעורר בנו תחושת עליונות, אלא לסייע לנו לראות את הצורך שלנו איש ברעהו. "הַעֵיִן לֹא תִּכְבַּל לִּמְרָאֵל הַיָּד: 'אֵין לִי צַרְךָ בְּךָ'; גַּם הָרֵאשׁ לֹא יִכְבַּל לִמְרָאֵל הָרְגְלִים: 'אֵין לִי צַרְךָ בְּכֵן.'" (קור"א י"ב 21).

קראו את משלי כ' 9. מה עוד הופך את כולנו שווים?

החטא הוא גורם אוניברסלי נוסף, המעיד על השוויון בין כל בני האדם. התשובה לשאלה הרטרורית: "מי יאמר, זְכִיתִי לְבִי, טְהַרְתִּי מִחַטָּאתַי?" היא: "איש אינו יכול לטעון שהוא זך וטהור וחיף מחטא." תשובה זו מצביעה על מצבה הטרגי והנואש של האנושות. כל בני האדם הם בני תמותה חלשים, וכל הכסף והעוצמה שבעולם לא יוכלו לשנות זאת. ועם זאת, בהקשר של הכתובים, התייחסות זו לטבעו החוטא של האדם אינה אמורה להובילנו לייאוש, שכן מות ישוע על הצלב ותחייתו סללו את הדרך לכל אדם, חוטא ככל שיהיה, לקבל את הבטחת חיי הנצח. ואת חיי הנצח ניתן לנחול אך ורק דרך אמונה במשיח ולא בזכות מעשינו הטובים.

"אם נבצר מן האדם להיות ראוי לגאולה בזכות מעשיו הטובים, אזי גאולה חייבת לנבוע אך ורק מחסד המורעף על החוטא שמקבל את ישוע ומאמין בו. הצדקה דרך אמונה מיישבת את המחלוקת. ברגע שקובעים שהחוטא לא יוכל לעולם לנחול חיי נצח בזכות מעשיו הטובים, המחלוקת תמה." (אלן ג'יי. ווייט, Faith and Works, עמ' 20).

האם חשתם מעודכם עליונות (או נחיתות) כלפי הזולת? (בכל מקרה, אל לנו להשוות בינינו לבין הזולת). לכן, מה אמור הצלב ללמדנו על כך שכולנו שווים?

מבחן החיים

בהתגלות י"ד 13 נאמר בהקשר לגמול של הצדיקים: **"כִּי מַעֲשֵׂיהֶם הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם.**" רק העתיד יעיד על ערכו של כל אדם ואדם. אנשים עשויים להתפאר בעושרם, בהשכלתם, בידע שלהם או ביכולותיהם הגופניות המרשימות, וייתכן שהם באמת ניחנו בדברים הללו. ואולם, איזו משמעות יש לדברים אלה בעיני ה'! לפעמים, תכונות האופי, ההישגים והמעשים שבני האדם מחשיבים כחשובים או מרשימים מתגלים לבסוף כהווייתם: חסרי משמעות.

אחרי הכול, התבוננו באחדים מן האנשים הנתעבים ביותר, לרוב בתעשיית הבידור, שרבות מעריציהם סוגדים להם. האלילים הזוכים להערצה עיוורת ולסגידה מעידים כאלף עדים על חומרת החטא שהאנושות שרויה בו.

קראו את משלי כ' 6 (וגם את ירמיהו ט' 23, 24; מרקוס ט' 35). מה נאמר בפסוקים אלה על הדברים בעלי הערך האמיתי בעיני ה'?

אין די במעשה נפלא אחד או בוויכוח אחד שעשינו מתוך אהבה ליקירנו, כדי להפגין את איכות מערכת היחסים שלנו; עלינו לרשום לזכותנו סדרה של מעשים פעוטים המתבצעים מדי יום, באורך רוח, בוודאות. הארוחה היומית המוגשת לבן או לבת הזוג, הדאגה והמסירות להורה חולה, המאמץ הקבוע במקום העבודה – כל המעשים הצנועים הללו שאותם אנו מבצעים במהלך חיינו הם ההוכחה לאותנטיות של אמונתנו. נאמנות מתמדת היא בעלת ערך רב יותר ממעשי חסד נפלאים אך נדירים למען הזולת. עיקרון זה חל גם על הקשר שלנו עם אלוהים. קשה יותר לחיות למען אלוהים מאשר למות למענו, גם אם אין לכך שום סיבה אחרת זולת זו שהחיים נמשכים זמן רב יותר מאשר המוות. בנוסף, לחיים למען אלוהים יש ערך רב יותר. הקדוש שחי למען אלוהים גדול יותר מקדוש מעונה שמת על קידוש שם האלוהים. כל אדם יכול להצהיר שהוא מאמין באלוהים ולשרת את אלוהים; השאלה היא: האם הוא יתמיד בכך? ישוע אמר: **"אֲבֵל הַמִּתְחַזֵּק מַעֲמָד עַד קֶץ הוּא יִנְשָׁע" (מתי כ"ד 13).**

כיצד תחשבו שמץ מאופיו של המשיח דרך הפגנת סבלנות, חסד, אדיבות ונכונות למלא את צרכי הזולת? מהי מידת המוכנות שלכם לעשות זאת, יהיה אשר יהיה המחיר האישי שתצטרכו לשלם?

מחכים לה'

קראו את משלי כ' 17, כ"א 5. איזה לקח מעשי נפיק מפסוקים אלה?

הגנב שגונב לחם משיג את לחמו מהר יותר מאדם העמל כדי להרוויח את לחמו. אנשי מכירות המשתמשים בדרכי מרמה ושקר כדי למכור את מרכולתם הגרועה, עשויים להתעשר במהירות רבה יותר מסוחרים הגונים וישרים (השוו בין פסוק 5 במשלי כ"א לפסוק הבא). ואולם, על פי הפסוק, בעתיד יהפוך הלחם הגנוב, הערב לחיכו של הגנב (העושר והנכסים) ל"חצץ", כלומר, הוא יהיה לו לרועץ, ולבסוף יביא אותו לחוסר כול. הכתוב מציג מספר דוגמאות כדי להמחיש את דיוקה של הבחנה זו:

1. נחלה (משלי כ' 21). האזכור על נחלה שהגיעה לידי של אדם במהירות ובדרכים לא הוגנות (מכאן משתמע שהוריו עדיין בחיים), מופיע מיד לאחר הוקעתו של בן סורר המקלל את אביו ואמו (משלי כ' 20). זה כאילו שהבן (או הבת) המקלל את הוריו, מייחל למותם. ייתכן שהוא אפילו רקם מזימה שתביא למות הוריו במטרה לרשת את נחלתם. תוצאת ההתנהגות הזו היא טרגית: הנר שמאורו הוא נהנה ידעך ויהפוך לחושך גמור (פס' 20); בנוסף, קללתו על הוריו תחול עליו, וסופו שלא ייהנה מפירות הנחלה. ככתוב: **"נַחֲלָה מִבְּהֵלֶת בְּרֵאשׁוֹנָה; וְאַחֲרֵי־הֵא, לֹא תִבְרָךְ"** (פס' 21).

2. נקמה (משלי כ' 22). הפעם הפתגם דן בקורבן העלול להתפתות לנקום באדם שעשה לו עוול. העצה שניתנת לו היא: **"קְנֵה לִיהֵנָה, וְיִשַׁע לָךְ"**. רק אז הוא ייושע, מה שאומר שאם אנו מבקשים לנקום, אנו נוטלים סיכון רציני. מחבר המשלים במשלי כ"ה 21, 22, מחדד את אותה עצה ומשתמש בדימוי של הנחת גחלים בוערות על ראש האויב – טקס מצרי קדום המבטא חרטה וחזרה בתשובה. על פי משלי כ' 22, אם תמנעו מנקמה, תיושעו בידי ה', ועל הדרך תושיעו את אויבכם (על פי משלי כ"ה 21, 22), ובכך תגברו על הרע בעזרת הטוב (רומי י"ב 21).

כיצד תלמדו לחקות את המשיח ביתר שאת כדי לגבור על הרע בעזרת הטוב? מדוע הדבר מנוגד כל כך לטבענו? מדוע מוות ל"עצמנו" הוא הדרך היחידה להשיג זאת?

רחמים כלפי העניים

אופיו של אדם לא נמדד על ידי חוכמתו או אפילו על ידי חובותיו הדתיות, אלא בעיקר על ידי נכונותו לסייע לנזקקים ולעניים. אופייכם אינו נמדד על פי מה שיש לכם. יחסכם לזולת הוא המדד לאופייכם. השומרוני שהציל את האדם הפצוע, קרוב יותר למלכות האלוהים מכוהן הדת האדוק שנתקל בפצוע והלך לדרכו (לוקס יי 26-37). ספר משלי מחדד ומבהיר זאת.

למען אלוהים: הסיבה הראשונה לכך שעלינו לתת לכך עדיפות טמונה באלוהים בכבודו ובעצמו, המעדיף שבני האדם יפגינו חמלה כלפי העניים ולא להט דתי (משלי י"ט 17, כ"א 13). רגישותכם, חמלתכם ועזרתכם לעניים נחשבות יותר בעיני ה' מכל מעשיכם האדוקים. למעשה, אלוהים מעורב אישית במעשה החסד הזה: כשאנו תורמים או עוזרים לעניים, זה כאילו תרמנו ועזרנו לאלוהים בכבודו ובעצמו (מתי כ"ה 35-40).
**קראו את מתי כ"ה 35-40. מה נאמר לנו כאן על הדרך שבה ישוע מזדהה עם העניים?
 כיצד אמורה אמיתה זו להשפיע על יחסנו לעניים ולנזקקים?**

למען העניים: הסיבה השנייה טמונה בעני שאינו שונה מן העשיר, שכן הן העני והן העשיר נבראו בידי ה' (משלי כ"ב 2). השוויון בין בני האדם, המבוסס על העובדה שאלוהים ברא את כולנו, הופך את העני ראוי לתשומת לב בדיוק כמו העשיר. עלינו לאהוב את בני האדם בזכות מי שהם: יצירי כפיו של ה' שנבראו בצלמו.

**בעת ובעונה אחת, חשבו איזו טובה צומחת לכם מן העזרה שאתם מושיטים לנזקקים. מטבענו כולנו אנוכיים; אנו נוטים לדאוג בראש וראשונה לעצמנו, לא לזולת. בכך שאנו נותנים מעצמנו לזולת, אנו לומדים למות ל"אני" שלנו ולשקף טוב יותר את אופיו של המשיח. האם ישנו משהו חשוב יותר מזה מבחינתנו?
 כיצד אתם מפיקים סיפוק אישי רב יותר מעזרה לנזקקים מאשר כשאתם פועלים רק למען עצמכם?**

חינוך

המילה "חינוך" נגזרת מן השורש "חנך", שמובנו "לבנות", "להתחיל". משמעויות אלה כלולות ברעיון העברי של חינוך: כשאנו מחנכים ילד (משלי כ"ב 6), אנחנו בונים אותו, אנחנו מתחילים להניח את היסודות לקראת העתיד. לפיכך, הורים ומחנכים אחראים לעתיד הילדים, מכאן שהם אחראים לעתיד העולם. מה שאנו עושים היום עם ילדינו, ישפיע על החברה לדורי דורות.

קראו את משלי כ"ב 6. מה נאמר כאן על החשיבות של הענקת חינוך הולם לילדים?

חשוב לציין שהפועל "חנך" שימש גם לתיאור "חנוכת" או "הקדשת" המקדש: "וַיַּחַנְכֵם אֶת בֵּית יְהוָה" (מל"א ח' 63). חינוך מוקדם פירושו להקדיש את ילדינו לאלוהים כשם שבית המקדש הוקדש לה'. יש לכך השפעה על גאולתנו הנצחית, לא רק על חיינו בעולם הזה. "בידי ההורים הופקדה המלאכה הכבירה של חינוך והכשרת ילדיהם לקראת העתיד – חיי הנצח שינחלו." (אלן גיי. ווייט, Child Guidance, עמ' 38). לחינוך כזה יש השפעה נצחית. דומה ששאלו השליח רומז על הכתוב במשלי כ"ב 6 כאשר הוא משבח את טימותיאוס על הידע שרכש בכתובים מילדותו: "וּמִנְעוּרֵיךָ אֶתָּה יוֹדֵעַ אֶת כְּתָבֵי הַקִּדְשׁ הַיְכוֹלִים לְהַכְפִּימָךָ לְיִשׁוּעָה" (טימ"ב ג' 15).

קראו את משלי כ"ב 8, 15. איזה עיקרון אנו מוצאים כאן?

ניתן להשוות חינוך ל"זריעה". עתיד החברה ועתיד ילדינו תלוי במה שזרענו. אם הזרע שזרענו היה "עוולה", החינוך שלנו (ה"שבטי") ייכשל, ואנו נקצור צרה ו"עוול" (פס' 8). אם הזרע שזרענו נטמן בלבם של ילדינו (פס' 15), אזי "שבט המוסר" שלנו, שהיינו, החינוך שלנו, יעקור את האיוולת מלבם.

לעיתים קרובות אנו מלמדים את הזולת (במיוחד ילדים) דרך הדוגמה שאנו נותנים. הגו בדוגמה שאתם נותנים: איזו מורשת אתם משאירים? באילו תחומים, אם בכלל, תוכלו להשתפר ולתת דוגמה טובה יותר לזולת?

לימוד נוסף: "הורים אמורים לשמש מופת של כנות ודבקות באמת, שכן זהו הלקח היומיומי שיש להחדיר בלב הילד. עקרון איתן אמור למשול בחיי ההורים בכל תחומי חייהם, במיוחד בחינוך ילדיהם. אל להם לסטות ממנו... אל להם לעולם לסור מדרך האמת, אל להם לעולם לדבר דבר שקר; אל להם לעולם לסלף את האמת, לשקר בהוראתם או בדוגמה שהם נותנים. אם ברצונכם שילדכם יהיה דובר אמת, היו דוברי אמת בעצמכם." (אלן ג'י. ווייט, Child Guidance, עמ' 151).

"דומה שהורים רבים סבורים שאם הם יאכילו וילבישו את ילדיהם ויחנכו אותם על פי קני המידה של העולם, הם ייצאו ידי חובתם. הם עסוקים מדי בעסקיהם או בתענוגותיהם מכדי לשקוד על חינוך ילדים. הם אינם מבקשים להכשיר את ילדיהם כדי שיוכלו לנצל את כישרונותיהם לכבוד גואלם. שלמה המלך לא אמר: "אמרו לילד מהי הדרך שילך בה, וגם בזקנותו הוא לא יסור ממנה", אלא: 'חַנֵּף לְנֶעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ – גַם כִּי יִזְקֵן, לֹא יִסּוֹר מִמְּנָה.' (אלן ג'י. ווייט, Child Guidance, עמ' 38).

שאלות לדיון:

- הגו לעומק ברעיון העולה ממשלי כ"ב 6. מדוע עלינו להיזהר ביישום העצה הזו? כלומר, הורים רבים חינוכו את ילדיהם למופת, ועם זאת, מאז שילדיהם בגרו הם נוטלים החלטות גרועות. מדוע אל לנו לשכוח לעולם את ממשותם של חופש הבחירה ושל העימות הגדול בזמן שאנו בוחנים את משמעות הפסוק?
- שובו ובחנו את השאלה האחרונה שהוצגה בסוף השיעור ביום ד': כיצד אתם מפיקים סיפוק אישי רב יותר מעזרה לנזקקים מאשר כשאתם פועלים רק למען עצמכם? מה נלמד ממנה על עצמנו לאור העובדה שאנו מפיקים סיפוק רב כל כך מהושטת עזרה לזולת, במיוחד כשאיינו מקבלים דבר בתמורה? מה אמורה אמיתה זו ללמדנו על הסיבה שבעטיה אנשים רבים שעושרם מופלג הם בכל זאת אומללים?
- על אף שלא לכולנו יש את אותם כישורים, אותו חינוך, אותו ניסיון חיים וכדומה, לכולנו יש את אותו הצורך: כולנו זקוקים לקורבן התמורה של המשיח לשם גאולתנו. מה אמור הדבר ללמדנו על השוויון והערך של כל בני האדם? יתרה מכך, כיצד אמורה אמיתה זו להשפיע על יחסנו כלפי כל בני האדם?

דברי אמת

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי כ"ב, משלי כ"ג, שמות כ"ב 21-27, משלי כ"ד, אפס' ה' 20, יחזקאל ל"ג 8.

פסוק לשינון: "הלא כתבתי לך, שלשום (שְׁלֹשִׁים) בְּמַעֲצוֹת וְדַעַת. לְהוֹדִיעַךָ קִשְׁט, אֲמַרִי אֲמַת; לְהָשִׁיב אֲמַרִים אֲמַת, לְשִׁלְחִיךָ" (משלי כ"ב 20, 21).

אחדים מן הפתגמים שנלמד השבוע מקבילים לפתגמים מצריים מן העת העתיקה. ייתכן ששלמה ניסח מחדש את הפתגמים הללו בהשראת רוח הקודש בהתאם לנקודת המבט העברית. דברי החכמים המצרים פוגשים כאן את רוח הקודש, רוחו של אלוהי ישראל, והופכים להתגלות אלוהית.

הבחנה זו חשובה, שכן היא מזכירה לנו את טיבה האוניברסלי של ה"אמת". מה שנכון לגבי העברי אמור להיות נכון גם לגבי המצרי; אחרת, זו לא תהיה האמת. ישנן אמיתות החלות על העולם כולו, על כל אדם ואדם.

תוכחות ועצות אלה משותפות לשני המחנות. כלומר, לא משנה אם אתם משיחיים אם לאו, או היכן אתם חיים, ישנם מספר דברים שעליכם לא לעשות לעולם.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 28 בפברואר.

הידע של האמת

קראו את משלי כ"ב 17, 18. מה נאמר כאן על האופן שבו האמת אמורה להשפיע על חיינו?

חובתו הראשונה של התלמיד היא לשמוע ולשים לב: "הט אָזְנְךָ—וּשְׁמַע" (משלי כ"ב 17). במילים אחרות: "התרכז!" הנקודה החשובה היא שמחפש האמת חייב להשתוקק לדעת; עליו לחפוץ ללמוד באמת ובתמים מה נכון לעשות, ואז לעשותו. אך אין די בהקשבה או אפילו בהבנה שכלית של הידע שנרכש. ישנם אנשים הבקיאים בכתבי הקודש, לדוגמה, הם מכירים עובדות מקראיות רבות או יודעים לשנן פסוקים חשובים, אך אין להם ידיעה אמיתית של האמת או התנסות אישית עם האמת (יוחנן י"ד 6). על האמת לחדור לנפש האדם. במשלי כ"ב 18 נאמר על דברי החכמים: "כִּי תִשְׁמָרְם בְּבִטְנְךָ." לקחי החוכמה אינם אמורים להישאר על פני השטח, אלא לחדור פנימה, להתעכל, להיטמע, ולהפוך חלק בלתי נפרד מן הנפש הפנימית. לאחר שהמסר חדר לעומק ישותנו הריכה שורש בנפשנו, הוא יתרומם, יעלה על דל שפתינו, ויאפשר לנו לתת עדות עוצמתית.

קראו את משלי כ"ב 19-21. מה אמורה התנסות עם האמת לחולל בעבורנו?

1. אמונה (פס' 19). המטרה הראשונה של הוראת החוכמה אינה הקניית חוכמה. ספר משלי אינו מכוון לעשיית תלמידים משכילים יותר או מיומנים יותר. תכליתו של המורה היא לחזק את האמון והביטחון של התלמיד באלוהים.
  2. שכנוע פנימי (פס' 21). התלמידים אמורים לדעת מדוע "אִמְרֵי אֱמֶת" אלה נכונים; עליהם לדעת מדוע הם מאמינים בעיקרי האמונה ובאמיתות שהם מאמינים בהם. אמונה מעצם הגדרתה משמעה אמונה בדברים שאיננו מבינים לאשורם. ועם זאת, עדיין יש לנו סיבות טובות להאמין באמונה שאנו דוגלים בה.
  3. אחריות (פס' 21). הצעד האחרון ברכישת חינוך הוא לחלוק עם הזולת את "דברי האמת" שקיבלנו. מחויבות זו היא לב לבו של הייעוד שלנו כתנועה.
- חשבו על כל הסיבות ההגיוניות החותכות לאמונתנו כאדוונטיסטים שומרי שבת. מהן סיבות אלו? מדוע עלינו לשמור אותן תמיד נגד עינינו ולא להסס לחלוק אותן עם הזולת? הביאו את תשובתכם לכיתת השבת.

גזלת העניים

קראו את משלי כ"ב 22, 23; כ"ג 10. מפני מה אנו מזהירים כאן?

על אף שאסור לגנוב משום אדם, אזהרה זו דנה בגניבה מן העניים והעשוקים, האנשים הפגיעים ביותר. אנשים אלה הם באמת חסרי ישע, ולפיכך הם זוכים ליחס מיוחד בעיני ה' ולדאגתו (שמות כ"ב 21-27). במקרה של דוד שרצח את אוריה כדי לגזול ממנו את אשתו, אנו נזכרים במשל של נתן הנביא על כבשת הרש (שמ"ב י"ב 4-1). גזלה מן העניים אינה אך ורק עבירה פלילית: זהו "חטא נגד ה'" (שמ"ב י"ב 13). לגזול אדם שיש לו פחות משלכם גרוע יותר מגניבה; זה גם צעד של פחדנות. האם גנבים כאלה חושבים שה' אינו רואה את מעשיהם?

ואכן, ממשלי כ"ב 23 עולה שגם אם גנב מתחמק מעונש ביד אדם, אלוהים יעניש אותו. ההתייחסות כאן לגואל: "כי גואלם חזק הוא" (משלי כ"ג 11), עשויה לרמז על תרחיש יום הדין של ה' באחרית הימים (איוב י"ט 25).

לכן, אזהרה זו ואזהרות רבות אחרות בכתבי הקודש דנות באנשים המעוניינים אך ורק ב"רווחים" המידיים של מעשיהם, ולא בתוצאות לטווח הארוך. אנשים כאלה מתעשרים ומרחיבים את נחלותיהם על חשבון הזולת, והם מוכנים לרמות ולרצוח לשם השגת מטרה זו. הם עשויים ליהנות מעושרם כעת, אך הם ישלמו על כך בשלב מאוחר יותר. חשיבה כזו לא רק אמורה לרפות את ידי הגנב, אלא אף להראות שערכי המוסר שלנו קשורים הדוקות לריבונותו של ה'.

אתאיסטים באנגליה הדביקו על אוטובוסים את הסיסמה הבאה: "אין אלוהים. אז תפסיקו לדאוג ותתחילו ליהנות מהחיים." על אף שניתן להעלות תשובות מוחצות רבות כדי להגיב על כך, חשבו על התשובה הבאה: "אם אין אלוהים, אז אנשים שגונבים מהעניים ומתחמקים מעונש אינם צריכים לדאוג. ואכן, כל האנשים שעשו עוולות גדולות ודומה שהם התחמקו מעונש, למעשה באמת התחמקו מעונש (נכון לעכשיו)." כיצד אמורה אמונתנו באלוהים ובהבטחותיו על יום הדין להעניק לנו מעט שלוות נפש בנוגע לעוולות הרבות ולחוסר הצדק שאנו חוזים בהם בעולם כיום?

לקנא ברשעים

מפני מה אנו מוזהרים במשלי כ"ג 17; כ"ד 1, 2; כ"ד 19, 20?

מדוע שנקנא ברשעים? רוב הסיכויים שזה לא בגלל החטאים שהם מבצעים. בדרך כלל, זה בגלל הרווח המידי שלהם (עושר, הצלחה, כוח) שהושג באמצעות מעשיהם הרעים – זה מה שאנשים לעיתים קרובות חומדים לעצמם.

על אף שלא כל אדם מצליח או עשיר הוא רשע, חלק מהעשירים הם אכן רשעים, וקרוב לוודאי שהם מסוג האנשים שמפניהם אנו מוזהרים בפסוקים אלה. אנו רואים את החיים ה"טובים" שהם מנהלים, ומנקודת מבטנו, במיוחד אם אנו מתקשים בפרנסתנו, לא קשה לנו לקנא במה שיש להם.

ואולם, נקודת מבט זו היא צרת אופקים וקצרת רואי. אחרי הכול, הפיתוי הטמון בחטא הוא התגמול המידי שלו: אנו נהנים מתחושת סיפוק כאן ועכשיו. נקודת מבט המתבוננת מעבר להווה, עשויה להגן עלינו מפני פיתויי החטא: כלומר, עלינו לראות מעבר ל"רווחים" המידיים של חטאנו, ולחשוב על תוצאותיו ארוכות הטווח.

חוץ מזה, מי מאיתנו לא ראה או חווה כמה הרסני הוא החטא? לעולם איננו מתחמקים מתוצאותיו הרי האסון של החטא. אנו יכולים להסתיר את חטאנו מן הזולת, ואפילו מיקירינו; ייתכן שאין להם שמץ של מושג על מעשינו (על אף שבמוקדם או במאוחר הם יעלו על זה, נכון?); או שאנחנו יכולים להשלות את עצמנו במחשבה שחטאינו אינם רעים כל כך. (אחרי הכול, תראו אילו מעשים נוראים אנשים רבים מבצעים!) אבל במוקדם או במאוחר, פרי הבאושים של החטא משיג אותנו.

עלינו לשנוא את החטא משום שהוא חטא. עלינו לשנוא אותו בגלל מה שהוא מחולל בחיינו ובעולמנו, ובגלל מה שהוא עשה לאדוננו. אם ברצונכם לראות את המחיר האמיתי של החטא, הביטו בצלב. זה מחיר חטאינו. די בהבנה זו (על אף שלפעמים אין די בה), כדי לגרום לנו להימנע מן החטא ולהתרחק מאנשים העלולים להובילנו אליו.

האם התמודדתם מעודכם עם קנאה בהצלחתו של אדם אחר? מהי התרופה הטובה ביותר לבעיה רוחנית קטלנית זו? (ראו אפס' ה' 20).

איפוק באכילה

אין זה מקרי שהפיתוי הראשון של אבות האנושות היה קשור למזון (ברא' ג' 3). משום שאדם וחווה המרו את פי ה' ואכלו מן הפרי האסור, הם המיטו על העולם חטא ומוות (ברא' ג' 1-7, רומ' ה' 12). בנוסף, אין להתחמק מן העובדה המרה שהאזכור הראשון בתנ"ך של שתיית יין מוצג בסיפור מחריד ומשפיל (ברא' ט' 21).

קראו את משלי כ"ג 29-35. כיצד מוצג כאן השימוש באלכוהול?

מי מאיתנו לא ראה כמה הרס ונזק טמונים בשתיית אלכוהול? ברור שלא כל מי ששותה אלכוהול הופך לשתיין המתגולל בביבים. אבל רוב הסיכויים ששתיינים כאלה לא תיארנו לעצמם בפעם הראשונה שבה שתו, שהם יתגוללו לבסוף בביבים. "האדם שקנה לעצמו הרגל של שתיית משקאות חריפים נתון במצב נואש. לא ניתן לדבר על לבו בהיגיון או לשכנע אותו לוותר על התמכרותו. בטנו ומוחו נגועים במחלה, כוח הרצון שלו חלש, ותשוקתו לטיפה המרה אינה ניתנת לשליטה. שר כוחות האופל אוחז בו בכלא שממנו אין בכוחו להיחלץ." (אלן ג'יי. ווייט, מתוך The SDA Bible Commentary, כרך 3, עמ' 1162).

קראו את משלי כ"ג 1-8. מדוע עלינו לרסן את התיאבון ולנהוג איפוק באכילה?

אזהרה זו אין עניינה אך ורק נימוסי שולחן. הטקסט המקראי מעניק כאן אזהרה לאנשים בעלי תיאבון גדול, האוהבים לאכול ומתאווים למטעמים (משלי כ"ג 2). הדימוי של הנחת סכין בלוע הוא עוצמתי במיוחד: אין פירושו של דבר אך ורק ריסון התיאבון, אלא שהוא אף מרמז על הסיכון לבריאותנו ואפילו לחיינו, הטמון באכילת יתר. הביטוי "בין תבין, שמשמעו "בחן בתשומת לב, מבטא את הרעיון שיש לנקוט הבחנה מושכלת בין סוגי המאכלים השונים. שלמה השתמש במילה "להבין" כאשר ביקש מה' להעניק לו חוכמה שתעזור לו "להבין, בין טוב לרע" (מל"א ג' 9). מחבר משלי שכתב בהשראה אלוהית, התכוון בדבריו אלה לדבר נוסף ולא רק לסוגיית האיפוק באכילה. עצתו אף מתייחסת למסיבות או לאירועים חברתיים הכרוכים בשתיית משקאות חריפים, שבהם אנו מתפתים "להתאוות למטעמיו" ולמשקאותיו של המארח (משלי כ"ג 3).

חשבו על מכר שחיינו נהרסו בידי האלכוהול. מדוע די בדוגמה זו כדי להבין מדוע אל לנו לעולם להכניס את הרעל הזה לגופנו?

מחויבויותינו

"בְּאִמְרֵי לְרָשָׁע: 'רָשָׁע מוֹת תָּמוּת!' וְלֹא דִבְרַתְּ לְהִזְהִיר רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ, הוּא רָשָׁע בְּעוֹ נֹו יָמוּת, וְדָמוֹ מִיַּדְּ אֲבִקְשׁ" (יחזקאל ל"ג 8). איזה עיקרון רוחני בסיסי נחשף כאן? כיצד עלינו ליישם את הרעיון הזה בחיי היומיום שלנו?

לפני שנים רבות הותקפה אישה בשעת לילה בעיר גדולה. היא זעקה לעזרה; עשרות אנשים שמעו את זעקתה, אך איש לא טרח להתקשר למשטרה. רוב האנשים צפו באירוע מחלון דירתם, ואז שבו לעיסוקיהם. במהרה פסקו זעקותיה. מאוחר יותר היא נמצאה מתה כתוצאה מדקירות רבות.

האם האנשים ששמעו את זעקותיה אך לא עשו דבר אחראים למותה? אומנם הם עצמם לא תקפו אותה, אך האם אוזלת ידם רצחה אותה?
קראו את משלי כ"ד 11, 12, 23-28. אילו מסרים חשובים טמונים כאן בעבורנו?

תורת משה מזהירה אותנו מפורשות שאדם שהיה עד ראייה לפשע או למעשה עוול ולא דיווח עליו או לא בא להעיד עליו – אשם בחטא (ויקרא ה' 1). ייתכן שאין בכוחנו לפעול נגד הפשע, אך אם נחריש לגבי הדברים שראינו, נחלוק את האשמה עם הפושע. דרך שתיתקנו אנו הופכים להיות שותפים לדבר עבירה.

מאידך, אם ניתן עדות אמינה ונשיב "דברים נכוחים" (משלי כ"ד 26) – כלומר, דברי יושר ואמת – אנו נגיב בצורה נאותה וננהג כאנשים אחראים. מעשה כזה מושווה לנשיקה על השפתיים, המעידה על אהבתו ודאגתו של האדם לזולתו, ככתוב: "שפתיים יישק משיב דברים נכוחים."

אין ספק שזה טרגי להחריש ולא לעשות דבר כשאישה נרצחת ברחוב שלנו. אך מה לגבי רעות חולות אחרות בעולמנו: רעב, מלחמה, חוסר צדק, עוולות, גזענות, עושק, ניצול כלכלי? מהן המחויבויות שלנו גם במקרים אלה?

לימוד נוסף: "נפשות בני האדם החיים סביבנו חייבות להתעורר ולהיושע, אחרת הן תאבדנה. בל נאבד אפילו רגע אחד. לכולנו יש כוח השפעה הפועל בעד האמת או נגדה. משתוקקת אני לשאת עמי ראיות חותכות על היותי אחת מתלמידי המשיח. אנו זקוקים למשהו נוסף חוץ משמירת השבת. אנו זקוקים לתורת חיים. עלינו לשאת מדי יום באחריות האישית שלנו. אנשים רבים נרתעים מזה, והפרי הוא רשלנות, אדישות והיעדר ערנות רוחנית." (אלן ג'י. ווייט, Testimonies for the Church, כרך 1, עמ' 99).
 "דברו אמונה, חיו אמונה, הפגינו אהבה לאלוהים; הציגו לפני העולם ראיות על כל מה שישוע הוא בשבילכם. רוממו ופארו את שמו הקדוש. ספרו על טובו, העידו על חסדו ורחמיו, דברו על גבורתו." (אלן ג'י. ווייט, Our High Calling, עמ' 20).

שאלות לדין:

1. דונו בתשובות שנתתם לשאלה שהוצגה בסוף השיעור ביום א'. מה תוכלו ללמוד איש מתשובת רעהו? כיצד נלמד לבנות ולחזק את אמונתנו ואת עיקרי האמונה שלנו?
2. מישהו כתב: "זכרו שני דברים: המשיח מת בעבורכם, ויום אחד אתם תמותו." איזה לקח חשוב נפיק ממחשבה זו בהקשר של השיעור ביום ג', שדן בדרך שבה נצטרך לתת את הדין על חטאינו?
3. בואו ניזכר שוב בכיתוב על האוטובוסים בלונדון: "אין אלוהים. אז תפסיקו לדאוג ותתחילו ליהנות מהחיים." חוץ מהדברים שנידונו בשיעור, אלו סוגיות אחרות עולות בהקשר לעמדה זו? מדוע קיומו של אלוהים עשוי לגרום לאנשים לדאוג? מה נלמד מעמדה זו על מידת ההצלחה של השטן בעיוות אופיו של אלוהים במוחם של אנשים רבים? העלו הצעות שונות בתגובה לסיסמה זו. אילו סיסמאות קצרות, קולעות ותמציתיות יסייעו לאנשים לראות את התקווה שיש לנו באלוהים?

מאחורי המסכה

שבת אחר הצהריים

קראו את הפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי כ"ה 2, 3; כ"ו 11, 12; קור"א א' 20, 21; משלי כ"ו 13-16; כ"ז 5, 6.

פסוק לשינון: **"אל תתהדר לפני מלך; ובמקום גדלים, אל תעמד"** (משלי כ"ה 6).
מאחורי הנחש המסנוור ביופיו, הלוחש דברי כיבושים מתוקים באוזנה של חוה ומביע דאגה כנה לאושרה, מסתתר האויב הזומם את מותה (ברא' ג' 1-6). בעודו "מתחפש למלאך האור", השטן מכין את המלכודת המסוכנות ביותר למען האנושות (קור"ב י"א 14). יומרנות היא אפילו מסוכנת ומתעה יותר: כשאנו מתיימרים להיות מי שאיננו, אנו מוליכים שולל את הזולת ואפילו את עצמנו.
ישנן שלל דרכים לרמות ולהוליך שולל. אחת השכיחות שבהן היא השפה. חלק מפתגמי השבוע עוסקים במילים, דברי שקר, דברי חנופה, דברי נועם, מילים יפות שמשתמשות בצלילים ערבים ומעוררות רגשות נפלאים כדי לכסות על מחשבות זדוניות וכוונות רעות. עלינו להיזהר לא רק במה שאנחנו אומרים לזולת, אלא גם באופן שבו אנו מפרשים את דבריהם אלינו. ייתכן שניתן לתמצת את המסר שנלמד השבוע כך: **"הִנֵּה אֲנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם כְּכַבָּשִׁים בֵּין זְאֵבִים. לָכֵן הִיוּ עָרוּמִים כְּנֶחָשִׁים וְתַמְיָמִים כְּיוֹנִים"** (מתי י' 16).

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 7 במארס.

מסתורין האל

החיים גדושי רזים ותעלומות. הפיזיקאי דוד דויטש כתב: "אירועי היומיום הם מורכבים במידה מדהימה כאשר מביעים אותם במונחים של פיזיקה בסיסית. אם תמלאו קומקום ותלחצו על המתג כדי להדליקו, כל מחשבי העל בעולם, המחשבים את גילו של היקום, לא יוכלו לפתור את המשוואות המנבאות את התנהגותן של מולקולות המים האלה – גם אם מישוהו יוכל לקבוע איכשהו את מצבן הראשוני ואת כל ההשפעות החיצוניות שיהיו עליהן, דבר שכשלעצמו הוא משימה קשה ובעייתית." (דוד דויטש, *The Beginning of Infinity: Explanations That Transform the World* (Kindle Locations 1972–1975). Penguin Group. Kindle Edition)

אם אנו נבוכים כל כך בנוגע לדבר משמים כל כך כמו מולקולות מים, כיצד נוכל לצפות להבין את רזי האלוהים?

קראו את משלי כ"ה 2, 3. איזו נקודה מחדד המחבר? כיצד נוכל ליישם אותה בהקשר רחב יותר?

מה שמבדיל בין כבודו של אלוהים לכבודם של מלכים בשר ודם הוא טבעו "הנסתר", דבר המרמז על כך שנבצר מאיתנו לחקור את ה' ולהבין אותו לעומק. השורש "סתר" (להסתיר, לכסות), ממנו נגזרת המילה "מסתורין", משמש לעיתים קרובות בתנ"ך לציון התכונות שהופכות את אלוהים לאלוהי האמת היחיד (ישעי' מ"ה 14, 15). ישנם דברים על אודות אלוהים שפשוט נבצרו מהבנתנו. מאידך, הכבוד שבני האדם רוחשים למלך בשר ודם נובע מנכונותו להניח לנתיניו לבחון את מעשיו. שקיפות ונשיאה באחריות אמורות להיות התכונה הראשונה המאפיינת מנהיג (דברים י"ז 14-20). מחובתו של מלך "לחקור דבר", כלומר, לתת הסבר על מעשיו והתנהגותו.

החיים גדושי שאלות וסוגיות בלתי פתורות. בתוך שנייה, אירועים הנראים מקריים, עלולים להיות הרי גורל ולהכריע בין חיים ומוות. ישנם אנשים שטרגדיה אחר טרגדיה פוקדת אותם, בשעה שאצל אחרים הכול מתנהל על מי מנוחות. הדבר אמור ללמדנו שעלינו לחיות באמונה. אילו דברים קורים עכשיו בחייכם שעליכם לקבל אותם באמונה ולבטוח באלוהים? איזו ברירה אחרת יש לכם?

הטיפש כחכם

על אף שהרעיון הגורס כי האמת היא יחסית אינו חדש (במיוחד במערב), הוא הפך רווח בשנים האחרונות. כלומר, מה שנכון לאדם אחד, או בתרבות אחת, אינו נכון לאדם אחר או בתרבות אחרת. בזמן שמבחינה מסוימת זה תמיד נכון (שהאמת היא יחסית; לדוגמה, בארצות מסוימות נוהגים בצד הימני של הכביש, ובאחרות בצד השמאלי), מבחינה אחרת, זוהי טעות מסוכנת, במיוחד במישור המוסרי. דברים מסוימים הם נכונים וטובים, בעוד שאחרים הם שגויים ורעים, יהיו אשר יהיו מקום מגורנו או העדפותינו האישיות. בסופו של דבר, עלינו להכניע תמיד את השקפותינו ודעותינו לדבר ה' ולאמיתות הטמונות בו. דבר ה' חייב להיות מקור המידע האולטימטיבי שלנו, אשר מלמדנו מה נכון לעשות ומה אין לעשות, וכיצד להבדיל בין טוב ורע.

קראו את משלי כ"ו 11, 12. (וגם: שופטים כ"א 25; קור"א א' 20, 21; ב' 6, 7; קור"ב א' 12). מה עלינו להקפיד לא לעשות?

כפי שנוכל לראות כאן, הרעיון שעל פיו "איש הישר בעיניו יעשה" אינו חדש. רעיון זה היה שגוי בזמנו והוא שגוי בימינו. כפי שלמדנו, איש מאיתנו אינו מבין את הכול; למעשה, איננו מבינים דבר לאשורו. לכולנו יש תחומים שבהם עלינו לצמוח וללמוד, לכן עלינו לקבל את העובדה שאין בידינו את כל התשובות.

במקרה של הכסילים (כפי שעולה ממשל זה), הסיבה לדאגה נעוצה בכך שאיוולתם עלולה להשפיע על הזולת. עכשיו הם משוכנעים יותר מתמיד בחוכמתם; לכן הם יחזרו על דברי האיוולת שלהם באוזני הזולת. הם עשויים להיות אפילו משכנעים כל כך, שאנשים יחשבו שהם חכמים, ולפיכך יכבדו אותם, יתייעצו איתם ויקבלו את עצתם, דבר שעלול לעורר בעיות קשות (משלי כ"ו 8). הכסילות תתפשט, אך כאשר היא מתויגת כ"חוכמה" היא עלולה להיות הרבה יותר הרסנית. זאת ועוד, הכסילים טיפשים כל כך, שהם אינם מודעים לטיפשותם.

באיזו שכיחות אתם מתפתים להתפשר על עיקרי אמונה, ערכי יסוד או אמיתות חשובות? ואולם, מה קורה כשמספר ערכי יסוד סותרים זה את זה? כיצד נדע מי מהם מכריע?

העצל

"טָמֵן עֵצֶל יָדוֹ בַּצִּלְחָת; נִלְאָה לְהִשְׁבִּיחַ אֶל פִּיּוֹ" (משלי כ"ו 15).

בדיוק כפי שתלמידים מקדישים זמן רב יותר ואנרגיה רבה יותר כדי להתכונן לרמות במבחן מאשר ללמוד לקראת המבחן, זה אירוני שהעצלנים מתאמצים כדי להמציא תירוצים לעצלותם!

קראו את משלי כ"ו 13-16. מפני מה אנו מזהירים כאן?

ייתכן שהעצל צודק כשהוא אומר: **"שָׁחַל בְּדָרְךְ; אָרִי בֵּין הַרְחֻבוֹת"** (משלי כ"ו 13). לכן, מן הסתם נבון יותר להישאר בבית ולא להתעמת עם הסכנה. אך כאשר אנו עושים זאת, אנו מחמיצים את שלל ההזדמנויות שהחיים מזמנים לנו. לעולם לא נתענג על יופייה של השושנה, אלמלא ניקח את הסיכון שנידקר מקוציה. לעולם לא נוכל להתקדם, אם אנו חוששים ממכשולים. אנשים שאינם מעיזים להתחייב, לא יטעמו לעולם את מלוא החיים.

בחנו אחדים מן הדימויים בפסוקים אלה. בדיוק כפי שהדלת סבה על צירה, אך נשארת מחוברת אליו ולא הולכת לשום מקום, העצל ממשיך לשכב במיטתו; הוא אומנם סב מצד לצד במיטה כדי להחליף תנוחה, אך הוא אינו יוצא ממיטתו ואינו הולך לשום מקום. דימוי אחר המופיע בפסוק 15, הוא אפילו מחריד יותר. העצל מסוגל לטמון את ידו בצלחת, אך הוא עצל מכדי להחזיר את ידו מן הצלחת ולקרבה אל פיו כדי לאכול. אך גרועה יותר היא עצלותו השכלית של העצל: מוחו אטום, והוא בטוח כל כך בחוכמתו ובעמדותיו שאינו רואה כל צורך ללמוד ולהשכיל. לפיכך, הוא תמיד צודק בעיני עצמו ומאמין שהוא חכם יותר משבעה חכמים בעלי תבונה ודעת (משלי כ"ו 16); לעולם אינו פתוח לקבל את עצת הזולת או את השקפותיהם של אחרים, אפילו חכמים ממנו. מי שסבורים שיש בידם את כל התשובות, בדרך כלל משלים את עצמם.

"ביום הדין, בני האדם לא יורשעו משום שהאמינו בשקר בתום לבב, אלא משום שלא האמינו באמת, ומשום לא ניצלו את ההזדמנות ללמוד מהי האמת." (אלן ג'י. וייט, אבות האומה ונביאי ישראל, כרך א', עמ' 27). כיצד אנו מבינים את תפקידנו במתן "הזדמנות" לזולת ללמוד מהי האמת? היכן מתחילה האחריות שלנו? היכן היא מסתיימת?

החבר כאויב

אם אנו מאוכזבים יותר מחברינו מאשר מאויבנו, זה מפני שאנו מצפים לקבל יחס טוב מחברינו ויחס רע מאויבינו. אבל זה לא תמיד פועל כך. מסיבה זו, ספר משלי מזהירנו כי לפעמים חבר עשוי להתנהג כאויב, ואויב כחבר.

קראו את משלי כ"ז 5, 6. מתי עשויה תוכחה להעיד על אהבה?

אהבה אינה מתבטאת אך ורק בנשיקות ובדברי נועם. אהבת-אמת תאלצנו לפעמים להוכיח את רענו או את ילדינו. במקרה כזה, היא עלולה להיתפס כביקורתית, שיפוטית ובלתי נעימה. אנו עלולים לאבד חברים אם נפצה פה ונוכיח אותם. ואולם, אם לא נוכיח את חברינו על מעשיהם, במיוחד אם הם יגרמו להם נזק, איזה מן חברים אנחנו? תוכחה גלויה היא אף הוכחה לכך שאהבתנו אינה מבוססת על אשליות והעמדת פנים, אלא מעוגנת באמת ובאמון.

קראו את משלי כ"ז 17. מה עשויה להיות התוצאה של עימות בין חברים?

הדימוי של ברזל המלטש ברזל רומז על תועלת הדדית. חברות אשר נבחנת דרך עימות אמיתי תשפר לא רק את איכות החברות, אלא אף תמריץ ותחזק את שכלם ואישיותם של שני הצדדים. כלי הנשק של כל אחד ואחד מהם (שכלם וחוכמתם) יושחו, יחודדו ויהפכו יעילים יותר. לבסוף, הם ייצאו מצוידים יותר לקראת מאבקי העתיד. אנשים הדבקים ברעיונותיהם בלבד ולעולם אינם מתעמתים עם האתגר הטמון בהשקפות אחרות, לא יצמחו בידע ובחוכמה ולא יחשלו את אופיים.

האם אי פעם הוכיחו אתכם על דבר מה שיכול היה להזיק לכם באמת? מה היה קורה אלמלא הוזהרתם? כיצד תוכלו להוכיח את הזולת באהבה ומתוך רצון אמיתי להצילם ולא בביקורתיות?

האויב כחבר

קראו את משלי כ"ו 17-23. סכמו בשורות להלן את הנאמר כאן.

ספר משלי שב לעסוק בכוחן של מילים, והפעם תוך התמקדות בנזק הנגרם מריב, הלשנה, השמצה והוצאת לשון הרע. אדם שמשמץ את אויבך בפניך כדי לגרום לך לחשוב שהוא בצד שלך, משול ל"פחם." כשם שהפחם מלבה את האש שבגחלים, אדם זה מזין את אש המריבה, מלבה אותה וממיט עליך צרות גדולות יותר (פס' 21). בדומה, "שפתיים דולקים," הנשמעות רהוטות ונעימות כל כך, עלולות להסתיר "לב רע" (פס' 23). מדובר באדם שפיו ולבו אינם שווים: בשפתיו הוא מביע דברי נועם, דברי חלקקות, אך בלבו הוא חורש רע. פוליטיקאי החפץ להיבחר בבחירות הקרובות, איש מכירות המנסה למכור את סחורתו, נער שעשועים המנסה לפתות אישה – כל אלה יודעים את כוחו של כושר הדיבור.

הלקח בלימוד זה הוא שעלינו להיזהר לא להאמין לדברי חלקקות ולמילים יפות ששמענו. מילים כאלה עלולות להיות מסוכנות דווקא משום שהן נעימות וערבות לאוזנו. ישנם אנשים שהם נואמים בחסד; הם יכולים להיות משכנעים מאוד, כנים מאוד, מלאי אהדה ורצון טוב, אך בתוך תוכם מתחולל משהו שונה לגמרי. על אף שכולנו היינו קורבנות של אנשים כאלה, מי מאיתנו אינו אשם בדיוק בזה: אנחנו אומרים דבר אחד, אך חושבים או מרגישים בלבנו דבר אחר לגמרי?

"כל דבר שהמשיחיים עושים חייב להיות שקוף כקרן אור. אמת נובעת מאלוהים; רמיה, בכל אחת משלל צורותיה, נובעת מן השטן... לא קל לדבר את האמת המדויקת. לא נוכל להביע את האמת, אלמלא נדע את האמת. לעיתים קרובות, דעות מגובשות, דעות קדומות, ידע לקוי וטעויות בהבחנה מונעים מאיתנו להבין לאשורם את הדברים שאנו אמורים להבין! לא נוכל לדבר את האמת, אלמלא יונחה מוחנו בקביעות בידי המשיח – התגלמות האמת." (אלן ג'יי. ווייט, Reflecting Christ, עמ' 71).

איזו מידה של כנות ושקיפות מאפיינת את מוצא פיהם? מהי מידת הפער, אם בכלל, בין מילותיהם למחשבותיהם? (ראו מתי י' 26, 27)

לימוד נוסף: "רוח קודשו של ה' אינה פוטרת אותנו מן הצורך להשתמש בכל היכולות, הכישורים וכוחות הנפש שניחנו בהם, אלא מלמדת אותנו להשתמש בכל אחד ואחת מהם לתהילת האל. כאשר כוחות הנפש שלנו נתונים תחת הכוונה מיוחדת מחסד ה', נוכל להשתמש בהם לשם השגת התכלית הטובה ביותר עלי אדמות.

"בורות אינה מעצימה את הענווה או את הרוחניות של אדם הטוען להיותו תלמיד המשיח. משיחי בעל תבונה יכול להעריך טוב יותר את האמיתות הטמונות בדבר ה'. אנשים המשרתים את המשיח בשום שכל יוכלו לרומם ולפאר את המשיח בדרך הטובה ביותר. התכלית הנשגבה של החינוך היא לאפשר לנו להשתמש בכוח שאלוהים נתן לנו באופן כזה שנייצג את אמונת כתבי הקודש ונקדם את תהילת האל.

"אנו אסירי תודה לאל שהעניק לנו חיים, על הכישרונות והמתנות שהפקיד בידינו; החובה שאנו חבים לבוראנו היא לטפחם ולשפרם." (אלן ג'יי. ווייט, Counsels to Parents, Teachers, and Students, עמודים 361, 362).

שאלות לדיון:

1. דונו לעומק ברזים ובתעלומות שאנו מוצאים בחיי היומיום, בטבע, בקשרינו עם בני האדם ובסוגיות העוסקות באמונה, בטבעו של ה' ובגאולה. אחת האירוניות הגדולות של החיים היא שככל שאנו לומדים, כך אנו נוכחים לדעת כמה מעט אנו יודעים. מדוע עובדה זו נכונה אפילו יותר כשמדובר באמיתות רוחניות?
2. מהן אחדות מן ה"אמיתות" שלמעשה הן יחסיות, תרבותיות ומשתנות? כיצד אנו מבדילים בינן לבין אמיתות נצחיות ואוניברסליות שאינן ניתנות לשינוי? מדוע חשוב כל כך לדעת את ההבדל ביניהן? מדוע הבלבול הקיים בין אמיתות אקראיות וזמניות לבין אמיתות נצחיות הוא אחת הסכנות הגדולות האורבות לנו?
3. אומרים שאנשים חכמים שומרים את חבריהם קרובים אליהם, ואת אויביהם בקרבה יתרה אליהם. מה פירוש הדבר? כמשיחיים, כיצד עלינו להתייחס לעמדה זו? כיצד עשוי הכתוב בפסוק 16 בפרק י' בבשורת מתי לסייע לנו?

להיות באמונה

שבת אחר הצהריים

קראו את הפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי כ"ח 4, 7, 9; רומ' א' 16, 17; גל'ט' ג' 24; משלי כ"ח 5; יוח"א ב' 15-17; משלי כ"ט 13.

פסוק לשינון: "חָרַדְתָּ אָדָם, יִתֵּן מוֹקֵשׁ; וּבִטַח בַּיהוָה יִשְׁגָּב" (משלי כ"ט 25).

קולות רבים כל כך קוראים אלינו מכל עבר. כיצד נדע מהי הדרך הנכונה ומהי הדרך השגויה? התשובה טמונה באלוהים ובהתגלות שנתן לנו בדברו. עלינו ללמוד לבטוח באלוהים, להסתמך עליו ולציית לתורתו. כל השאר יבוא בעקבות זה באופן טבעי. ישוע לימד על כך כשאמר: "בַּקֵּשׁוּ תַחֲלָה אֶת מַלְכוּתוֹ וְאֶת צְדָקָתוֹ, וְכָל אֵלֶּה יִוָּסְפוּ לָכֶם" (מתי ו' 33). כאשר נבקש תחילה את מלכות ה', כל מה שנזדקק לו יינתן לנו. עלינו לבטוח בה' וללכת בעקבותיו – זו אמורה להיות העדיפות העליונה שלנו; אחרת, אנו נציב דבר אחר בראש מעיינינו, וזוהי אלילות לשמה, חד וחלק. נוכל ללמוד לבטוח בה' אך ורק דרך חיי אמונה. הליכה בעקבות המשיח היא בדיוק כך: הליכה. עלינו ליטול את ההחלטות הנכונות כדי לעשות את רצון ה' בחיינו, ואז להפקיד את תוצאותיהן בידיו.

שמרו את התורה

ארבעה מתוך 13 האזכורים של המילה "תורה" בספר משלי מצויים בפרק כ"ח (פעמיים בפסוק 4, ואז בפסוקים 7 ו-9). על אף שהמילה "תורה" בספר משלי מיוחסת בעיקר ל"הוראה" של אדם חכם (משלי י"ג 14), במסורת העברית נודעת לה קונוטציה רוחנית, והיא מתייחסת להתגלות אלוהית, כפי שמאשש הכתוב (משלי כ"ט 18).

קראו את משלי כ"ח 4, 7, 9. מה נאמר בפסוקים אלה על חשיבותה של התורה לגבי אורחות חיינו?

מה שהפך את עם ישראל שונה מיתר העמים לא היה קשור להלך החשיבה שלו או אפילו להשקפותיו ה"רוחניות" והתיאולוגיות. הבחירות הממשיות שבני ישראל נטלו על בסיס יומיומי בקשר למזון, למנוחה, לסביבה הטבעית וליחסיהם עם שכניהם ובני משפחותיהם – אלה היו הדברים שהפכו אותם "קדושים" או נבדלים" מיתר האומות. בחירות אלה היו אמורות להתבסס על התורה ומצוותיה.

אחרי הכול, כבני אנוש איננו יכולים להחכים מתוך עצמנו; במקרים רבים נבצר מאיתנו להבחין בין טוב ורע (מל"א ג' 9). לכן, אנו זקוקים לתורת ה' שתייע לנו להשיג יכולת הבחנה. במילים אחרות, רכישת חוכמה אינה תלויה בתרגול שכלי או רוחני; היא קשורה בעיקר לציות לחוק הנמצא מחוץ לנו, מחוץ לתובנות ולתשוקות שלנו, מחוץ לתרבות שלנו.

מובן שחוק זה הוא תורת ה' הנצחית. ציות לתורת ה' הוא צעד של אמונה. "אֵינְנִי בּוֹשׁ בְּבִטּוּחַת הַמַּשִּׁיחַ, שֶׁהָרִי הִיא כַּח הָאֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ אֶת כָּל מִי שֶׁמֵּאֲמִין, אֶת הַיְהוּדִי בְּרֵאשׁוֹנָה וְגַם אֶת הַלֵּא יְהוּדִי; כִּי בָּהּ צִדְקַת הָאֱלֹהִים מִתְגַּלֶּיֶת מִתּוֹךְ אֲמוּנָה לְתַכְלִית אֲמוּנָה, כְּכַתוּב: 'וְצִדִּיק בְּאֲמוּנָתוֹ יִחְיֶה'" (רומ' א' 16, 17).

אילו צרות ובעיות נחסכו מכם משום שהתחייבתם באמונה לשמור את תורת ה'?
כיצד היו חייכם שונים אלמלא שמרתם את תורת ה'?

חפשו את ה'

התורה, על אף חשיבותה לחיי האמונה, היא כשלעצמה אינה מקור החיים. אדרבה, התורה מצביעה על חטאינו, והחטא מוביל למוות (ראו רומ' ז' 7-13). תחת זאת, מה שהופך את התורה מועילה כל כך הוא העובדה שהיא נובעת מאלוהים. אלמלא נבעה מאלוהים, היא היתה קובץ חוקים לגליסטי שאין לו דבר וחצי דבר עם תכליתו המקורית של ה'. חיי ציות לתורת ה' נלווים לחיים בחברת אלוהים. התורה אינה תופסת את מקומו של ה', אלא נוהגת בדיוק כמו מורה (על פי ההקבלה של שאול השליח), המובילה את תלמידיה אל אדונם (גלט' ג' 24).

קראו את אל הגלטים ג' 24 בהקשר זה. כיצד מצביעה התורה על ישוע, כדי ש"נִצְדָּק על יְדֵי אֱמוּנָה"?

ספר משלי אינו רק ספר חוכמה; בראש וראשונה הוא ספר על אלוהים שגילה את חוכמתו לבני האדם. חיפוש אחר חוכמה דרך ציות לתורת ה' יקרב אותנו לאלוהים ולגאולה שהוא מעניק לנו חיים אין כסף דרך אמונה בישוע.

קראו את משלי כ"ח 5. מהו המפתח שיעזור לנו "להבין הכול"?

המילה "יבינו" מופיעה פעמיים בפסוק 5, בדיוק כפי שהמילה "תורה" מופיעה פעמיים בפסוק 4. שני הפסוקים קשורים זה לזה: שמירת התורה (פס' 4), והחיפוש אחר אלוהים (פס' 5), עולים בקנה אחד. ואולם, לא מדובר אך ורק בידיעת, הבנת ועשיית הטוב ("משפט" על פי פס' 5). הבנת "הכול" קשורה לעובדה שהיא נובעת מאלוהי "הכול". בישראל הקדומה, ידע כללי לא היה מנותק מן החוויה הדתית. אמונה היתה קשורה הדוקות לשכל הישר. לא ניתן היה להעלות על הדעת דבקות באמונה ללא מחשבה או מחשבה ללא אמונה, שכן אלוהים הוא המקור של שתייהן.

מדוע אמונה באלוהים עולה בקנה אחד עם השכל הישר? מדוע מאיסה בה' היא צעד הרבה יותר לא הגיוני ולא נבון מאשר אמונה באלוהים?

מסר לעשירים

קראו את יוח"א ב' 15-17. מפני מה אנו מוזהרים כאן?

כיצד נתגונן מפני הסכנה המוזכרת בפסוקים אלה?

על אף מגוון המשמעויות הנקשרות לרעיון העושר, ספר משלי מציג בפנינו הוראות כיצד "להתעשר", וכיצד להתמודד עם "העושר" שצברנו.

1. אל תתעשרו על חשבון העניים (משלי כ"ח 8). אם השגתם את הונכם על חשבון העניים, כספכם לא נרכש בצדק וביושר. כתבי הקודש מדברים מפורשות נגד אנשים המנצלים את העניים לתועלתם האישית.

2. תנו לעניים (משלי כ"ח 27). בניגוד לאדם שאפתן וחמדן (לפי משלי כ"ח 25, הביטוי "רחב נפש", פירושו אדם שאינו יודע שובע), האדם הנותן בנדיבות לעניים יבורך: הוא ישגשג ויתענג על נכסיו.

3. עבודה קשה (משלי כ"ח 19). עושר אינו אמור להגיע אלינו דרך גניבה או יד המזל, אלא לשמש גמול על עבודתנו הקשה. פרי עמלנו תלוי באיכות עמלנו. אם אנו עשירים, עלינו להיות ראויים לעושרנו.

4. אל תנסו להתעשר במהירות (משלי כ"ח 20, 22). הכתוב מציג שני תרחישים אפשריים: א) אנו מעלימים עין ממעשה עוול ובכך נעשים שותפים לעבירה (משלי כ"ח 22; ב) אנו להוטים כל כך ליהנות מהונם של הורינו, עד שאנו גוזלים מהם את כספם, מקור מחייתם היחיד (משלי כ"ח 24). וגרוע מכך, אנשים העושים מעשים כאלה עלולים להצדיק בלבם את מעשיהם הרעים, ולשכנע את עצמם שהם לא עשו כל רע. לכן, הם אומרים: "לא עשיתי שום פשע."

כסף הוא כוח עוצמתי מאוד בעולמנו, לכן כתבי הקודש מרבים לדון בו. אם אתם להוטים להשיג ממון, כיצד תוודאו פן תיפלו למלכודת שכונתה בפי ישוע: "מְדוּחֵי הָעֶשֶׂר" (מרקוס ד' 19)?

מדריך לעניים

קראו את משלי כ"ט 13. מה נאמר כאן?

העניים והעשירים הם שווים (משלי כ"ט 13).
הדימוי של אור המופיע כאן – ה' נתן את אור החיים הן לעני והן לעשיר – מעמיד את הסוגיה בפרספקטיבה של הבריאה. הן העני והן העשיר נבראו בידי ה' (משלי כ"ב 2). שניהם נהנים ממתנת החיים, והחמה זורחת על שניהם. בדיוק כשם שהעשירים הוזהרו לגבי יחסם לעניים, העניים אמורים לאהוב אפילו את האנשים שעושקים אותם, ולרוב, עושקי העניים הם העשירים (מתי ה' 44, 45).

מהו המסר הטמון במשלי כ"ח 3?

חובותיהם של העניים זהים לחובותיהם של העשירים (משלי כ"ח 3). עוני אינו אמור לשמש תירוץ לחטא. העובדה שמישהו דיכא או עשק אתכם אינה מעניקה לכם היתר לדכא או לעשוק את הזולת. המשל של ישוע על העבד שמיאן למחול ועשק אדם עני ממנו, מעיד כי תגובה זו, על אף שאיננו מצפים לה מצדו של אדם עני, (שכן אנו עשויים לחשוב שהוא יהיה אוהד יותר כלפי אחיו העניים), אינה יוצאת דופן (מתי י"ח 22-35). במשלי כ"ח 3, הדימוי של גשם שבדרך כלל מהווה ברכה, הופך כאן למטר סוחף הרסני; דימוי זה ממחיש את אי התקינות של התנהגות זו, ואת האכזבה שהיא מסבה.

מהו המסר הטמון במשלי כ"ח 6?

עני צדיק טוב יותר מעשיר רשע (משלי כ"ח 6). על פי חוכמת המסורת, הצדיק אינו אמור להיות עני, שכן עוני אמור להיות עונשם של העצלים (משלי כ"ד 34). ואולם, החיים הם הרבה יותר מורכבים. העני עלול להיות קורבן של ניצול ועוול או של נסיבות שאינן בשליטתו. על פי רוב, זה המצב. ואולם, קני המידה של ערכי הצדק והמוסר שספר משלי דוגל בהם הם מפורשים וברורים. צדיקות חשובה יותר מעושר, והצלחה אינה אינדיקציה ברורה לצדיקות.

מה נוכל לעשות אם נתמוודד חלילה עם הפיתוי להתפשר על ערכינו למען רווח חומרי? כיצד נתגבר עליו?

כיצד נגן על עצמנו מהתפשרות כזו, שכל כך קל להידרדר אליה מכפי שנדמה לנו?

אהבת האמת

מכל הדברים שנוכל ללמד את ילדינו, תלמידינו או כל אדם המוכן ללמוד מאיתנו, ייתכן שהשיעור החשוב ביותר נמצא כאן, בדומה לדברים שכתב שאול השליח על האובדים, אשר "לא קבלו את אהבת האמת אשר יכלו להנשע בה" (תסל"ב ב' 10). ברור שישוע הוא האמת, וכאשר מלמדים את הזולת לאהוב את האמת, למעשה מלמדים אותו לאהוב את ישוע. האם ישנו משהו חשוב מזה?

"יהיה אשר יהיה קו החקירה בו בחרנו, כאשר אנו מבקשים באמת ובתמים להגיע לאמת, אנו באים במגע עם תבונה כבירה, עוצמתית, סמויה מן העין, הפועלת בכל ודרך הכול. מוחו של האדם מתחבר עם מוחו של ה'; בן התמותה מתחבר עם האל האינסופי. לא ניתן לאמוד את מידת ההשפעה של ההתחברות הזו על הגוף, הנפש והנשמה של האדם." (אלן גיי. ווייט, Education, עמ' 14).

קראו את משלי כ"ט 15 (ראו גם משלי כ"ט 19). איזה עיקרון חשוב נחשף כאן, לא רק בנוגע לחינוך, אלא גם לגבי החיים באופן כללי?

על אף שהמופת שלנו חשוב (במיוחד למען אלה שאיננו יכולים להוכיחם או להענישם), ישנם מקרים שבהם אין די בדוגמה אישית. דבר זה נכון במיוחד לגבי ילדינו. לפעמים ילדים זקוקים לעונש כדי לשוב לדרך הנכונה ולדעת את גבולותיהם.

כולנו ניחנו בטבע חוטא ומושחת, ודבר זה חל גם על אותם יצורים קטנים, מופלאים, נעוצים ואהובים – ילדינו. איננו עושים לילדינו או לעצמנו שום טובות כשאנו מניחים להם לעשות ככל העולה על רוחם. למעשה, ילדים לא רק זקוקים למשמעת – הם כמהים למשמעת. עליהם לדעת שישנם גבולות, ושעליהם להישאר בתוך הגבולות שהצבנו להם. כאשר הורה מאמין שעליו לכבד את החופש של ילדיו, ולפיכך מניח להם לעשות ככל העולה על רוחם, בלי לרסן אותם לעולם, הוא ימיט לבסוף "בושה" על עצמו ומשפחתו, וללא ספק יסב צער לילדיו – אם לא עכשיו, אז ודאי כשיגדלו ויהפכו לאנשים בוגרים.

מהם אחדים מן הלקחים שלמדתם בילדותכם ונתרתו חרוטים בלבכם עד היום? כיצד עזרו לכם הידע או הלקחים שרכשתם בשיפור חייכם כיום?

לימוד נוסף: "חוקי ה' מעוגנים בתורת מוסר נצחית שאינה ניתנת לשינוי; הם נוסחו ונקבעו על בסיס זה כדי להסב אושר ושמחה לאנשים שישמרו אותם... אמונה מקרבת את האדם לאלוהים ולקשר אישי עמו, אך לא רק לזה; שכן עיקרי השמיים נועדו לסייע ולהביא ברכה לאנושות." (אלן ג'י. ווייט, Sons and Daughters of God, עמ' 267).

"הרשלנות המוחלטת בנוגע לחינוך הילדים ליראת ה', הנציחה את הרוע ושחררה לשורות האויב ילדים רבים שתחת השגחה נאותה והכשרה נבונה יכלו לשתף פעולה עם המשיח. תורות שקר, הנחיייה מוטעית וחיבה לא נבונה שהופנתה לאפיק לא נכון – כל אלה טיפחו בילדים תכונות שהפכו אותם דוחים ועצובים, מיררו את חיי ההורים, והעבירו את השפעתם הרעה מדור לדור. כל ילד שהוריו מניחים לו לעשות ככל העולה על רוחו, ימיט חרפה על אלוהים ויבייש את אביו ואת אמו....

"דרך התרשלות במילוי חובתם והנחיית ילדיהם בדרך הרעה, סוגרים ההורים את שערי עיר האלוהים בפניהם." (אלן ג'י. ווייט, כרך 5, עמודים 325, 326).

שאלות לדיון:

1. על אף שהתחנך בבית משיחי, הסופר הרוסי טולסטוי זנח את אמונתו במשך שנים רבות. בזקנותו הוא החל לתהות: מהי משמעות החיים, במיוחד לאור העובדה שהם יסתיימו במוות ודאי? על אף שחיפש תשובות בכל תחומי הידע, לא מצא אף תשובה. לבסוף הבין שהתשובה ההגיונית היחידה לסוגיית החיים ומשמעותם טמונה באמונה – בדבר מה המצוי מעל ההיגיון. כלומר, השכל הישר שלו אמר לו לצעוד מעבר להיגיון, ולפסוע לתוך עולם האמונה כדי לקבל מענה לסוגיית משמעות החיים. לפיכך, מדוע אמונה בישוע היא הבחירה הגיונית ביותר שנוכל ליטול בנוגע למשמעות ולתכלית החיים?
2. על פי הבנתכם, מהי משמעותה של אהבת האמת? כיצד ניתן לאהוב את האמת? מובן שלאהוב את האמת משמעו שעלינו לדעת תחילה את האמת. כיצד נגיע לידיעת האמת? כיצד נדע בוודאות שאיננו מאפשרים לדבר לעמוד בדרכה של אהבת האמת שלנו?

ענוות החכמים

שבת אחר הצהריים

קראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי ל', לוקס י"ח 9-14, איוב ל"ח-מ' 2, יוח"א א' 9, התג' ג' 14-18, תהל' ק"ד 24.

פסוק לשינון: "אֲשֶׁרֵי עֲנִי הָרוּחַ, כִּי לָהֶם מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם" (מתי ה' 3).

ענווה נחשבת בכתבי הקודש למעלה חשובה. הנביא הדגול משה תואר כאדם העניו ביותר שחי אי פעם עלי אדמות (במדבר י"ב 3). על פי מיכה ו' 8, אחת החובות העיקריות שה' מצפה מהאדם לקיים היא: "וְהִצַּנֵּעַ לֵבְךָ עִם אֱלֹהֶיךָ." גם ישוע הדגיש כי ענווה היא אידאל שכל משיחי אמור לאמץ: "לִכְן מִי שֵׁיִשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִיֹּת כְּיֶלֶד הַזֶּה הוּא הַגָּדוֹל בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם" (מתי י"ח 4).

אחרי הכול, במה יש לאדם להתפאר? כל נשימה, כל פעימת לב, כל מתנה וכל כישרון נובעים אך ורק מאלוהים, "בּוֹ אֲנַחֲנוּ חַיִּים וּמְתַנַּעְעִים וְקִיָּמִים" (מה"ש י"ז 28). לאורו של צלב המשיח, כל מעשי צדקתנו הם "כְּבִגְד עֲדִים" (ישע' ס"ד 5); לפיכך, כיצד נוכל להתפאר?

השבוע, מחבר פרק ל' בספר משלי בוחן את הענווה; בהתחשב במגבלותינו כבני אנוש, יהיה טיפשי מצדנו לנסות להיות משהו אחר חוץ מאשר ענווים.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 21 במארכס.

מי אתם חושבים שאתם?

קראו את משלי ל' 1-3, 32, 33. מה נאמר בפסוקים אלה?

דברי השליה המביעים את תחושת האפסות של המחבר מהווים אתגרת אתגרת קצרה מדברי השבח וההתרברבות של מלכי המזרח התיכון הקדום, שלרוב אהבו להתפאר בחוכמתם, הישגיהם וניצחונותיהם הצבאיים. שלמה המלך מתואר כמי שעלה על כל "מלכי הארץ לעשר ולחכמה" (מל"א י' 23; קהלת ב' 9). ובל נשכח את נבוכדנצר, שהכריז: "האין זו בכל הגדולה אשר אני בניתיה להיות בית מלוכה? ברב פחי עשיתי זאת ולכבוד תפארתתי!" (דניאל ד' 27).

ואולם, משום שמחבר הפרק הזה במשלי מודע לבורותו, הוא טוען כי אדם מתנשא המתגאה בעצמו נוהג כנבל, כטיפש. המילה "נבל" המציינת כאן "אדם טיפש", היא אף שמו של נבל התנכ"י, שהתנהגותו הפכה לשם דבר של גאווה חדורת טיפשות (שמ"א כ"ה). בהתרברבות כזו המעידה על גאווה, טמון פוטנציאל של השפלה, ולפיכך של זעם וריב. שאל השליח כינה אחדים מחברי קהילתו "אווילים", שכן הם החשיבו עצמם לחכמים, והכי גרוע, הם התפארו בזה (קור"ב י"א 18, 19).

קראו את לוקס י"ח 9-14. מדוע קל יותר לנהוג כמו הפרושים מכפי שנדמה לנו?

כיצד תוודאו לא ליפול לאותה מלכודת, אפילו בדרכים מתוחכמות?

עלינו לרחם על אנשים המתפארים בעצמם (לרוב, התנהגות כזו מכסה על תחושה עזה של חוסר ביטחון); הדבר מעיד עד כמה הם מרמים את עצמם, ועד כמה הם בורים באמת.

ידע של ה'?

גאווה צצה אצל אנשים שאינם מכירים את ה' באופן אישי. בניגוד להם, אדם שחי בקרבה יתרה עם ה' יהיה עניו, שכן הוא מצוי תמיד בקשר עם האל הכול יכול, האינסופי, הכביר יותר מכל אחד ואחת מאיתנו. כאשר אנו הוגים בגודלו של היקום, ונוכחים לדעת שאנו סוגדים לבורא היקום אשר לבש בשר ודם וסבל את ייסורי הצלב בעבורנו בדמותו של ישוע המשיח – רוב הסיכויים שלא נאלץ להילחם בגאווה כל עוד נציב את המחשבות הללו לנגד עינינו.

קראו את משלי ל' 3-6. מה נאמר בפסוקים אלה על העוצמה, ההוד והמסתורין של אלוהים?

יש להבין את הביטוי "דעת ה'" כ"ידע על ה'". חמש השאלות הרטריות שהועלו כאן מאלצות אותנו להיווכח כמה מעט אנו מבינים על אלוהים.

קראו את ארבע השאלות הללו במשלי ל' 4. איזה אתגר הן מציבות בפנינו?

משום שאלוהים הוא הבורא (ארבע השאלות הראשונות), איננו מסוגלים להבין (השאלה החמישית). בספר איוב, ה' מאתגר את איוב בשאלות דומות, וזאת כדי שאיוב ייווכח כי דרכי האל נבצרות מבינתו (איוב ל"ח-מ' 2).

העובדה שאלוהים הוא הבורא ושאיננו מסוגלים להבין באופן מלא, מעניקה לנו לקח חשוב בנוגע לאופן שבו עלינו לקבל את התגלותו בדברו, בכתבי הקודש הנתונים תמיד לחקירתם של המלומדים והחוקרים. מי אנו – שהבנתנו, אפילו של הדברים הפשוטים ביותר בטבע, מעורפלת ורווית תעלומות – שנעז לקרוא תגר על דבר ה', אפילו על חלקים בכתבי הקודש שהם קשים מדי או טורדים את שלוותנו?

הגו לעומק בגדולה, בהוד, בהדר ובמסתורין של הבריאה עצמה. מה אנו אמורים להסיק מכך על גדולתו, הודו ומסתוריותו של הבורא? מדוע הוד, גדולה ומסתורין אלה אמורים להעניק לנו נחמה ולהפיח בנו תקווה?

לא מעט מדי ולא יותר מדי

בקטע זה (משלי ל' 7-9), נכללת התפילה היחידה בספר משלי. אין זה מקרי שבקשה זו באה מיד לאחר הפסוקים המאששים את העובדה שה' הוא הבורא הכביר (משלי ל' 4), ואת הבטחת הנאמנות שלו (משלי ל' 5).

קראו את משלי ל' 7-9. מדוע יבקש מישהו דברים כאלה?

לפני שנבקש דבר מה מאלוהים, חשוב שנוודא שהקשר שלנו איתו חזק ויציב. כאשר אנו משקרים, אנו נוהגים כאילו אלוהים, היודע את כל הדברים, אפילו אינו קיים. לכן, וידוי על חטאנו הוא תנאי מוקדם למחילה (יוח"א א' 9). איננו יכולים לרמות את אלוהים; הוא רואה אותנו בדיוק כפי שאנחנו. בשעת התפילה, כשאנו משתטחים אפיים ארצה, שוכבים כמתים על האדמה וטומנים פנינו בעפר (איכה ג' 29), הדבר חושף לא רק את סגידתנו לה' ואת ענוותנו, אלא אף את מודעותנו לעירום הרוחני שלנו לפני ה'. במשלי ל' 8, המחבר מבקש מאלוהים לא לתת לו עוני, ואף לא עושר. בפעם הראשונה בתנ"ך שבה מופיע הפועל "נתן" בהקשר לאדם, הוא מציין את מתת המזון שה' ברא למען ברואיו (ברא' א' 29). מסיבה זו, בתרבויות רבות המזון מקושר במסורת עם תפילה. צורך בסיסי זה, שגורם לכולנו להיות תלויים לחלוטין באלוהים, אלוהי הבריאה, הופך את חווית התפילה ללב לבם של קיומנו והישרדותנו.

שתי הבקשות אינן מצביעות אך ורק על אופי יציב ומאוזן. יש להן תכלית אחת: מתן שבח ותהילה לאל. אם יש לנו מעט מדי, אנו עלולים לגנוב ולפגוע בה'; אם יש לנו יותר מדי, איננו חשים שאנו זקוקים לאלוהים, ואנו עלולים להתכחש לקיומו. לכן, חשוב לציין שרק מצב קשה כזה עלול לנתק אותנו מה'; אבל אם חטאנו עקב מחסור, רוב הסיכויים שנמשיך בהתחברותנו עם ה'.

תפילת האדון כוללת את אותה בקשה בעלת שני הפנים: (1) **"אֵת לֶחֶם חֻקְנוּ תֵּן לָנוּ הַיּוֹם"** (מתי ו' 11); דהיינו, הענק לנו די צורכנו ולא למעלה מזה; (2) **"אֵל תְּבַיְאֵנוּ לַיְדֵי נְשִׁיוֹן, כִּי אִם חֲלָצְנוּ מִן הַרְעָה"** (מתי ו' 13); דהיינו, דאג למלא את צרכינו, וכך לא נתפתה לגנוב חלילה.

הגו במידת תלותכם בה'. כיצד שמירת עובדה מוצקה זו לנגד עיניכם תסייע לכם להתחזק ולצמוח באמונה? אילו סכנות אורבות לנו אם נשכח את התלות הזו?

מעשיהם של בעלי הגאווה

ממש כשם שענווה היא מידה טובה שמביאה לבעליה טובות וברכות רבות, היעדר ענווה הוא מצב מסוכן שימיט קללות רבות על ראש בעליו. אחרי מתן אישוש למעלת הענווה דרך הצגת תגמולה ופריה, פרק ל' במשלי מעניק לנו אזהרה נוקבת על הסכנות הנובעות מן הגאווה.

1. **הטחת קללות בהורים** (משלי ל' 11, 17). אָגוּר פּוֹתַח בְּקִטְגוּרִיהָ זֶה שָׁכַן הִיא מֵיִצְגַת אֶת אֶקֶט הַגְּאוּוֹה הַחֲמוּר בִּיּוֹתֵר: כֹּאשֶׁר הַיְלָדִים מִקְלִים רֹאשׁ בְּכַבּוּד הָאֵם וְהָאֵב וְבוֹזִים לְמִקּוֹר חַיִּיהֶם. חָשׁוּב לְצִיֵּן שִׁמְצוּוֹת כִּיבוּד הַהוּרִים הִיא הַדִּיבֵר הַיְחִיד שֶׁלְצַדּו גְּמוּל, הַבְּטַחָה לְאַרִיכוּת חַיִּים: "כִּבְּדָ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ, לְמַעַן יִצְרָכֶךָ וְיִשְׁלָמֶךָ." (שְׁמוֹת כ' 11; אִפְסִי ו' 2, 3). וְאִילוּ הָעוֹנֵשׁ עַל חִלּוּל דִּיבֵר זֶה הוּא עוֹנֵשׁ מוֹוֹת (שְׁמוֹת כ"א 15, 17).

2. **צדיקות עצמית והתחסדות** (משלי ל' 12, 20). מִצְבֵּם שֶׁל חוֹטְאִים הוֹרֵאִים בְּעַצְמָם צְדִיקִים הוּא בְּכִי רַע, שָׁכַן הֵם יִישְׂאָרוּ אֲשֶׁמִּים בְּחִטָּאִם בְּעוֹדֵם מֵאֲמִינִים שֶׁהֵם טְהוּרִים וְזֹכִים וְאִינֵם זְקוּקִים לְמַחִילָה. מְסִיבָה זֶה, וִידוּי עַל חִטָּא הוּא חִיוּנִי לְשֵׁם קְבֻלַּת מַחִילָה (יִוְחִ"א א' 9). חֲבָרֵי קְהִילַת לְאוּדִיקָאָה, הַטּוֹעֲנִים שֶׁהֵינָם עֲשִׂירִים, חֲכָמִים, לְבוּשֵׁי הַדָּר וְאִינֵם חֲסָרִים דָּבָר (בְּזָמַן שֶׁהֵם אִינֵם מוֹדְעִים לְאוּמִלְלוֹתָם, עוֹנֵיִים, עִיּוּרוֹנִים וְעִירוֹמִם), מִקְבָּלִים עֲצָה: בִּיכּוֹלֵתֶם לְרַכּוֹשׁ מֵאֱלוֹהִים אֶת הָאֲמֻצָּעִים לְתִיקוֹן מִצְבֵּם הָאוּמִלְלָל (הַתְּגִ' ג' 14-18).

"מוצגת כאן קבוצת אנשים המתגאים ברכושם החומרי, בידע הרוחני שלהם וביתרונותיהם הרוחניים. אך הם אינם מגיבים לברכות שאלוהים מרעיף עליהם, על אף שאינם ראויים להן. הם חדורי מרי וכפיות טובה, הם שכחו לגמרי את אלוהים; אך אלוהים עדיין מטפל בהם כאב אוהב מלא חמלה ומחילה, אשר מטפל בבנו הסורר שאינו מכיר לו תודה. הם מגלים התנגדות לחסדו, משתמשים לרעה בזכויות היתר שנתן להם, מתעלמים במופגן מן ההזדמנויות הנקרות על דרכם ביד ההשגחה, ושומחים לשקוע בכפיות טובה מצערת, בדת הרשמית החלולה שלהם ובהתחסדות חדורת צביעות." (אלן גיי. ווייט, Faith and Works, עמ' 83).

3. **בוז** (משלי ל' 13, 14). הַתְּמוּנָה הַמְצִיגָה אֶת הַגְּאוּוֹתֵינִים אִינָה נֹאֵה. עַל אֶף שֶׁמִּבְּטָ גָּאָה עַל פְּנִיָּה, גְּאוּוֹתֵם נִיכְרַת בְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם וִיחֲסָם: הִיא מֵתְבַטָּאֵת בְּבוֹז שֶׁהֵם מִפְּגִינִים כְּלָפִי אֲנָשִׁים שֶׁלְדַעְתָּם נְחוּתִים מֵהֶם. הַדִּמּוּי שֶׁל "שִׁינִיִּים" ו"מִלְתְּעוֹת" (מְשָׁלִי ל' 14), מַעֲיֵד עַד כִּמּוֹה רַעִים מַעֲשֵׂיהֶם. הֵם מֵתְנַכְלִים לְעַנִּיִּים וּמִבְקָשִׁים לְהַכְחִידֵם.

חשבו על יחסכם לזולת, במיוחד כלפי אנשים שאתם אפילו חשים עליונות עליהם (לרובנו יש רגשות כאלה לפעמים, נכון?) כיצד תתקנו זאת? כיצד תפגינו את הענווה הנדרשת כדי לתקן זאת?

לקח מן הטבע

כלל אורכם של כתבי הקודש, דימויים מעולם הטבע משמשים כדי ללמדנו אמיתות רוחניות. גם כאן מלמדים אותנו המשלים לקחים מעולם הטבע על ענווה. **קראו את משלי ל' 18, 19. מה נאמר כאן על מגבלות התבונה האנושית?**

בעיני אַגור, רבים מן הדברים ה"רגילים" בעולמנו הם מסתוריים. הוא מציג כאן תערובת מרתקת של דברים שהם מופלאים בעיניו. שני הדברים הראשונים לקוחים מעולם החי: נשר העושה את דרכו בשמיים בחרישיות, נחש המתפתל וזוחל בחרישיות על פני האדמה. ואז, הוא מציין שני מעשים של בני האדם: הפלגת ספינה בים וזיווגם של גבר ואשה. אפילו בימינו, עם כל הידע המדעי שצברנו, עדיין נותרו תעלומות רבות. לכן, חשוב שלא נאבד לעולם את הערכתנו לעומק, להוד ולמופלאות של החיים. גישה כזו תסייע לנו להישאר ענווים לפני ה'.

קראו את משלי ל' 24-28. אילו תעלומות נוספות מן הטבע לכדו את תשומת לבו של המחבר ועוררו את השתאותו?

מעניין לציין שהפסוקים שקדמו לפסקה זו (משלי ל' 20-23) עוסקים באיוולת, בגאווה וברשע של האדם. ואז, המחבר עובר לעולם החי ומצביע על בעלי חיים קטנטנים וענווים, אשר "הַמָּה, הַכְּמִים מְחַכְּמִים" (משלי ל' 24). חוכמתם רבה כל כך, שהוא מדגיש זאת דרך חזרה על המילה "חוכמה" המיוחסת לאדם: "אֲשֶׁרִי אָדָם, מְצֵא חֲכָמָה" (משלי ג' 13), ואפילו לאלוהים בכבודו ובעצמו (איוב י"ב 13, תהל' ק"ד 24). גם בימינו, עם כל ההתקדמות במדע, התנהלותם ואורחותיהם של יצורים זעירים אלה עדיין נבצרים מבינתנו. לכן, אין ספק שמעשיהם והתנהלותם הפליאו אף יותר את חכמי העולם העתיק, שהמחבר נמנה עליהם. אכן, אין ספק שהוא היה חכם, שכן אחד הסימנים הברורים לחוכמה הוא להודות שאנו יודעים מעט כל כך, אפילו על הדברים השכיחים ביותר.

הגו בכמה מן הדברים "הפשוטים ביותר" בטבע: עלה של עץ, טיפת מים, קונכייה. כיצד אמורה העובדה שאפילו דברים פשוטים אלה גדושי רזים לעזור לנו להישאר ענווים?

לימוד נוסף: "עלינו לרחוש יראת כבוד לדבר ה'. עלינו להפגין כבוד כלפי עותק של כתיבי הקודש, לעולם לא לעשות בו שימוש של חולין, לעולם לא לנהוג בו ברשלנות. לעולם אין לצטט מן הכתובים בבדיחות דעת או לנסח את הכתוב בגרסה חופשית כדי לחדד דבר חידוד או אמרה שנונה. 'פַּל אִמְרַת אֱלֹהֵי צְרוּפָה'; 'פֶּסֶף צְרוּפָה... מִזְקָה, שְׁבַעֲתַיִם. 'משלי ל' 5; תהל' י"ב 7." (אלן ג'י. ווייט, Education, עמ' 244).

"המילים הראשונות שיצאו מפיו של המשיח אל ההמונים על ההר היו דברי ברכה. 'אשרי עניי הרוח' כך אמר, אשרי אלה שמכירים בעוניים הרוחני ומזהים את הצורך שלהם בגאולה. הבשורה אמורה להתבשר באוזני העניים. היא לא תתגלה לבעלי הגאווה הרוחנית, המצהירים על עושרם וטוענים שאינם זקוקים לדבר, אלא לענווים שלבם שבור וגדוש חרטה... ה' אינו יכול לעשות דבר כדי להביא לתיקונו ולהחלמתו של האדם, עד אשר האדם מכיר בחולשתו, מאבד כליל את ביטחונו העצמי ומכניע עצמו לשליטת האלוהים. רק אז יוכל האדם לקבל את המתת שאלוהים מחכה להרעיף עליו. ה' לא ימנע דבר מנשמה המודעת לצורך שלה. לאדם כזה תהיה גישה חופשית לה', כליל השלמות והמלאות." (אלן ג'י. ווייט, The Desire of Ages, עמודים 299, 300).

שאלות לדיון:

1. הגו בתוכנית הגאולה ובמה שנדרש כדי לגאול אותנו. כלומר, אנו כה חוטאים, כה מושחתים וכה רעים, שאין די בתיקון ותחייה מוסרית כדי לפדות אותנו מן החטא. אנו זקוקים לקורבן תמורה, למישהו שיעמוד במקומונו, יישא את אשמתנו, ושדי יהיה בצדקתו כדי לעשותנו צדיקים בעיני ה'. מה אמורה ממשות זו ללמדנו על הסיבה לכך שגאווה ויהירות הן מן הגרועות שבחטאים, שחוטאים כמותנו מבצעים?
2. באילו אופנים שונים מתבטאת תלותנו בה' לשם קיומנו? אילו דברים בטבע מעידים על האופן שבו ה' מקיים אותנו?
3. הגו לעומק בתפילה במשלי ל' 7-9. בחנו את האיזון שהוצג בקטע. כיצד נמצא את האיזון בכל מעשינו? מדוע הדבר חשוב כל כך?

על נשים ועל יין

שבת אחר הצהריים

קראו את הפסוקים והפרקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי ל"א,
איוב כ"ט 15, משלי ח', קור"א א' 21, התג' י"ד 13.

פסוק לשינון: "אל תתן לנשים חילך; ודרכיך, למחות מלכין. אל למלכים,
למואל, אל למלכים שתו יין; ולרוזנים, או (אי) שכר" (משלי ל"א 3, 4).

ספר משלי פותח בהוראת אב לבנו (משלי א' 1, 8; ד' 1), וחותם בהוראת אם לבנה (משלי ל"א 1). ייתכן שהשם למואל מרמז על שלמה; אם נכון הדבר, הרי שאמו של למואל היא אמו של שלמה המלך, והיא מזוהירה כאן את בנה מפני שתי סכנות חמורות ביותר האורבות למלך: יין ונשים.

הקשר בין האזהרה מפני שתיית יין לבין האזהרה מפני נשים הוא מכוון. כדי להנהיג את ארצו ביעילות, המלך חייב להיזהר מפני ההשפעות שיש עליו, ושני גורמים אלה עלולים להיות עוצמתיים מאוד. אומנם חברתה של אישה טובה יכולה להועיל לו, אבל אלכוהול מביא רק צרות.

בהוראת האב לבנו בראשית הספר, האב מודאג לגבי רכישת חוכמה. כאן האם חפצה שבנה יישם את החוכמה שרכש בחיים האמיתיים, שכן העקרונות הרוחניים שלימד האב יהיו חסרי משמעות אם הבן לא ישעה לעצות המעשיות שקיבל מן האם.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 28 במארכס.

לשתות לחיי "החיים"?

בתרבויות רבות, שתיית אלכוהול קשורה לחיים. אנשים מרימים את כוסם ומאחלים איש לרעהו חיים ארוכים: "לחיים!" אך האירוניה היא שכל כוס כזו פועלת דווקא להרס החיים. בקבוקי שיכר מעוצבים, פואמות על שתייה, מוצרים מתוחכמים הקשורים לתרבות השתייה ואפילו מספר ממצאים "מדעיים", מעודדים את השתיינים להאמין שצריכת אלכוהול מועילה להם. ספר משלי כבר הזהיר אותנו מפני התעיה קטלנית זו (משלי כ"ג 30-35). אך עתה הוא שב לדון בנושא, ואף מראה לנו את הנזק הרב העלול להיגרם מצריכת אלכוהול.

קראו את משלי ל"א 4, 5, 8, 9. מה נאמר בפסוקים אלה? כיצד המסר הטמון בהם חל על כל אדם ירא ה', לא רק על המלך?

איוב מתאר את עצמו במילים דומות. הוא אומר: "עֵינַי הָיִיתִי לְעֹנֵר; וְרַגְלַי לְפֶסֶחַ אֲנִי" (איוב כ"ט 15). בדומה, המלך או בעלי האמצעים אמורים לעזור לעניים ולנזקקים. הם אמורים לפתוח את פיהם למען ה"אילמים" – אלה שקולם אינו נשמע מפני שאיש אינו מקשיב להם. על המלך להיות ל"פה" לדלים ולמסכנים, ולגזור את דינם בצדק. השפעתו ההרסנית של היין אף נחשפת בכך שבכוחו לעוות את כושר השיפוט של האדם. שתיית אלכוהול מזיקה לאנשים מן השורה, אבל אצל מלך או שופט היא עלולה לייצר מצבים מחרידים. מלך שתיין לא רק "שוכח את החוק" ואינו מבחין בין טוב לרע, אלא אף מעוות את הדין: האשמים מזוכים בדין ומוכרזים חפים מפשע, ואילו החפים מפשע מואשמים ונענשים על לא עוול בכפם.

המחבר מבקש לחדד כאן את הסיכון הכרוך בשתיית אלכוהול: הדבר עלול לפגום ביכולת ההבחנה בין טוב לרע, בין דרך הישר לדרך הרעה. האיסור על שתיית אלכוהול קשור לחוכמה בסיסית, ולכן הוא אמור לחול על כל אדם. ראוי לציין שדאגה זו היא בדיוק הסיבה המשתמעת מן האיסור המפורש החל על הכוהנים: "יָיִן וְשִׁכָר אַל תִּשְׁתְּ אֹתָהּ וּבְנִיךָ אֶתְּךָ... וְלֹהֲבַדִּיל, בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחַל, וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר" (ויקרא י' 9, 10). מי מאיתנו לא חזה בתוצאותיו ההרסניות של האלכוהול אצל אנשים רבים כל כך? כיצד תעזרו לאנשים, במיוחד לצעירים, להתרחק מרעה חולה זו העלולה להמיט נזק רב כל כך עליהם ועל זולתם?

לחיי ה"מוות"!

קראו את משלי ל"א 6, 7. כיצד אנו אמורים להבין את הכתוב הזה? _____

אם נקרא את הפסוקים האלה ברפרוף, נקבל את הרושם שאמו של למואל האמינה כי ניתן להתיר צריכת יין או כל משקה משכר אחר לאדם נוטה למוות או לאדם הסובל מדיכאון (פס' 7). ואולם, תובנה כזו סותרת את ההקשר המידי של הפסקה (אמו של למואל זה עתה הזהירה את המלך מפני שתיית יין), והן את ההקשר הכללי של ספר משלי, האוסר מפורשות שתיית יין.

בנוסף, אין היגיון בלהציע לאדם גוסס דבר שרק יחמיר את מצבו וידרדר את בריאותו. מתן יין לאדם השרוי בדיכאון דומה למתן מלח לאדם שהתייבש. משום שאלוהים דואג לבריאותנו ולגופנו, אין זה הגיוני לראות בפסוקים אלה, במיוחד בהקשרם, עידוד לשימוש באלכוהול.

והעיקר, מניתוח של השימוש במילה "אובד" בספר משלי עולה שהיא תמיד מקושרת לרשעים (משלי י' 28; י"א 7, 10; י"ט 9; כ"א 28; כ"ח 28). באמצעות המילה "אובד," אמו של למואל מצביעה בדרך של אסוציאציה על הרשעים. הביטוי "מר נפש" מיוחס לאדם השרוי בדיכאון (משלי ל"א 6), שבדומה לרשע הופך אטום ו"שוכח" את העוני (משלי ל"א 7).

"השטן כינס את מלאכיו הרעים כדי לרקום דרך שתחולל את הנזק הכביר ביותר למשפחת האדם. הצעה אחרי הצעה הועלו ונדחו על הסף, עד שלבסוף השטן עצמו הגה תוכנית. הוא ייקח מפרי הגפן, ואף מן התבואה, מדגניים וממזונות אחרים שנתן ה', ויהפוך אותם לרעל שישחית את כוחות הגוף, הנפש והמצפון של האדם, וינטרל את חושיו במידה כזו שלשטן תהיה שליטה מלאה עליו. תחת השפעת משקאות משכרים יבצע האדם פשעים מסוגים שונים. דרך תאוות החד שהושחתה, העולם יהפוך מושחת. בכך שהשטן יסית את בני האדם לשתות אלכוהול, הוא יגרום להם לרדת נמוך יותר ויותר עד שיגיעו לשפל המדרגה." (אלן גיי. ווייט, Temperance, עמ' 12).

אֶשֶׁת-חַיִל

"אֶשֶׁת חַיִל, מִי יִמָּצָא; וְרַחֵק מִפְּנִינִים מִכָּרָה" (משלי ל"א 10).

מיהי אותה "אשת חיל" המוזכרת במשלי ל"א 10? ממספר סימנים או רמזים עולה שהמחבר חשב על דבר מה אחר ולא רק על אישה יראת ה' או אישה אידיאלית. בקנה אחד עם מגמת הכתוב במקומות רבים בספר (משלי א' 20-33, ג' 13-20, ד' 5-9, משלי ח'), יש לנו סיבה טובה לחשוב ש"אשת החיל" מייצגת חוכמה. האנשת החוכמה כאישה, מוצדקת לא רק משום שהמילה חוכמה מופיעה בלשון נקבה, אלא גם משום שהדבר מאפשר למחבר להסיק מספר לקחים מעשיים לגבי החיים. החוכמה לא רק מתוארת כנעלה ואידיאלית, אלא אף כמעשית מאוד, כאישה בעלת סגולות וכישורים רבים הראויה לשמש בת זוג לחיים. לאשת החיל מיוחסות כל התכונות הנעלות המועלות על נס בספר משלי: חריצות, נדיבות, חוכמה, חסידות ויראת ה'.

לימוד אחרון זה על החוכמה מוצג בשיר שבח פיוטי יפהפה: כל פסוק מתחיל באות אחרת על פי סדר הא"ב העברי, כפי שמצאנו בספר איכה ובמזמורי תהילים רבים. השוו את הכתוב במשלי ח' על החוכמה, עם הכתוב בפרק זה על "אשת חיל". אילו תכונות המאפיינות את אשת החיל, מזכירות לנו את החוכמה על פי ספר משלי?

1. היא יקרת ערך וכדאי למצוא אותה (משלי ל"א 10, ח' 35).
2. שוויה עולה בהרבה על שווים של פנינים (משלי ל"א 10; ח' 10, 11, 18, 19).
3. היא מספקת מזון לבני ביתה (משלי ל"א 14, ח' 19).
4. היא חזקה ואמיצה (משלי ל"א 17, 25; ח' 14).
5. היא חכמה (משלי ל"א 26, ח' 1).
6. היא זוכה לשבחים והלל (משלי ל"א 28, ח' 34).

על אף שאנו חיים בעידן המידע והתבונה לכאורה, ועל אף שרכשנו ידע רב יותר מהדורות שקדמו לנו, אין כמעט דבר המעיד על כך שדורנו חכם יותר מקודמיו. ואכן, צדק מרטין לותר ג'וניור כשאמר: "יש לנו טילים מונחי מטרה ובני אדם מוטעים ותועים".

קראו את קור'א א' 21. מה זה אומר לכם, וכיצד תוכלו להיעזר ברעיון זה כדי לחיות באמונה?

שוקדת על מלאכתה

האישה בעלת המידות הטובות המתוארת בפרק ל"א במשלי אינה עצלנית; היא עובדת קשה, נוקטת יוזמה ופעילה מאוד בכל תחומי החיים. השיר מדגיש את המעלה הזו (משלי ל"א 27), אשר מאפיינת את החכם בניגוד לכסיל (משלי ו' 6; כ"ד 33, 34). תחומי פעילותה רבים, קונקרטיים ומופתיים. להיות רוחני אין פירושו להיות עצלים בחסות התירוץ שעלינו לעסוק בעניינים ברומו של עולם, ולכן אין לנו זמן לדאוג לדברים "פעוטים" (ראו לוקס ט"ז 10). נאמר כאן על אשת החיל: "וַתַּעַשׂ בְּחָפְזָהּ כַּפִּיָּה" (משלי ל"א 13). מעניין לציין שאשה רוחנית זו אינה מתוארת לעולם כעוסקת בתפילה או בהגות. היא מוצגת כאישה פעלתנית, שקדנית ויצרנית, בדומה למרתה שאוזכרה בבשורות (לוקס י" 38-40).

קראו את משלי ל"א 12, 15, 18. מדוע אשת החיל עובדת תמיד?

אשת החיל עובדת "כל ימי חַיִּיהָ" (משלי ל"א 12), אפילו בלילות (פס' 15, 18). פעלתנותה וערנותה נמשכות ללא הפסקה ונושאות פרי טוב. מחויבותה היא הסיבה לדריכותה המתמדת.

קראו את משלי ל"א 20, 25. מהו טווח הזמן של הפרויקטים שלה?

כאן אנו נוגעים בנקודה חשובה בקשר לעמלנו ומאמצינו: הם ייבחנו בידי הזמן. רק העתיד יעיד על איכות מעשינו. לעבוד בחוכמה הווה אומר לעבוד מתוך מחשבה על העתיד, לא רק על הגמול המידי שנפיק.

על אף שהעיקרון בקטע הבא בספר ההתגלות אינו זהה לחלוטין לכתוב במשלי, הוא חשוב מאוד: "'אֲשֶׁרֵי הַמְּתִים אֲשֶׁר מְתִים בְּאֶדֶן מַעֲתָה. בְּנִי! אִמְרַת הָרוּחַ, 'שְׁיָנוּחַ מַעֲמָלִם, כִּי מַעֲשֵׂיהֶם הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם'" (התג' י"ד 13).

מה תעשו כדי להפגין את הערכתכם כלפי אישה מיוחדת בחייכם (אם, רעיה, אחות, זודה, סבתא, מורה או חברה), ואת תודתכם על כל מה שעשתה למענכם?

היא דואגת לכולם

קראו את משלי ל"א 26-31. אילו מאפיינים חשובים אחרים צוינו לגבי אישה זו? מדוע הם חשובים לכולנו, לא משנה מי אנו?

כפי שראינו במהלך הרבעון, למוצא פינו יש חשיבות רבה. אשת החיל ידועה בחוכמתה, אדיבותה, טוב לבה וחסדה. יש קשר בין הדברים. אחרי הכול, האם לא ניתן לטעון שחסד הוא סוג של חוכמה, במיוחד כשאנו מבינים שחוכמה אינה רק הידע שרכשנו, אלא שהיא גם מתבטאת במוצא פינו ובמעשינו?

בנוסף, שימו לב לביטוי "תורת חסד על לשונה". כלומר, חסד אינו רק מעלה חטופה החומקת מפיה מדי פעם. חסד הוא תורה, עיקרון המצוי בלב לבה של קיומה. אילו "תורת חסד" היתה שגורה בפינו, חשבו איזו עוצמה היתה למילותינו!

קראו את משלי ל"א 30. איזו נקודה חשובה נחשפת כאן, שלרוב שוכחים אותה?

לעיתים קרובות מעריכים נשים על פי מראה חיצוני – מדד שטחי ומלאכותי כל כך. כתבי הקודש מדגישים שהיופי הוא "הבל", תכונה ריקנית וחלולה. יופייה האמיתי של אשת החיל טמון באופייה ובדרך שבה הוא נחשף בחייה ובמעשיה. יופי הוא בר חלוף; אופי יישאר לנצח. "שם טוב בקרב בני האדם כמוהו כאותיות ששורטטו בחול, אך אופי מופתי יתקיים לנצח." (אלן גיי. ווייט, God's Amazing Grace, עמ' 81).

באילו תחומים בחייכם ברצונכם לשפר את אופייכם? חשוב להתפלל על כך, אך אילו צעדים מעשיים תעשו כדי לצמוח?

לימוד נוסף: " [כשנדב ואביהוא] שתו לשכרה והיו תחת השפעתו הממריצה של היין, שכלם הישר עורפל ונבצר מהם להבדיל בין קודש לחול. בניגוד לצו ה' המפורש, הם חיללו את כבודו כשהעלו לפניו אש רגילה במקום אש קדושה. ה' קצף עליהם והענישם בחרון אפו: אש יצאה מלפניו והשמידה אותם. " (אלן גיי. ווייט, Testimonies for the Church, כרך 3, עמ' 295).

"הניחו לילדים ולבני הנעורים ללמוד מכתבי הקודש כיצד אלוהים מעריך ומכבד את מלאכת הפועל השוקד מדי יום על עבודתו... הניחו להם לקרוא... על אודות האישה החכמה שתוארה בספר משלי, אשר 'דְרִשָּׁה צְמֹר וּפְשִׁתִּים, וַתַּעַשׂ בְּחָפְזָה כְּפִיָּה; אֲשֶׁר 'תִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ, וְחֶק לְנַעֲרֹתֶיהָ'; אֲשֶׁר 'מִפְּרִי כְּפִיָּהּ, נָטְעָה בְּרָסִים; אֲשֶׁר 'חִגְרָה בְּעוֹז מִתְּנִיָּה וַתֵּאֱמָץ זְרוּעֹתֶיהָ... כְּפִיָּהּ, פָּרְשָׁה לְעֵנִי... צוּפִיָּהּ, הִילְכוֹת (הִלְיִכּוֹת) בְּיַתָּהּ; וְלֶחֶם עֲצָלוֹת, לֹא תֵאָכֵל.' משלי ל"א 13, 15, 16, 17, 20, 27." (אלן גיי. ווייט, Education, עמ' 217).

שאלות לדיון:

1. מדוע הינזרות מוחלטת מאלכוהול היא הברירה הנכונה היחידה? אחרי הכול, איזו טובה עשויה לצמוח לנו מצריכת אלכוהול? מאידך, חשבו על הנזק הרב הנגרם מכך.
2. הגו לעומק ברעיון שעל אף שיש לנו ידע רב יותר מאשר בעבר, אין לנו בהכרח חוכמה רבה יותר. כיצד עלול ידע נטול חוכמה להיות מסוכן יותר מהעדר ידע כזה? אילו דוגמאות מן העת האחרונה מפגינות את מידת הנזק הרב שמחולל ידע נטול חוכמה?
3. שובו ועברו על תכונותיה ומעלותיה של "אשת חיל". כיצד ניתן ליישם את העקרונות העומדים מאחורי המצב הספציפי הזה לגבי תלמידי ישוע, יהיו אשר יהיו המגדר, הגיל או המעמד המשפחתי שלהם?
4. ספר משלי גדוש חוכמה מעשית. דבר זה אמור ללמדנו על אמונתנו, שבנוסף לעיקרי האמונה הנשגבים שלה ולממדיה הרוחניים, היא אף בעלת פן מעשי מאוד. כיצד נוודא שאיננו מזניחים את ההיבטים המעשיים של האמונה בשעה שאנו משתדלים לקיים את היבטיה התיאולוגיים והרוחניים?

ינואר, פברואר, מארס 2015

2015

ינואר, פברואר, מארס

ספר משלי